H. W. Kelsey,

1883,

PHAEDRI

AVGVSTI LIBERTI

FABVLAE AESOPIAE.

Phaedrus

PHAEDRI

AVGVSTI LIBERTI

FABVLARVM

AESOPIARVM

LIBRI V.

CVM NOTIS ET EMENDATIONIBVS

FRANC. IOSEPHI DESBILLONS

EX EJVS COMMENTARIO PLENIORE

DESVMPTIS.

EDIDIT ET ANIMADVERSIONES

ADIECIT

FRIDERICUS HENRICUS BOTHE.

MANHEMII,

SUMTIBUS TOBIAE LOEFFLERI.

1825.

PRAEFATIO. *)

Annum jam ante hujus seculi sexagesimum Disputationes de vitâ scriptisque Phaedri, curâ pertinaci ac labore longo institutas, confeceram, simulque Commentarios ad ipsius fabellas adjeceram amplissimos; et ista etiam omnia, ab hominibus Societatis Iesu eruditis *a*) approbata, Typographi aliquot Parisienses, sub auspiciis illustrissimi Domini de Malesherbes, in lucem emittenda publicam susceperant; cùm inexpectata calamitas de meis me studiis dejecit, sedemque apud exteros quaerere coëgit. Inita ergo cum Typographis consilia necesse fuit ab-

*) Libet hic monere lectores, me rogatu honestissimi Tobiae Loeffleri curam iterum edendi hujus libri haud invitum suscepisse, sed ita, ut intactis a Desbillonio ad Phædrum annotatis omnibus, neque mutata illius ratione orthographiae, accentuum atque interpunctionis, satis haberem, hic illic de me verbum adjicere, meo nomine signatum, duosque vel tres viri doctissimi versus parum modulatos probabiliter emendare; ante omnia vero Addenda notis, quae praefationi subjecta legebantur, suis quaeque locis inserere. Majus mihi jus esse in recens defuncti opus doctrina varia refertum haud existimabam; nec, si quid forte provectioribus nunc in hoc studio aut minus rectum videbitur, aut tritius, quam quod ambitiose explicetur, id vel mihi, vel ipsi Desbillonio, vitio versuros spero justos rerum aestimatores, diversa diversorum temporum hominumque ingenia consiliaque reputantes. Dabam Manhemii ipsis Calendis Januarii MDCCCXXIV.

F. H. B.

a) Curavi, ut approbatio ista, quasi quoddam meae olim conditionis monumentum, sub finem hujus voluminis excuderetur.

rumpere. Atque toto ex eo tempore Phaedrus meus desidere in scriniis, vel ibi cum blattis litigare non cesavit. Sed nuper cùm rogatus essem paulo enixiùs, ut evulgarem, quae tamdiu compressa detinuissem, tandem adductus sum, ut ea darem praelis subjicienda; non tamen omnia: at selecta quaedam ex istis lucubrationibus, quas certè si plenas et integras effunderem, non ferrent ingenia nostri temporis, à majorum ingeniis longè diversa: et hoc etiam pacto vix dubitare possum, quin futura sit faventium mihi lectorum mira paucitas. Etenim hodie latina lucubratio paulo operosior planè obsolevit; gallicorumque opusculorum sive impietas, sive festivitas solae habent celebritatem, et multitudinem hominum etiam literatorum vel occupant, vel oblectant. Sed ejusmodi famam et gloriolam, si tamen ea meritò gloriola appellari potest, facilè contemno. Adjuvare literas meis, qualescumque sint, utilitatibus cupio: in quo persequendo proposito, si bonis, qui pauci quidem sunt, literatoribus placere possim, ceterorum suffragiis patienter carebo. Statim ergo procedere hinc ad meas Disputationes, quae numero tres erunt, incipiam.

DISPUTATIO I.

DE VITA PHAEDRI.

Vitam Phædri, quam anno seculi proximè elapsi sexagesimo tertio contexuit Ioannes SCHEFFERUS et editioni suae præfixit, alii deinde complures ultro susceptam evulgarunt. Illam autem, assuetudine lectorum diuturnâ, hominumque etiam eruditorum suffragiis comprobatam, quòd nunc respuimus, hæc certè neque est nostra confidentia aliqua importuna, neque mala contradicendi voluntas, at sincera veri persuasio. Schefferus enim, prætérquàm quòd inutilia quædam congessit, et alia quædam memoratu digna vel non vidit, vel neglexit, in patriâ etiam Auctoris nostri dignoscendâ allucinatus est; aut potiùs lucem veritatis aliquatenus repertam interturbare, et errare cum aliis, qui ante ipsum hac de re scripserunt, maluisse videtur. Quapropter aliquid paulo, utì speramus, diligentiùs inquisitum et accuratiùs descriptum in hac omni materia pertractandâ si protulerimus, operæ pretium nos esse facturos arbitramur.

Apud scriptores veteres omnes, si Martialem et Avienum, vel potiùs Avianum, exceperis, altum ubique de Auctore nostro silentium. Ac Martialis quidem, L. III., *Epigr.* 20. quemdam Canium Rufum memorans, ita pronuntiat:

An aemulatur improbi jocos Phaedri?

AVIANUS autem, fabularum elegis versibus expressarum scriptor inficetus *b*) ac prope barbarus, in

---

b) Hujus tamen Auctoris editio splendida Amstelodami anno 1731 prodiit, cum notis variorum et dissertatione Henrici Cannegieteri doctissimâ.

praefatione sic loquitur: *Phædrus etiam partem aliquam* (fabularum Aesopi) *in quinque libellos resolvit.* Ista porrò cùm sint tam jejuna testimonia; restat, ut gentem, conditionem, indolem Phaedri, ac ætatem, quâ vixerit, ex ejus operibus eruere conemur.

Patriam ipse indicare suam voluit Lib. III., Prol. v. 17.

Ego quem Pierio mater enixa est jugo,
In quo Tonanti sancta Mnemosyne Iovi,
Fecunda novies, Artium peperit chorum.

Et v. 54.

Ego literatæ qui sum propior Græciæ,
Cur somno inerti deseram Patriæ decus?
Threissa cùm gens numeret Auctores suos;
Linoque Apollo sit parens, Musa Orpheo.

Hos versus expenderunt Critici; dixeruntque nihilominùs, duce Pithœo, Thracem fuisse Phædrum. Verum tamen, si quid video, patet ex his ipsis versibus, illum fuisse Macedonem. Nam quòd se dicit in jugo Pierio genitum, vera certè ipsius est ac simplex sui generis declaratio, non ostentatio poëtica, vel instituta per metaphoram fictio, quae male cohærereret cum iis, quæ subsequuntur; et hunc locum neque ipse Schefferus, neque fortè ullus unquam alius Criticus aliter intellexit. At cùm ille, ut equidem opinor, animadvertisset, Phædri natalem locum ibi satis apertè significari, velletque nihilominùs Thracem eum fuisse, Pierum Thraciæ montem dici temporibus Phædri potuisse commentus est: quod ut probare videretur, adhibuit Strabonis testimonium docentis quidem, Lib. X. *Hunc olim* (temporibus nempe fabulosis) *dictum esse Thraciæ montem;* sed et subjicientis id, quod reticere Schefferus minimè debuit, *nunc à Macedonibus incoli.* Quid plura? Nonne Pausanias L. IX. narrat, fuisse olim Pieri Macedonis nomen uni è Macedoniæ montibus inditum? Nonne Plinius, *Hist.* L. IV., c. 10. Pieriam appellat regionem Macedoniæ? Nonne denique veteres omnes ter-

rarum descriptores Macedoniam à Thraciâ planè distinguunt; mediamque illam, Thraciâ hinc, inde Pierio monte, definiunt? Qui quidem mons cùm ab aliis Macedoniæ, ab aliis Thessaliæ adscribatur; Pierium jugum, de quo loquitur Phædrus, accipiendum nobis est pro eâ montis illius parte, quæ ad Macedoniam pertinebat. Græcus enim fuisset, si in alterâ, quæ Thessaliæ erat, natus esset: quod ut ne quis existimaret, videtur ipse præcavisse, cùm se *literatæ propiorem Græciæ* commemoraret.

Attamen, inquiunt Critici, qui rem istam attigerunt, Phædrus et Thrax fuit, et se ipse Thracem his verbis indicat:

Cur somno inerti deseram Patriæ decus,
Threissa cùm gens numeret Auctores suos?

Attamen salvâ eorum eruditione dicere liceat: verba Phædri minimè id, quod volunt, si rite excutiantur, significant. Docet nempe Phædrus suæ, quæ literatæ Græciæ propior est, patriæ decus nolle se per inertiam deserere; cùm Threissa gens, quamvìs à Græciâ sit multo remotior, suos tamen Auctores, Linum et Orphea, numeret. Neque etiam temporibus Lini et Orphei Macedoniam Thraciæ partem fuisse credidit Diodorus Siculus; is enim L. I., c. 10. Macedonem huicce regioni esse à patre suo Osiride præpositum, ac Macedoniæ, ante quàm nati essent Linus et Orpheus, dedisse nomen, memoriæ prodidit. Itaque Macedo Phædrus fuit, neque magis, quàm Philippus Macedoniæ Rex, aut magnus ille Alexander Macedo, dici Thrax potest.

Cùm C. Octavius, Augusti pater, Macedoniam administraret, vicit magno prælio, ut refert Suetonius *Aug.* cap. 3., fuditque Bessos et Thraces. Hinc quidem opinati sunt, Phædrum inter captivos Romam fuisse delatum: sed hoc pacto illum tempore Sejani, quo se scripsisse testatur, septuagenario majorem fuisse oportuerit: quod verisimile non

videtur: ipse enim, L. IV., Epil. v. 16. de se loquens, sic unum è suis patronis admonet:

olim senio debilem
Frustra adjuvare bonitas nitetur tua.

Tunc ergo non erat neque senex, neque senio proximus. Præterea si abductus eo tempore in servitutem fuisset, captum esse cum victis vel Thracibus vel Bessis dicendum foret, qui barbari longè ab Auctoris nostri patriâ erant ad septentrionem remoti.

Itaque servus, casùne an sorte nascendi, fuerit Phædrus, planè ignoratur: at si parentibus liberis natus est, incidisse paulo post in servitutem, translatumque fuisse Romam, et literas ibi latinas edidicisse, ex eo rectè, ni fallor, potest conjici, quòd ipse significare videatur, adhibita puero sibi, ut institueretur, fuissé Ennii poëtæ opera, cujus etiam versum *c*) sibi tunc memoriae mandatum refert; ac præsertim quod oratio ejus munda, simplex et faceta veterem urbanitatem redoleat; quodque demum ad talem sermonis Romani peritiam vix alicubi potuerit, nisi Romæ, et longo quidem à teneris usu, pervenire.

Libertas, nec sera, ut equidem reor, Phædrum nostrum respexit; et egregiæ dotes citò damnum, quod intulerat fortuna, repararunt. Docet fabularum titulus, auctorem fuisse Augusti Libertum. At quisnam fuit iste Augustus? Octaviusne Cæsar, an Tiberius? Alii Octavio, alii Tiberio debuisse hunc libertatem existimant. Mihi verò conjectura de Octavio longè probabilior videtur. Etenim manumitti Phædrum oportuit ob elegantiam ingenii, sermonisque latini peritiam: quas artes et profuisse nemini apud Tiberium, horum temporum Historia satis ostendit, et aliquo vix in honore fuisse illo regnante, versibus Sejano adhuc *d*) superstite

---

c) Lib. IV. v. penult.
d) Lib. III. Prol. v. 41.

compositis ipse indicat: e) ubi fatetur se, quamvìs insigniter in arte suà se exercuerit, fastidiosè tamen in Musarum coetum recipi. Prætereà fabulam, quam fecit de Ranis f) Regem petentibus, in Tiberium et Caligulam plerique, nec temere, interpretantur, illumque parvi Tigilli, hunc Hydri nomine intelligunt: et hoc Suetonius, *Calig.* c. 2. quadantenus asserit, dum Tiberium exhibet, qui, successorem indicans, natricem, quod est serpentis genus, Populo Romano educare se dictitaret. At Phædrus animum passim probat sibi fuisse magis beneficii memorem, quàm ut Principem, à quo accepisset id, quod putabatur summum bonum, tam acerbo contemptu destringeret. Denique litem *à Divo Augusto* decisam referens: *Narrabo,* inquit, *memoriâ quod factum est meâ:* unde colligere licet, cum ipsius ætate libertatem ab Octavio acceptam convenire commodè *).

Invidiæ calumniæque vi oppressum se, malisque gravioribus immersum, sæpe conqueritur. Adductus etiam in aliquod vitæ periculum credi hinc possit, quòd supplex et reus, quanquam innocens, imploret misericordiam g) hominis, cujus nomen reticet; quem verò fuisse judicem, satis apertè declarat his verbis:

Decerne, quod religio, quod patitur fides.

Ea nimirum est religio judiciorum, ea fides jurisjurandi, quo se Romani judices adstringebant, lites à se

---

e) Ibidem v. 23.

f) Lib. I. fab. 2.

*) Julius Phædrus vocatur is, cujus Fabulas nuper edidit Cassitus (vid. not. in fine hujus præfationis); qui Phædrus alius hoc Nostro fuisse mihi non videtur, cum idem sit utriusque ingenium, idem stilus. Habemus igitur nomen, quod requirebat Christius, impune tamen illud omissum alibi, ut monet Joh. Nicol. Funccius in Apologia pro Phædro, Lips. 1747. pp. 14. seqq.
F. H. B.

g) Lib. IV. Epil. v. 20.

ex æquo et bono præscriptisque legum decidendas fore. Neque absimili ratione intelligenda sunt hæc, quæ proximè antecedunt:

Tuæ sunt partes; fuerunt aliorum priùs;
Dein simili gyro venient aliorum vices.

In editione quidem Davidis Hoogstratani, splendidâ oppidò et magnificâ, *h*) hi versus sic explicantur: *Te decet exemplum dare aliis bene de opere meo judicandi.* Sed interpretationem istam cave, Lector, ne ponderis esse alicujus existimes. Non hîc agitur de fabellis, at de fortunis vitâque Phædri; sensusque hujus loci talis est: Tuæ sunt partes in meâ causâ judicandi: alii jam antea Iudices munus suum (annuum videlicet) injudicatâ re obiverunt; aliique porrò quasi in gyrum (id quod deprecor) succedent, nisi reum me absolvi ac dimitti pro tuâ misericordiâ diligenter curaveris.

Reus itaque Phædrus ad varia fuit tribunalia traductus. Ac primùm quidem Sejanum *i*) accusatorem, simulque testem ac judicem habuit. Postmodùm hoc deturbato ab omnibus fortunis, extinctoque, non idcirco tamen missus ille abivit; sed alii, sive Sejani mortui vindictam et incœpta persequentes, sive propriâ simultate instincti, afflictare ipsum obstinarunt, aut perdere etiam tentarunt: et ii sunt, contra quos loco supra memorato misericordiam implorat Iudicis; ac difficulter quidem spiritum dicit *k*) continere se,

Integritatis qui sinceræ conscius
A noxiorum premitur insolentiis.

Sed nominare quemquam illorum non audet, ipse qui Sejanum viventem florentemque nominaverat; quia nempe damno suo didicit, hanc verissimam esse, quam refert, Ennii sententiam:

---

h) Quæ in usum Serenissimi Principis Nassavii anno 1701 prodiit Amstelodami in 4to., figuris elegantibus permultis adornata.

i) Lib. III., Prol. v. 41.

k) L. IV. Epil. v. 30.

Palam mutire plebejo periculum est.
Nunc autem scire si velis, quà ille vità tantum sibi infortunium arcessiverit; en seipsum mali sui auctorem et architectum fatetur L. III., Prol. v. 38., ubi Aesopum memorans dicit:

Ego porrò illius semità feci viam;
Et cogitavi plura, quàm reliquerat,
In calamitatem deligens quædam meam.

Quasdam videlicèt è suis fabellis vult intelligi, quibus Sejani aliorumque iras in se concitaverit. Eas quidem assignare non mihi, nisi ex merâ conjecturâ, licet; vix tamen possum quin prorsùs existimem, libri primi sextam de Sole et Ranis ad invidiam Sejano faciendam pertinuisse; quòd Liviam ille, sive Livillam, Drusi Neronis Germanici filiam, quae Cajo Augusti nepoti, moxque Druso Tiberii filio unico antea nupserat, *l*) uxorem sibi ausus esset postulare, et istâ ambitione tam insolenti, vulgi rumorem, odium procerum, Tiberii ipsius suspiciones excitasset. Hanc porrò fabellam, cujus perspicua brevitas mirâ cum elegantiâ conjuncta est, integram referemus; et nostram subjiciemus interpretationem.

Vicini furis celebres vidit nuptias
Aesopus, et continuò narrare incipit.
Uxorem quondam Sol cùm vellet ducere,
Clamorem Ranæ sustulere ad Sidera.
Convicio permotus quærit Iupiter
Causam querelæ. Quædam tum stagni incola:
Nunc, inquit, omnes unus exurit lacus,
Cogitque miseras aridâ sede emori:
Quidnam futurum est, si crearit liberos?

Liviam adulterio corruperat Sejanus, perpuleratque, ut Drusum maritum, Tiberii filium *m*) veneno tolli sineret: atque ambo speraverant, moram omnem fuisse hoc scelere sublatam, quominùs ce-

l) Tacitus. *Annal.* L. IV., c. 39. et 41,
m) Tacit. ibid. c. 67.

lebres fierent nuptiæ: at Ranæ, id est universæ familiae Romanæ, quarum Sol, id est, Sejanus, omnes lacus, id est, omnes domos exhauriebat, Iovem, id est, Tiberium efficaci tandem querela commoverunt, ut nefarium incœptum disturbaret.

Haud multo post excessit Româ Tiberius, nunquam eam revisurus; et Capreas se in insulam abdidit. Tunc fortè, composita sibi amicisque tantùm, tradita in manus multitudinis fuerit fabella *n*) de Ranis Regem petentibus. Quod ubi resciverit Sejanus, occasionem hanc arripuerit, ut injuriam, quam ex alterâ fabellâ nuper acceperat, ulcisceretur; et accusator, testisque ac judex reum læsæ Majestatis *o*) Phædrum damnare tentaret. Atque hic quidem observabimus, potuisse Tiberium parvo illo tigillo, quod Ranæ inquinant omni contumeliâ, non ineptè designari: illum enim Romani, ac præ ceteris Duces exercituum, militesque, et multo etiam magis sociae Gentes aspernari his potissimùm temporibus cœperunt; quòd imperii clavum deserere videretur, et ignavus *Caprearum p) in rupe sederet,* atque otiaretur tutore Sejano. Tunc etiam, ut prodit Tacitus *q), contumeliæ in eum dictæ:* immo nuntiata ipsi probra, *quibus per occultum lacerabatur; et fluxa senio mens* aliquanto post *à Fulcinio Trione objecta.* Ille tamen, quantumvìs factus fuerit ignavus et futilis, crudelis esse non destitit: at Phædrus, omissâ crudelitate, solam ejus inutilitatem deridere voluit.

Plures alios, ut jam præmonuimus, Auctor noster offenderat: quod et ipse, cùm variis in locis, tum præsertim in fabellâ suâ ultimâ ad Philetum de Cane et Venatore significare videtur: veriùs

---

n) Lib, I., fab. 2.

o) Tacitus, *Annal.* L. I., c. 72., de Tiberio loquens: *Legem*, inquit, *majestatis reduxerat.*

p) Iuvenalis, *Sat.* 10., v. 93.

q) *Annal.* L. IV., c. 42., et L. VI., c. 38.

enim adumbrare neminem, quàm Auctorem ipsum, potuit Canis ille venaticus, fortis olim adversus omnes feras, nunc ingravantibus annis debilitatus, ut qui, praedam si arripuerit, dentibus eum cariosis dimittat. Philetum dicit Phædrus pulchrè videre, cur hoc scripserit: nos et videre, ni fallor, pariter possumus. Romam scilicet refertam scelestis hominibus, ceu vivarium feris, sæpe incessiverat objurgatoriis versibus, et exagitaverat fortiter: nunc seniori, gravibusque ob id ipsum infortuniis mulctato, neque vires suppetunt, neque eadem porrò audere expedit.

Cùm Phædrus post mortem Sejani nondum esset à suis miseriis extricatus, ad unum è suis Patronis anno Christi circiter XXXI scribebat, L. IV., Epil. v. 16., longè abesse, ut fieret *senio debilis*. Unde conjicere licet, potuisse eum facilè pervenire ad annum Claudii imperantis tertium; quo anno Seneca scripsit Consolationem *r)* ad Polybium: sunt enim à morte Sejani ad hoc usque tempus anni non ampliùs duodecim. Interim autem, ubi se ex omni periculo ereptum viderit, quid potius ac melius debuit consectari, quàm ut in otio dulci consenesceret? Tot ærumnis antea conflictatus, tantamque in calamitatem per suas fabellas eductus, an de illis in publicam lucem emittendis cogitaverit? Omnia, quæ paulo ante commemoravimus, aliter eum sensisse, satis demonstrant.

Iam itaque mirandum tantoperè non est, Apologos Phædri vel Senecæ fuisse incognitos, vel Senecam loqui, tanquam eos minimè nosset, dum Polybio, Claudii Liberto, sic blanditur cap 27.: *Non audeo te usque eò producere, ut fabellas et Aesopeos logos, intentatum Romanis ingeniis opus, solitâ tibi venustate connectas.* Neque necesse est

---

r) In hoc opusculo Seneca, cap. 32., precatur fortunam, *ut aperiri à Claudio Britanniam patiatur.* Quod eo ipso anno factum est.

ad miserum illud perfugium recurrere, quo usi sunt Vossius, L. de poëtis lat., Fabricius Biblioth. lat. et alii Critici complures, Senecam loqui de Romanis scriptoribus; Phædrum autem fuisse barbarum. Ipse enim scriptorem se Romanum, L. II., Epil. v. 8., commonstrat his verbis:

Quòd si labori faverit Latium meo,
Plures habebit, quos opponat Græciæ.

At Latium certè favit ejus labori: ergo censendus ille est unus ex istis pluribus, quos Latium, sive Roma Græciæ possit opponere: ergo Romanus scriptor habendus est. Si quis olim Romanus, suæ Gentis admirator, ingenia voluisset Romana celebrare, quæ se in Comœdiis latinis expoliendis cum laude exercuissent, an Terentium, quod Afer gente fuerit, omisisset? Phædrus ergo, æquè ac Terentius, inter scriptores, non barbaros, sed Romanos debet recenseri.

Nunc præditum Auctorem nostrum fuisse ingenio paulùm acerbo acriculoque, ex variis supra memoratis exemplis intelligere licet. Urbem nempe, et populum, et principes sale multo defricuit; fabellæque ejus nonnullæ quamdam Satyrarum, festivam quidem, at molestam sontibus, amaritudinem habent; ipsique fortè possis adscribere, quod de Horatio Flacco dixit *Sat.* 1., v. 116. Persius:

Omne vafer vitium ridendi *Phædrus* amico
Tangit et admissus circùm præcordia ludit,
Callidus excusso populum suspendere naso.

Ejus autem in hominum vita moribusque ostendendis libertas paulo fortasse audacior, improvida certè et Auctori damnosa, videtur fuisse conjuncta cum amore magno probitatis: nam à vitiis ad virtutem animos passim conatur traducere: huc etiam accesserit necesse est satis generosus nobilisque divitiarum contemptus, si quemadmodùm ipse L. V., F. 4., v. 8., et L. III., Prol. v. 21., prædicat:

Periculosum semper *reputarit* lucrum,
Curamque habendi penitùs corde *eraserit*.

Quæ sincerè ab illo veréque dici, eo faciliùs crediderim, quo majori gloriæ et immortalitatis desiderio accensum se demonstrat, dùm se ipsum collaudat his verbis, L. III., Prol. v. 61., paulo forsitan significantioribus:

Ergo hinc abesto, livor, ne frustra gemas,
Quoniam solemnis mihi debetur gloria.

Et Lib. V., F. 5., v. 44.:

Particulo, chartis nomen victurum meis,
Latinis dum manebit pretium Literis.

Atque hi quidem versus commoverunt Adrianum Baillet, ut in opere, quod inscripsit, *les Iugemens des Sçavans*, to. 4., p. 148., nos moneret, laborasse Phædrum morbo quodam, plerisque Scriptoribus antiquis Romanis familiari; sensuque communi, cùm de seipso sic loqueretur, tantùm non planè caruisse. At cùm solus, talisque Auctor, censuram tam severam exercuerit, poëticam hanc licentiam, quam Horatio perinde ac Phædro petulanter objicit, nos facilè, hominibus præsertim nullâ verâ instructis religione, condonabimus. Non ita benignè spurcam æquè ac indoctam narrationem, quam Phædrus de Canum Legatis ad Iovem confinxit; vel impudicam obscenitatem, cujus vestigia in fabellis ejus duabus tribusve supersunt, excusari posse credimus: neque arbitramur hos esse, quos in Epigrammate supra memorato *improbi jocos Phædri* Martialis vocat; sed putamus Apologos ejus lepidos generatim et facetos significari; quòd autem appelletur improbus, nihil aliud, quam si callidus et vafer diceretur, intelligimus.

DISPVTATIO II.

DE FABVLIS PHAEDRI.

Franciscvs Pithœus cùm reperisset Phædri Fabularum Libros quinque, manu antiquâ scriptos, misit fratri suo, Petro Pithœo, qui primus eos anno 1596 in lucem edidit. Opus ab injustâ tot seculorum oblivione vindicatum plausu magno exceptum est; et nemo tunc dubitavit, quin illius esset, cujus nomen in fronte præferebat. Circa idem tempus inter veteres aliquot Petri Danielis Codices, qui Paulo Petavio, Senatori Parisiensi, cesserant, Chartula detecta est, quæ Libri primi tertiam fere partem continebat. Hanc porrò Chartulam alii Petavianam, alii Schedas Regias, alii etiam Codicem Vossianum appellant: unde plerique Critici recentiores ita perturbati sunt, ut dubitaverint, annon hujuscemodi plures exstitissent. Sed unicam illam Petri Danielis fuisse rescivimus, quam cùm ab isto Paulus Petavius habuisset, hoc deinde mortuo emit cum aliis ejusdem Libris Regina Suecorum, atque utendam Gerardo-Ioanni Vossio permisit: ea demum, post mortem Reginæ delata est ad Bibliothecam Vaticanam, ubi hodieque servatur. Accessit quoque, nec ita multo post primam editionem, alterius vetusti Codicis, Remensis scilicet, Pithœano quidem per omnia prope similis, aliquâ tamen diversitate commendandi auctoritas.

His autem priscarum ætatum testimoniis, variisque doctorum hominum suffragiis et editionibus et commentariis rite munitus Phædrus ad annum seculi proximè superioris decimum nonum pervenerat; cùm Petrus Scriverius, vir inter Criticos

olim celebris, vocem in suis animadvers. ad Martialem, L. III., Epigr. 20., satis superbam, pro imperio, emisit; jussitque haberi vel insanos judices, vel nugatores otiosos, qui adscriberent Auctori nostro fabulas, quæ sub ejus nomine circumferuntur. Hominem in hanc sententiam perpulerunt cùm rationes variæ, quas in aliud tempus differre se dixit, nunquam autem protulit, tum ea potissimùm, quam eruit ex Cornucopiâ *s)*, sive ad Martialem Commentario Nicolai Perotti Archiepiscopi Sipuntini. Is enim ad Epigramma Libri primi septuagesimum septimum, quod centesimum quintum est in Cornucopia, sic loquitur: *Allusit* (Martialis) *ad fabulam, quam nos ex Avieno t) in fabellas nostras adolescentes jambico carmine transtulimus:* et hanc fabulam refert, quæ ipsa Phædri de Arboribus in tutelâ Deorum fabula est Libri tertii decima septima; nisi quòd ille ultimum versum omisit, tertiumque et quartum et octavum et nonum paulo aliter, ac Phædrus composuit. His animadversis Scriverius fabellas, quæ Phædri esse creduntur, ab ipso planè abjudicavit; verumque Perotti fetum esse credidit: at quanto proclivius et viro sagaci dignius fuit putare, in manus Perotti venisse exemplar aliquod fabularum Phædri, quas ille pro suis venditare voluisset?

In hoc quidem Perotti Commentario furtum ejus manifestum deprehenditur. Sed anno hujus seculi vigesimo septimo scribebat Iac. Phil. Dorvillius, se reperisse in Italiâ quemdam ipsius Codicem, in quem fabulas omnis generis Aesopias

---

s) Quoddam est Latinitatis penus, sive Lexicon, quod quidem ille, cùm Archiepiscopus intereà creatus esset, vulgare erubuit propter feditatem sordium, quæ ibi explicantur: sed opus post Auctoris mortem, quæ anno 1480 contigit, editum est in folio Venetiis, Parisiis, Basileæ, et alibi sæpius.

t) Inter fabulas Avieni hæc non reperitur.

Phædri et Avieni et suas, non uno carminis genere, contulisset. Cùm autem ille in Præfatione dicat:

> Non sunt hi mei, quos putas, versiculi,
> Sed Aesopi sunt et Avieni et Phædri;

jam non inter fures Librarios recensendus est.

Quod verò crediderit Scriverius, fetum esse non Phædri, sed Perotti, fabulam de Arboribus; illud nunc, reperto hujus MSS. Codice, ex istis quantumvis malè figuratis versiculis facilè possit refutari. Exstitit ergo ante Perotti ætatem, Phædri exemplar, quo usus ille fuerit. Sed qui nostris hisce temporibus Scriverianam hæresim, jamdiu obsoletam, arripuit Io. Frid. Christius, melioris notæ Codices reposcit, Pithœanumque ac Remensem sibi finxit esse non multo ætate Perotti vetustiores. Remensis Codex anno hujus seculi LXXIV ineunte cum aliis compluribus Libris incendio periit: at excerptæ variæ ejus lectiones passim occurrunt. Quod verò ad ipsius ætatem pertinet, asseverare possum annis plusquàm quingentis fuisse ætate Perotti superiorem; legi enim et examinavi unam è Phædri fabellis integram, ad exemplar illud Remense scalpro acuto fideliter expressam, quæ Parisiis in Regiâ Bibliothecâ servatur. Pithœanum autem Codicem docuit nos Gabriel Brotier possideri nunc ab illustrissimo Le Pelletier de Rosenbo, Senatùs Parisiensis Præside, à quo utendum illum accepit: is porrò, veteris scripturæ judex idoneus, Codicem hunc ante DCCCC annos fuisse scriptum, asserere non dubitat.

Tam legitimas auctoritates quâ ratione Christius defugere possit, non video. Sed has fabellas, quas nos sub Phædri nomine venditamus, vix latinas esse, scatere saltem ineptis locutionibus contendit: quod et variis exemplis, at successu infelicissimo, conatus est ostendere. Ego verò ab ejusmodi adversario refutando esse mihi abstinendum eo libentiùs credidi, quod Io. Nic. Funccius, anno jam

1747, publicatâ pro Phædro ejusque fabulis Apologiâ, hominem illum insanire, satis bellè demonstraverit.

Critici omnes periti fatentur, vel fateri debent, quasdam in his fabulis loquendi formas inveniri Phædro nostro peculiares, et hinc nonnulli, eas aliquo deteriore seculo potuisse confingi, pessimè, meâ quidem sententiâ, suspicati sunt. Terentius enim et Horatius, ut alios omittam scriptores optimos, suum quisque stylum singularem exhibent; et ille est, quem Auctor noster, Lib. V., Prol. v. 8., proprium colorem vocat. Immo singularis ista loquendi proprietas, quæ locutiones quasdam, aliis Auctoribus vel minimè vel rarò usitatas, exhibeat et quidem sæpe recurrentes, scriptorem antiquum planè indicat: aliquot enim, quemadmodùm Phædri, sic et Horatii, Terentiique locutiones ejusmodi sunt, quas fere nusquam, nisi apud ipsos, reperias. At bonus quisque scriptor latinus recens, nihil simile obtulerit: aliquem enim, vel plures simul ex antiquis Auctoribus, tametsi non deditâ operâ, re tamen verà imitatus inter scribendum fuerit; et vix ullam coagmentandi voces connectendique rationem adhibuerit, quam scripto aliquo Veterum non modò comprobatam, sed etiam ex eodem expressam formatamque deprehendere non possis.

Nunc ut quæstionem hanc de Phædri fabulis absolvam, easque non subdititias esse, clariùs appareat; virum aliquem scientiâ Latinitatis probè instructum interrogabo, annon puro suavique stylo perscriptas existimet? Annuet sine dubio, et literatis hominibus, qui sic judicarunt, innumeris ultro se adstipulatorem adjunget. Tum sciscitabor, has sermonis urbani festivitates, hanc styli simplicis jucunditatem potueritne aliquod ingenium ætate Latinitatis sive declivi, sive senili, seu decrepitâ natum producere? Negabit oppidò, nisi sit aliquis, qualem hodie vix ullum esse puto, sectator Chri-

stii, qui Romulium quemdam fabularum scriptorem supra id, quod dici potest, barbarum Phædro anteponebat: at fortasse suspicabitur, existere post renatas in Italiâ Literas aliquem potuisse, qui tale quidpiam efficeret; monebitque quosdam à Marco Antonio Mureto concinnatos inveniri versiculos, quos Iosephus Scaliger, Latinitatis antiquæ judex idoneus, cùm esse hujus fetum nesciret, Poëtæ Veteri Trabeæ adscripserit: is enim ad Varronem *de re rusticâ*, Lib. I., c. 2.: *Producam*, inquit, *locum Veteris Comici Trabeæ, ex fabulâ Harpace, ubi hoc loquendi genus usurpatur, tum propter sententiæ elegantiam, tum etiam quia nondum vulgo noti sunt:*

Here, si querelis, ejulatu, fletibus
Medicina fieret miseriis mortalium,
Auro parandæ lacrumæ contra forent:
Nunc hæc ad minuenda mala non magis valent,
Quàm nænia Præficæ ad excitandos mortuos.
Res turbidæ consilium, non fletum expetunt.

Quis enim tam aversus à Musis, tamque humanitatis expers, ut horum publicatione offendatur?

Nihil equidem video in his versiculis, quod bonam antiquitatem non redoleat; at cùm pauci admodùm sint, eos tam latinè tamque scitè factos esse, non tantoperè decet admirari. Carolus autem Sigonius ubi Librum *de Consolatione*, à semet ipso elaboratum, Venetiis anno 1583, sine ullâ præfatione, edidit sub nomine Marci Tullii Ciceronis, et verum hujus fetum credi voluit, quid contigit? Statim Antonius Riccobonus, et Ianus Gulielmus reclamarunt; cumque imperitam viderent multitudinem capi istâ novitate ac decipi, fraudem detexerunt, scriptisque suis, ille Bononiæ, 1583, alter Parisiis, 1584, errorem proserpentem compescuerunt. In opere quippe longo styli recentioris colorem eruditis et sagacibus Criticis facile fuit animadvertere.

Semper quidem antiquos bonæ Latinitatis Auctores magno sum honore prosequutus; at eos non ita veneror, ut ab omni parte absolutissimos existimem: quasi supra sortem humanam ad gradum perfectionis ultimum sese extulissent. Explanatores Veterum omnia, quæ ab ipsis prolata sunt, admirari obstinatos, si fuerint alioquin eruditi, non vitupero; sed eos certè non censeo in hac re esse imitandos. Suis quisque eo nomine, quia homo est, vitiis urgetur. Audebo itaque virgam aliquando in Phædrum quamdam censoriam exerere: at nihilo segniùs ipsum ab iniquis obtrectantium accusationibus defendam: et hîc denique monebo, vix ullum hodie Criticum inveniri, qui calumniis Scriverii, Scioppiique, et Christii indoctis non adversetur; aut qui Phædrum generatim, si rite fabulas ejus examinaverit, sermone usum fuisse puro, suavique, et æquabili, neminemque ab illâ felici Terentii simplicitate propiùs abesse, non ultro cum Tanaquillo Fabro *u)* judicet.

DISPVTATIO III.

DE FABVLAR. PHÆDRI EDITIONIBVS.

Fabulæ Phædri editæ in lucem primùm sunt, ut jam diximus, anno 1596 Augustobonæ Tricassium, sive Trecis, in formâ, quæ vocatur, duodecimâ, typis Ioannis Odotii: *x)* volumen paginis omnino

---

u) Not. ad Phædrum, c. 1., Sect. 2. et 3.
x) Editio hæc rarissima est.

septuaginta continetur. Curavit hanc editionem Petrus Pithœus, operique præfixit epistolam ad Franciscum fratrem, ubi hæc de Phædro memoratu digna: *Tibi, frater, vitam debet, quam, temporum injuriâ pœne sepulto, Exemplaris à te reperti beneficio restituere conatus sum.* Notationes nullas adjecit: monet tantùm Codicem, quo usus est, esse vetustissimum; simulque indicem scripturæ veteris, à quâ recesserit, exhibet, at paulo minùs fideliter, quàm oportuit, ut intelleximus ex Rigaltio, Neveleto, et Anonymo quodam, qui hanc ipsám scripturam postmodùm examinarunt. Nonnulla etiam Pithœus noster, quæ sana erant, mutavit; et longè plura, evidenter corrupta, ne tentavit quidem emendare: sed ista plerumque tam absona tamque absurda sunt, ut quivis paulo peritior, profecta esse ab inscitiâ Librariorum, statim intelligat, et facilè quædam ipse possit aliquando restituere.

Quæ duobus post annis Editio prodiit ex officinâ Plantinianâ Raphelingii, nihil à Pithœanâ differt; sed notis Rittershusii egregiis illustrata est. Hanc porrò describere, quia rara est, opere pretium fuerit. Franç. Raphelingius, typographus doctissimus, cùm vellet, ut ipse loquitur, donare lectorem *Enchiridio gemino philosophiœ poëticœ, theorico et practico*, ab hoc posteriore initium fecit, deditque Phædri fabulas cum notis Cunr. Rittershusii et Gasp. Scioppii: quibus adjunxit Symposii poëtæ, vel potius Symposii nomine insignita Lucii Cæcilii Firmiani Lactantii Aenigmata cum Scholiis Iosephi Castalionis, et Auctarium quod fabellas Gabriæ, seu veriùs Ignatii Diaconi, Apologum Hesiodi, Aenigmata græca vetera cum interpretationibus latinis, item Apologos Horatianos et Aenigmata aliquot poëtarum latinorum complectitur. Quæ omnia prodierunt in 8vo. Lugd. Batavor. anno 1598. Pars autem dignitate prior eodem anno, sed aliquanto post alteram publicata est, ita tamen ut præcedere possit; nam titulum habet pro

prium et singularem; nulloque signo instructa est, quo quidquam prævium indicetur: ea porrò continet Publii Syri sententias, et Dionysii Catonis Disticha, totidem græcis versibus, illas à Ios. Scaligero, hæc à Planude reddita; etiamque ad ea Disticha notas ejusdem Scaligeri,

Partem istam non invenio in editione repetitâ ab eodem Typographo ibidem anno 1610, quæ præter cetera modo memorata exhibet Ioannis Meursii animadversiones in Phædrum, statimque ab initio epistolam ejusdem ad Rittershusium cum Rittershusii responsione. Hæ porrò Meursii animadversiones viro tam erudito prorsùs indignæ sunt: non tantùm enim multa esse mutanda et interpolanda et addenda et abscindenda perperam opinatur; at versus etiam aliquot tam enormiter diffingi vult, ut jam non ipsa sive sensûs, sive latinitatis, seu metri ratio constare possit.

Sub finem anni 1599 absoluta est, et anno 1600 Parisiis in 12 prodiit editio Nicol. Rigaltii: in quâ recedere ille à Pithœanâ noluit, nisi ut Pithœi codicem, quem utendum habuit, fideliùs in aliquot locis exprimeret: commentationes addidit, nonnunquam quidem vel ineptas vel inutiles, at conjecturas intermiscuit quasdam et plausibiles et felices: atque non modò varias vetusti Codicis lectiones, quas Pithœus prætermiserat, vel commemoravit in notis, vel Indice ad calcem rejecto exhibuit, sed etiam Petri Danielis Chartulam, cujus fata supra explicui, cum vulgatis Libri primi fabulis multis contulit. Usum in hâc editione Rigaltium fuisse Codice Remensi, nondum reperto, Ioan. Albert. Fabricius, Biblioth. Lat. Supplem. Edit. 1721, dicere non debuit: Virum ceteroqui diligentem errore impedivit epistola Rigaltii, quam ille ex hâc primâ editione desumptam, paucis tantùm de Codice Remensi verbis additis, editioni suæ secundæ præfixit, et subscriptam, ut antea, ad X.

Kal. Sept. 1599, oscitanter reliquit, cùm annum 1617 notari oportuisset.

Editio Rigaltii secunda, et fasciis marginum et Literis capitalibus minio coloratis distincta, anno 1617 ex officinâ Rob. Stephani Parisiis in 4to prodiit: rara est, et cùm se elegantiâ suâ aspectabili commendet, in pretio satis magno est apud imperitos: at certè editione ejusdem primâ longè est minùs utilis: nam quòd illa contextum operis à Pithœano diversum non raró exhibet, id plerumque non tam diversitati Codicum, quàm edentis libidini adscribendum est: qui quamvis sæpe ab ipso suo manuscripto Codice Remensi diversus abierit, et nonnulla etiam Auctoris verba malo prorsùs exemplo omiserit, nihil fere usquam super his disseruit lectoremve commonuit. Tertiam editionem anno 1630 in 12. Parisiis apud Sebastianum Cramoisy emisit; in quâ notas paulo uberiores, non multo utiliores, ex primis secundisque curis coagmentavit; at Phædrum aliquanto etiam licentiùs, quàm in præcedenti editione diffinxit.

At hîc disquirenda mihi quædam et explicanda sunt, quæ Criticorum, nisi fallor, non respuet curiositas. Ab hominibus Societatis nostræ plurimis me sæpe audire memini, atque etiam in Memoriis, quæ vocantur, Trevultianis, ad annum 1708, pag. 785, id scripto consignatum est, Iacobum Sirmondum nostrum fabulas Phædri primum in Lotharingiâ reperisse manuscriptas, donoque ipsas amico suo Petro Pithœo dedisse. Hæc me satis diu sollicitum tenuerunt. Vix enim, si res ita esset, fieri potuisse intelligebam, ut nihil de Sirmondo Pithœus in Epistolâ editioni suæ præfixâ perhiberet. Sed cùm editionem Rigaltii secundam recognoscerem diligentiùs, ac dispicere vellem, an præmissa Epistola ea ipsa omnino foret, quam ille anno 1599 scripserat; is statim ab initio meam de totâ hâc quæstione dubitationem sustulit. Ibi enim nuntiat, *Phædri libellos ad fidem Pithœani Codicis et al-*

terius item vetustissimi, quem ex Remensi Bibliothecâ doctissimi viri Iac. Sirmondi cura deprompsit, recognitos.

Itaque Sirmondus, non in Lotharingiâ, sed fortè cùm è Lotharingiâ rediret variis Codicibus manuscriptis ditatus, hunc quoque Phædri, non primum, sed alterum Codicem in Bibliothecâ Remensi invênit, quem utendum, non Pithœo, sed Rigaltio obtulit.

Tanaquillus Faber anno 1657 Phædri fabulas unà cum Pub. Syri Sententiis edidit Salmurii in 4to: malam quidem Rigaltii editionem tertiam sequutus est; at observationes adjecit, quæ doctrinam plerumque jucundam simul et reconditiorem exhibent, quanquam ab ipso Phædri opere illustrando aberrant sæpius, et rarò huic castigando inserviunt. Ibidem rursus prodiit, anno 1664 in 12. ista editio, at longè locupletior; namque Auctor et gallicam Lud. Isaaci *Le Maître de Sacy a)* interpretationem, et animadversiones in eam gallico, latino autem in Io. Schefferi editionem sermone scriptas adjunxit. Editio hæc Schefferi prodierat Upsaliæ anno 1663 in 8vo cum ipsius annotationibus et Franc. Guyeti notis, nunquam antea vulgatis.

Schefferus, vir neque illiteratus, neque mediocri Latinitatis scientiâ præditus, animo satis æquo accepisse Fabri reprehensionem videtur: hujus enim et doctrinam extollit in editione suâ alterâ, et observationes ipsas, quas exscripsit fideliter, mirificè laudat, cunctisque longè anteponit quæ huc usque prodierant: eas tamen magnâ cum libertate excutiendas à se et arguendas, ubi censuræ locum de-

---

a) Cum isto Porturegiensi Interprete æmulati sunt Robertus *Prevost* anno 1702, et Ioan. Claudius Fabre, Oratorii Iesu Sacerdos, anno 1728: sed de his, aliisque varias in linguas versionibus, ut et de quibusdam editionibus latinis, quas vel non expendi, vel expendere neglexi, quidquam disserere, ut brevitati consulam, supersedebo.

derint, prænuntiat: verùm id homo mitis stylo plerumque potiùs imbelli, quàm hostili, ad extremùm præstitit. Ex conjecturis autem, quas ad emendandum Phædrum multas proponit, felices paucas invênimus. Atque etiam cùm inter ipsum et Nic. Heinsium crebræ Literæ de Phædri fabellis ultro citroque missæ fuissent, hinc putavit Pet. Burmannus multa eum pro suis venditasse, quæ Heinsius reperisset: at ille non modò in Præfatione, sed passim etiam in notis, plurimùm se et Nic. Heinsii et Io. Frid. Gronovii subsidio usum esse, ultro et candidè significat.

Ioannis Laurentii juris consulti labor, cui Phædrus cum notis variorum, Amstelodami, 1667, in 8vo excusus debetur, neque imperitos multùm adjuvat, neque eruditis placuit. Is enim ad nullas prope doctorum hominum, qui viam muniverant, observationes attendit, ut fabularum contextus emendatior prodiret: notasque prætereà, quæ jam vulgatæ fuerant, et quas integras nuntiat esse recudendas, aut malè diminutas plerumque exhibet, aut imperitè dispescit: suas quidem addidit ex Iuris prudentia petitas; at iis fere semper sine ullo suo damno carere Phædrus potuit. Locum tamen inter Auctores, qui cum Variorum notis impressi sunt, editio ista satis insignem obtinet, si spectes ad pretium, quo solet à curiosis librorum amatoribus comparari. Figuras quidem in æs incisas complures continet; sed ab illis certè abest elegantia; inter ipsas autem duæ vel tres obscenæ sunt; et hæc fortè causa est, cur opus inficetum anxiè requiratur. Qui sapiunt, editionem Burmanni sive primam, sive secundam, notis itidem Variorum instructam, de quibus mox agetur, acquirere conantur, et istam negligunt.

Phædrum interpretatione et notis illustratum Petrus Danetius in usum Serenissimi Delphini, Parisiis, anno 1675, in 4to edidit. Hunc passim Hoogstratanus et Burmannus non modò exagitant,

sed conviciis etiam proscindunt. Horum quidem censuram, quòd atrox et contumeliosa sit, valde improbo: at fateri cogor, editionem omnem istam Danetii nostri vix aliquâ mihi ex parte visam esse commendabilem. Ea longo post tempore, anno scilicet 1726, ibidem et itidem in 4to recusa est, atque etiam, si titulo creditur, emendata et notis aucta selectissimis: at in istâ hominis incogniti lucubratione nihil fere animadvertere mihi licuit, nisi inscitiam veterem novâ inscitiâ cumulatam.

Cùm videret Petr. Axenius, editiones Rigaltii duas priores esse inventu difficiles, notas ejus ad hanc et ad illam adjectas denuo in lucem anno 1671, in 8vo, Hamburgi emisit; atque his exornari satis et illustrari Phædrum ratus, nihil fere ex se contulit, nisi quòd librum dumtaxat primum observationibus, non ineruditis quidem, sed ad meram plerumque philologiam spectantibus, explanare tentaverit.

Daniel Hartnaccius, Pomeranus, anno 1697, Rudolphostadii, sumptibus Ioan. Wiedmeyeri, bibliopolæ Lubecensis, edidit in 8vo Phædri libros V. fabularum cum notis, ut ipse loquitnr, historicis, ritualibus, moralibus et philologicis: spissum opus, octingentis et paulo ampliùs paginis comprehensum. Ex auctoribus ille Græcis et Latinis, sacris et profanis, infinitas prope lacinias obtrudit, quibus Phædrum multo sæpius obruit, quàm illustrat: gravissimi etiam ac frequentissimi errores typographici augent importunitatis hujus molestiam: non frustra tamen omnis Hartnaccii nostri effusus est labor; quosdam enim adhuc inveniri Literatores puto, quos ista, quamvis paulùm indigesta, doctrinæ varietas vel adjuvet vel etiam oblectet.

Phædrus cum integris commentariis Marquardi Gudii, Conradi Rittershusii, Nicolai Rigaltii, Nicolai Heinsii, Ioan Schefferi, Ioan. Lud. Praschii, et excerptis aliorum, anno 1698, Amstelodami in 8vo prodiit curante Petro Burmanno, qui

suas etiam observationes addidit. Hanc ille editionem recudi curavit Hagæ Comitum anno 1718; fateturque pauca admodùm accessisse nova, eaque levis esse momenti, nisi quòd præter quinque fabulas ex vetustis exemplaribus à Gudio erutas, alias viginti novem ex oratione solutâ valde inficetâ et barbarâ ad Senariorum dignitatem à se restitutas pro auctario dederit. Sed appendix ista Gudiana, multoque magis Burmanniana vix ullam, quæ Phædro digna sit, mihi visa est fabulam continere.

Quod autem ad ipsam editionem pertinet, ab eruditis judicibus multùm illa, et meritò, laudata est: præcipuos enim Phædri commentatores simul collectos exhibet, notasque Heinsii et Gudii continet fideliter exscriptas, quæ, abfuisset opera Burmanni, nunquam fortè prodiissent. Monebo tamen, Heinsii notas plerasque viro tam sagaci tamque erudito esse indignas. Sed apud æquos ille judices facilè excusatur, nimirùm inter legendum vel ad marginem adscribebat, vel conjiciebat properanter in adversaria sua quidquid in mentem venisset; neque literatis hominibus injucundum aut inutile est rescire, quid rectè, quid etiam pravè magna ingenia quodammodo ebullierint. Gudii notæ doctrinam passim reconditiorem offerunt: neque tamen, nisi paucis in locis, Auctori vel emendando vel illustrando multùm inserviunt. De variis ejus lectionibus placet unam alteramque hic exponere, simulque refutare, ne error ipsas approbantium propagetur. Lib. V., F. 5., v. 20.: *Multis onerant laudibus:* ad hæc ille: MSS. *Remensis et Pithœanus:* ONERANT LANCIBVS: *quæ sanè est antiqua, sed hactenus à viris doctis non intellecta lectio.* Deinde probat eruditissimè Lances olim, industriæ præmium histrionibus datas fuisse: sed hoc ut in istis ludis fieret, Lances in Theatrum afferre secum debuissent Spectatores, quibus onerare Scurram, de quo hic agitur, potuissent:

quod certè usu unquam venisse Romanis nemo, opinor, concesserit.

L. I., F. 5., v. 7.:

Ego primam tollo, nominor quia leo:

doctis et laboriosis demonstrare conatur Gudius argumentis, pro, *Leo*, reponendum esse, *Creon*, ut syllaba vocis, *quia*, ultima, quam naturâ suâ brevem esse vult, produci possit ob mutam et liquidam, quæ in voce, *Creon*, hoc pacto subsequentur: et, *nominor quia Creon*, idem esse ac, *quia rex nominor; et, Creon, et, Creusa*, pro, Rex, et, *Regina*, rectè dici posse contendit. At si Leo rectè dici potest, *Creon*, licebit ergo Aquilam quoque vocare, *Creusam*: quod vereor profectò, qui seriò dixerit, ut homo satis sanus existimandus sit.

Cùm credere Burmannus suam denuo operam reposci ab Auctore nostro, ut perpoliretur, et ab importunâ quorumdam Criticorum vexatione vindicaretur, ipsum diligentiùs, quàm antea, emendaré studuit, et commentario amplissimo communitum, Leidæ in 4to anno 1727 edidit. Quamvis autem in hac editione paulo fortè intemperantiùs effuderit, quidquid è variis auctoribus excerptum, et in penu suo Literario reconditum, ad fabellas Phædri suffulciendas aptum fore credidit; quamvis testimonia Veterum adducat multa, quæ fere nihil apposítè ad Auctoris vel explicandas locutiones obscuras, vel comprobandam latinitatem, conferant; et longissimas etiam disputationes, quæ parum ad rem aliquandó pertineant, instituat, magnâque et infinitâ contentione persequatur; atque ita non unum locum, quem vocaverat in controversiam, immensis doctrinæ quasi substructionibus obruat et ad extremùm relinquat minimè explanatum: attamen, si rite expendantur omnia justèque compensentur, non dubito, quin peritis æstimatoribus opus universum laude singulari dignum videatur. Ego certè Literatoribus, qui se in arte criticâ exercere amant,

suadebo, ut Commentarium hunc Burmanni totum percurrant, magnamque ex eo utilitatem perceptum iri pollicebor.

Ipsum autem ad exantlandos extremos illos labores perpulerant cùm editio Phædri à Richardo Bentlejo concinnata, tum Francisci Hare epistola Londini in 4to anno 1726 publicata, quà notas ille ac emendationes Bentleii severissimè expendit, offensus scilicet infensusque, quòd accuratam à se Terentii editionem oppositâ Bentlejus Auctoris ejusdem editione novâ suggilasset. Utrumque porrò carpit Burmannus, alterum, quòd parum comiter secum egerit in editione Phædri; alterum autem, quòd neque satis rectè animadvertisse in Bentlejum, neque de se satis honorificè sensisse videatur: ergo passim in isto novo Commentario et hic et ille pariter exagitantur. De Bentleii editione, quæ anno 1726, in 4to Cantabrigiæ prodiit, nihil disseram: monebo, tres tantùm in eâ quatuorve fabellas inveniri, quas ille non interpolaverit.

Tribus annis post primam Burmanni editionem prodiit Phaedrus Amstelodami in 4to notis à Davide Hoogstratano illustratus in usum serenissimi Principis Nassavii. Nobili grandium typorum elegantiâ commendat se haec editio; figurisque etiam in aes incisis, artificio sanè plausibili, quam plurimis ornata est; atque istâ duplici specie praefulgens curiosos homines in publicis auctionibus excitare solet, ut ipsam majore, quàm ceteras, pretio si queant comparare, decertent: praettereà in menstruis eruditorum Parisiensium adversariis ad annum 1702, paginâ 78, valde laudatur, asseriturque deesse nihil operi universo, quo minùs placere aut prodesse debeat. At sententiam proferre cogor paulo diversam, et monebo, hanc quidem editionem abundare elegantiâ, saepe autem utilitate destitutam inveniri: etenim non modò multae occurrunt, in Phaedri fabulas admissae, emendationes variorum Criticorum aliquanto audaciores; sed

illarum etiam auctores rarò nominantur; pariterque rarò MSS. Codicum ac veterum editionum variæ lectiones indicantur; quod tamen præstandum fore Præfatio ipsa polliceri videtur.

Sed ut in aliquem locum censura defigatur, valde dubito, an quisquam, præter Gudium et Hoogstratanum, approbaverit, sive unquam approbaturus lectionem, quam hic ab illo acceptam intrusit in Libri secundi fabulam quintam, ubi, v. 22., *alapæ*, pro, *alacer*; quod MSS. Codices et editiones omnes habent, reposuit, et edidit:

Donationis, alapæ certè, gaudio:

ut significetur, servum, de quo hîc agitur, donationis alicujus, aut saltem alapæ gaudio sive spe excitatum fuisse. Nam si vera esset ista emendatio, parum prudenter scripsisse Phædrus videretur, quippe qui alapam, quo nomine manumissio ibi intelligi debet, minùs donatione aliquâ esse famulis exoptandam declaravisset.

Phædrum denuò Amstelodami, in 12. anno 1711 cum notis jam aliquâ parte auctioribus, neque tamen magis quàm antea utilibus, Hoogstratanus edidit, et in hâc tandem editione, permotus auctoritate Gudii, et Broukhusii approbatione confirmatus hanc lectionem, Lib. I. F. 5. v. 7. tanquam genuinam, excudi jussit:

Ego primam tollo, nominor quia Creon:

de quâ quid sentiendum esse arbitremur, suprà diximus.

Prodierat ibidem in 12. paulò majore Phædrus anno 1703, cum notis perpetuis Io. Frid. Gronovii, et emendationibus Iac. Gronovii, simulque adjectis Nic. Disponlini collectaneis. Nitidè, eleganter, et accuratissimè opus universum excusum est: at si collectanea Dispontini, sive criticum in omnes Auctoris fabulas indicem exceperit, pauca inveniet, quæ laudare possit Lector eruditus. Index ejusmodi à Io. Freinshemio concinnatus anno 1664 Argentorati in 8vo jam publicatus fuerat; sed utilior

perfectiorque videtur Dispontini labor; atque suâ cum laude fraudare non debet præfatio longissima, quâ Petri Danetii notas in Phædrum expendit ac singillatim exsugillat homo furiosus, studio sane odioso perinde ac inutili.

Frid. Gronovii notæ viro tam docto non sunt dignæ; neque causa profectò satis magna exstitit, cur pro illis vindicandis Iac. Gronovius in Gudium tantopere debaccharetur: ipsum enim dicit suo patri suffuratum fuisse quidquid boni ad illustrandum Phædrum compilaverit, et nusquam indicavisse, per quem profecerit. Hinc prorsus *amentem illum, et possessum ab furiâ fuisse* clamitat in suis emendationibus, p. 159: quæ quidem emendationes non multo magis utiles mihi visæ sunt, quàm contumeliæ, quibus adversarium inquinare conatur.

Partes Gudii defendendas suscepit Ioan. Christophorus Wolfius, Phædroque anno 1709 in 8vo Flensburgi edito, memoriam Gudianam, calumniis contaminatam, vindicare aggressus est. Hanc editionem videre mihi nunquam contigit; eamque prætermisissem silentio, nisi aliunde didicissem, Phædri fabulas in ipso titulo nuntiari *unâ auctiores;* eamque non esse Phædri, sed Ioannis Commirii nostri fabulam; quam quidem Phædro potuisse ab homine sano et vigilante adscribi, neutiquam profectò credibile est. Ibi enim graphicè, quamvis per allegoriam, Batavos poëta pingit à Ludovico XIV. debellatos. Titulus autem talis est: *Appendix ad fabulas Phædri, ex Bibliothecâ Leidensi; Sol et Ranæ*; Parisiis, apud Franciscum Muguet, 1672. Et ad calcem adjectum est: *Iuxta exemplar editum Amstelodami ad Insigne Iosue.* Nimirùm apud Historicos horum temporum complures memoratur Iosue van Beuningen, Batavorum Legatus é Galliâ redux, curavisse percutiendum numisma, in quo exsculptus ipse stans coram Sole fuisset additâ hâc sententiâ; *In conspectu meo stetit So*
Sed Ludovicus Aubery du Maurier in suis Commer

tariis, paginâ 70, editionis Parisiensis anni 1688, falsa hæc esse contendit: cujus opinionem Franc. Maria Arouet de Voltaire longo post tempore amplexus est: neuter verò niti argumentis satis idoneis mihi videtur: asseritur, non inveniri hoc Numisma; sed inde probatur tantùm, accuratissimè fuisse suppressum, quemadmodùm alia quædam ejusdem modi Numismata, quæ circa idem tempus à Batavis cusa sunt, nec ampliùs inveniuntur.

Phædrum Ioan. Georg. Walchius anno 1713 Lipsiæ in 12. cum suis emendationibus et commentariis edidit, adjunxitque Symposii Aenigmata, Gabriæ fabulas, Antonini Liberalis Metamorphoses, ac Senecæ Publiique Syri sententias. Curam ille præcipuam commentariis ad Minellii modum concinnandis adhibuit. Hoc lucubrationis genus nimis severè Burmannus damnat præfat. 1719 et 1727; vocatque Minelliorum, Iunckerorum et Walchiorum pueriles notas; atque hinc etiam puerorum ingeniis calamitatem inferri, messemque surgentem intercipi existimat. Nos operam hujuscemodi valde utilem fore opinamur, si locutiones Auctorum nullæ explicatu difficiles subterfugerentur, nec tam sæpe vana obtruderetur interpretatio, ubi plana et aperta sunt omnia. Disserationem etiam de Romano ac speciatim de Phædri stylo Walchius præmisit, quæ pauca satis prudenter satisve acutè disputata continere videtur.

Nitidè ac eleganter anno 1742, Phædrus unà cum Avieno Publioque Syro prodiit Parisiis in 12. apud Coustelier, curante Io. Baptista Le Mascrier, qui parum scitè, parumque diligenter omnia dispensavit, et providere vel neglexit vel non potùit, ne mendis sive propriis, sive typographicis nec paucis literatores offenderet.

Typis quoque nitidis et elegantibus Auctor noster impressus est cum variis appendicibus in 12. ibidem apud Barbou, anno 1747, curante Steph. Andreâ Philippe. Inveniuntur in hâc editione va-

riæ lectiones, quæ ex Codice manuscripto *Par.* excerptæ fuisse dicuntur: qui sit verò iste Codex *Par.* divinandum relinquitur: pronum quidem erat existimare eum *Parisiensem:* at hujuscemodi nullus tunc Parisiis exstabat. Quæ me cùm anxium tenerent, demum in Burmanni ultimam, anni 1727, editionem incidi: cujus Præfatio lectiones continet has ipsas omnes, quarum originem reperire avebam: at descriptae illae sunt ex hoc Nicolai Perotti Codice, de quo in disputatione secundâ nostrâ locuti sumus. Si quis objiciat, voluisse fortè novae hujus editionis architectum indicare Codicem Perotti; et scripsisse, *Per,* quod in, *Par,* mutaverit Typographus; non multum repugnabo, quanquam verisimile non est, errare semper tamque saepe in eâdem voce Typographum potuisse. In hâc porrò editione et inveniuntur aliquot versus subditii, et alii plures, qui Phaedri sunt, excluduntur, ac denique passim ab editionibus probatissimis receditur. Monet etiam, praefat. pag. 14. Gabriel Brotier, usum esse Stephanum Philippe adnotationibus Sanadonis nostri ineditis; miraturque quòd nusquam ab ipso nominatus fuerit, per quem se profecisse crederet. Sed laborem ille fortasse in hanc editionem illaudabilem tenuissimum contulit: memini enim, cùm Iosephus Valart mihi olim Parisiis diceret, se procurando omni operi ordinandoque praefuisse.

Majoribus, quàm antea, copiis instructus, Halæ tandem Phædrus anno 1779 ad amplitudinem duorum voluminum in 8vo pervênit. Editionem hanc Io. Gottl. Sam. Schwabe, scholæ Buttstadiensis Rector, accuravit: fabulas ad ultimam configuravit Petri Burmanni recensionem, easque et vitam ipsam Auctoris à Io. Scheffero concinnatam selectis illustravit variorum notis perpetuis, quibus observationes suas intermiscuit. Opus, ut mihi videtur, laboriosum et utile; de quo tamen certum judicium ferre non possum, cùm in meas manus primum tantummodò volumen venerit; quo vita

Phædri, prioresque fabularum Libri duo continentur.

Laudavi jam et sæpius in meis notis laudabo industriam Gabrielis Brotier in editione elegantissimâ, quam in 12. Parisiis anno 1783 publicavit, doctè ac solerter collocatam. Parallelas præcellentissimi Fontanæ fabellas, aliaque variorum ætatum non inconvenientia monumenta adjecit, quæ fastidiosi etiam Lectoris curiositatem excitare possint. Utendum habuit ab illustrissimo Le Peletier de Rosanbo, Senatûs Parisiensis Præside, Pithœanum Codicem, simulque varias lectiones excerptas è Codice Remensi, antequàm incendio ille periisset: atque prudens et omni pravâ emendandi libidine solutus verba Phædri, qualia ibi exhibentur, retinere studuit, quantum tamen sana ratio bonique Critici officium permittunt.

Anno denique 1784 Biponti prodiit in 8vo Phædrus, cum P. Syri sententiis, Avianique et Anonymi veteris fabulis. Nullæ omnino his omnibus notationes vel explanationes subjiciuntur. Docet nos tantùm sive Typographus, sive editionis dispositor, rogatum esse G. C. Crollium, ut quasdam Phædri fabulas notis illustrare vellet; sed hoc ipsi rebus aliis occupato non licuisse: monemur tamen, loca quædam, ipso emendante, aliter exhiberi, ac in editionibus aliis omnibus leguntur. Lib. I. F. 21. v. 9. pro: *frontem exterit, vel extudit;* repositum est: *frontem excudit.* Quod mihi satis placet, nisi quòd paulo significantius videtur verbum *excutit;* hìc enim idem esset, ac *eruit*, vel, *avellit.* L. II. F. 7. v. 8. *Mulum lancinant:* Hanc lectionem olim excogitaveram; non tamen ausus sum admittere, quia si ductus literarum consideretur, non magis accedit ad *trucidant*, quod habent MSS. Codices, quàm *sauciant*, quod pleræque editiones receperunt. Inter alia, quæ quoddam literatorum genus juvare possint, indicem editionum Phædri plenissimum libenter commemorabo: monebo

tamen, non debuisse his editionibus annumerari Apologos Phædrios Iac. Regnerii, anno 1643, non in 8vo, sed in 12. Divione editos, in quibus videlicet nihil omnino invenitur, quod ad fabulas Phædri pertineat: at simul errorem hunc facillimè excusabo, quippe qui communis est, et jam ab annis circiter quadraginta in omnibus, quos vidi, editionum Phædri indicibus pervulgatus.

Restat ut rationem breviter exponam, quâ meam hanc Phædri editionem accuraverim. Ante omnia diligentiam et laborem in eo posui, ut cognitionem exemplarium Pithœani et Remensis haberem certissimam: quod cùm per solas editiones Pithœi, Rigaltiive minùs fideles, quàm oportuit, præstare non possem; peroportunè Bibliotheca nostri olim Collegii Parisiensis suppeditavit missam Remis ad Franc. Vavassorem epistolam, quæ lectiones varias complures et fabulas aliquot integras, fideliter exscriptas, contineret: quam quidem scripturæ varietatem diligenter contuli cum variis lectionibus, ex eodem Codice Remensi à Rigaltio Gudioque excerptis; deinde varias lectiones é Pithœano Codice non solùm ab ipso Pithœo, sed etiam a Neveleto, demumque é Chartulâ Petri Danielis à Rigaltio collectas discussi et invicem commissas examinavi.

Fretus his subsidiis opus Phædri universum, si non ex toto in pristinam integritatem restituere, saltem ab audaci interpolantium temeritate permultis in locis vindicare satis feliciter me posse credidi. Quod ut exsequerer, nunquam fere à lectionibus veterum Codicum, nisi ubi error librariorum manifestus deprehenderetur, mihi esse recedendum censui: atque tunc etiam ut mutationes, quæ factæ fuissent, quivis dijudicare posset, scripturam veterem, quantumvis absurdam, plerumque subjeci.

Notas breves, easque minimè perpetuas adjicere primùm statueram; quod et fuisse præstitum in priore Libro facilè animadverti potest: at posteà,

cùm refugeret animus tam multa a me olim labore magno præparata negligere, tenebrisque devovere sempiternis, observationes paulo uberiores, multoque frequentiores excerpsi, et ab interitu ad lucem vitamque vindicare studui: eas autem ita construere sum conatus ac disponere, ut aliæ Criticis, aliæ literatoribus, nonnullæ etiam tironibus placere possint: ibi enim de variis MSS. Codicum lectionibus et eruditorum conjecturis disseritur; ibi latinitas Phædri non modo defenditur, si quando in suspicionem vocata sit, sed passim etiam exemplis Auctorum adductis confirmatur; ibi locutiones ejusdem paulo difficiliores explanantur, quarum nonnullas vel imperiti malè erant interpretati, vel doctiores reliquerant prorsùs intactas; ibi denique mores ac ritus Antiquorum varii exponuntur, doctrinæque etiam reconditioris interdum arcana revelantur.

Nunc verò, cum hominis Christiani dignitas, quâ gloriamur, postulare videretur, ut abscinderemus ab editione nostrâ quidquid obscenum foret, non ægre obtemperavimus; et sine tergiversatione, quid in hanc rem patratum à nobis fuerit, declarabimus. Libri primi Fabulâ XXIX, versus septimum et octavum ejecimus, aliosque duos in eorum locum substituimus, sed Italicis, quæ vocantur, literis excudi voluimus, ut illos esse subdititios Critici statim intelligerent: tertiam deinde tertii Libri fabulam, librique quarti decimam quartam, ac duos istos versus, qui ex decimâ tertiâ supersunt, planè omisimus. Aliam prætereà longiorem de Canum Legatis ad Iovem, quæ libri quarti decima sexta est, repudiare primùm decreveram, quòd fœtida sit et valde inficeta; at cùm pudicitiæ legibus non adversetur, retinendam illam postmodùm judicavi: aures tamen delicatas obtestor, ut ne id mihi probro vertant, at potius mecum jocos istos miseros tolerando contemnere audeant.

Io. Henr. Ursinus, vir doctus, anno jam 1657 Ratisbonæ in 8vo Phædrum expurgatum cum notis

ediderat: quod ægre ferens Io. Schefferus, præfat. ad edit. 2., optimos Auctores pervenisse ad nos hoc pacto laceros atque deformes objecit. Ego equidem fateor illud aliquoties ita contigisse ob religiosam librariorum verecundiam: at qui sunt, qui turpia monumenta vel penitùs intercidisse dolent, vel mutilata fuisse conqueruntur? Literatores nempe honestati fere nihil consulentes, et quidquid effudit Auctorum veterum effrenata scribendi libertas, aut recognoscere discupientes, aut inscitè et eo tantùm nomine, quia vetus est, admirantes. Suâ tamen illâ miserâ sollicitudine macerare se desinant. Olim quidem ad providendum, ne monumenta hujuscemodi aliquid detrimenti caperent, excitare non inhonestè poterat Librorum manu exaratorum paucitas: nunc verò illud idem extimescere stultum est, cùm editiones Auctorum maximè impudicorum innumerabiles per latus nobis perque caput undique saliant ac pervolitent. Viros Georg. Walchius, dissert ad Phædr. pag. 91, et sanctiores et prudentiores vocat, qui versus Phædri minùs castè conscriptos, atque ætati teneriori damnosos, resecarunt: at ipse cavit, ne vir sanctior prudentiorque haberetur; satisque se defendere sibi visus est, si nolle se denique editionem suam mutilare declararet. Nos verò, ingenuè fatemur, nostram hanc mutilavimus: neque mitiora verba ad elevandum facinus putamus esse nobis usurpanda: monebimus tantùm, duas fabellas, quas expunximus, esse artificio et elegantiâ tam jejune instructas, ut ipsis res literaria carere sine damno posse videatur. At forsan ipse quoque Phædrus carere facilè poterat versibus, quos ad fabulam Libri quarti decimam tertiam imperfectam, de Leone regnante, ausus sum adjungere. At judicium de ipsis ferendum reliquì peritis lectoribus: atque hos certè si dignos Phædro credidissem, aliquot notationibus illustrare non dubitassem: destitutos autem et formis impressos diversis exposui, ut non esse

genuinos extemplò notesceret, et qui recentia negligunt, solaque vetera legere amant, istos possent commodiùs prætermittere. Spero tamen plerisque Criticis visum iri satis plausibiles duos versus, quibus Libri quinti fabulam primam de Menandro et Demetrio mancam, suâque morali sententia carentem, auxi atque complevi *).

---

*) De Julii Phædri fabulis 32, quas, tanquam ab se primum repertas in codice Perottino, cum olim cognitas eas habuerint Dorvillius et Burmannus, publicavit Joannes Antonius Cassitus Neapoli a. 1811., vide programma doctissimi Eichstadii, die 8. Februarii 1812 editum, in quo programmate illas ipsas fabulas, una cum suis ad eas animadversionibus criticis, recudi jussit; quæ fabulæ cum neque nullius pretii sint, et ab hoc nostro profectæ aut omnes, aut magna ex parte, videantur; nos brevi edemus eas denùo emendatiores. *F. H. B.*

PHAEDRI
AVGVSTI LIBERTI
FABVLARVM
AESOPIARVM
LIBER I.

PROLOGVS.

AESOPVS auctor quam materiam reperit,

Lib. I., Titul. *Aesopiarum.*] Quæ hic fabulæ Aesopiæ vocantur, easdem ipse Phædrus L. V., Prol. v. 11., Aesopeas vocat: sed enuntiari illæ utrolibet modo possunt. Seneca, *consolat. ad Polybium*, c. 27., Aesopeos Logos, Ausonius autem, *Epist.* 16., v. 78., memorat

Aesopiam trimetriam,
Quam vertit exili stylo,
Pedestre concinnans opus,
Fandi Titianus artifex.

Pariter apud Ciceronem, *Academ.* Lib. II., cap. 48., *Carnadea sententia*, et *de Orat.* Lib. III., cap. 19., Carneadia vis laudantur. Fabulæ verò, ut Priscianus docet in *præexercitamentis Rhetoricæ*, sub initium, *nominantur ab Inventoribus aliæ Aesopiæ, aliæ Cypriæ, aliæ Libycæ, aliæ Sybariticæ: omnes autem communiter Aesopiæ.*

Prol. v. 1. *Reperit.*] Primam syllabam *reperit*, *retudit*, *recidit*, *reduoit*, *religio*, *reliquus*, *reliquit*, et alia ejusmodi vocabula, ancipitem habent: quæ si producatur, proxima litera consonans neutiquam geminanda est; quod optimi codices MSS. et Inscriptiones antiquæ satis ostendunt. (Scribitur tamen *reddere* pro *redere*, h. e. *redare*. Cf. Wasii Senar. cap. 16. etc. *B.*)

Hanc ego polivi versibus senariis.
Duplex libelli dos est: quòd risum movet;
Et quòd prudenti vitam consilio monet.
Caluminari si quis autem voluerit,
Quòd arbores loquantur, non tantùm feræ,
Fictis jocari nos meminerit fabulis.

FABVLA I.

Lupus et Agnus.

Ad rivum eumdem Lupus et Agnus venerant
Siti compulsi: superior stabat Lupus,

Prol. v. 2., *Versibus senariis.*] Cicero, *Oratoris* cap. 55.: *Comicorum*, inquit, *senarii sic sæpe sunt abjecti, ut nonnunquam vix in his numerus et versus intelligi possit.* Verumtamen idem ille, *Tuscul.* Lib. I. c. 44., hos incogniti nobis Auctoris versus referens:

Heu! reliquias semiassi Regis, denudatis ossibus,
Per terram sanie delibutas fœdè divexarier!

Non intelligo, inquit, *quid metuat, cùm tam bonos septenarios* (vel scripsit Cicero, vel scribere debuit *octonarios*) *fundat ad tibiam.* His porrò tam bonis octonariis non puto permultos Terentii sive octonarios, sive senarios, seu trochaicos, Phædrique prope universos esse minùs elegantes. Accuratam illi quidem tragicorum versuum gravitatem non habent; sed neque habere debent. Denique ad Phædrum quoque pertinet, quod verè de poëtis comicis Terentianus Maurus, pag. 84. editionis Santandreanæ pronuntiat hoc versu optimo:

In metra peccant arte, non inscitiâ.

At nostri Auctoris versus cur potiùs Senarii, quàm Hexametri versus, qui pedibus quoque senis constant, appellantur? Hexametri apud Græcos fuere certè vetustiores, quàm jambici illi, quos Romani senarios vocarunt: nam sive Archilochus, seu Simonides Amorginus horum dicatur inventor, post Homerum et Hesiodum uterque floruit. At Romæ cùm adhuc essent parum noti Hexametri, maximam in Theatro per Livium Andronicum habuere celebritatem jambici; eosque tunc incepisse senarios vocitari facilè crediderim.

Longéque inferior Agnus. Tunc fauce improbâ
Latro incitatus jurgii causam intulit.
Cur, inquit, turbulentam fecisti mihi
Aquam bibenti? Laniger contra timens:
Quî possum, quæso, facere quod quereris, Lupe?
A te decurrit ad meos haustus liquor.
Repulsus ille veritatis viribus,
Ante hos sex menses at maledixisti mihi.
Respondit Agnus: Equidem natus non eram.
Pater herculè tuus, inquit, maledixit mihi.
Atque ita correptum lacerat injustâ nece.
HAEC propter illos scripta est homines fabula;
Qui fictis causis innocentes opprimunt.

FABVLA II.

Ranæ regem petentes.

ATHENAE cùm florerent æquis legibus;
Procax libertas civitatem miscuit,
Frenumque solvit pristinum licentia.
Hinc conspiratis factionum partibus,
Arcem tyrannus occupat Pisistratus.
Cùm tristem servitutem flerent Attici,
Non quia crudelis ille, sed quoniam grave
Omne insuëtis onus, et cœpissent queri,
Aesopus talem tum fabellam retulit.

(Fab. I., 1., 3. *Tunc fauce.*] Malim *Tum* et hic et ubicunque non sequitur vocalis. Vid. J. H. Voss. ad Tibull. I., 1., 21. et cf. Fab. 2., 5., 23. 3., 16., 10. etc. *B.*)

(5. Tan. Fabrum sequitur Desbill. Scripti et edd. princc. aliæque non paucæ: *C., i., t. mihi fecisti aquam Istam bibenti? B.*)

(12. Meliore numero Ursinus Spirensis, qui Phædrum edidit Ratisb. 1657: *Pater tuus*, inquit, *hercle m. m. Hercle* codd. *B.*)

Ranae vagantes liberis paludibus,
Clamore magno regem petiere ab Iove,
Qui dissolutos mores vi compesceret.
Pater Deorum risit, atque illis dedit
Parvum tigillum, missum quod subitò vadis
Motu sonoque terruit pavidum genus.
Hoc mersum limo cùm jaceret diutius,
Fortè una tacitè profert è stagno caput,
Et explorato rege, cunctas evocat.
Illæ timore posito certatim adnatant,
Lignumque supra turba petulans insilit;
Quod cùm inquinassent omni contumeliâ,
Alium rogantes regem misère ad Iovem,
Inutilis quoniam esset qui fuerat datus.
Tum misit illis hydrum, qui dente aspero
Corripere cœpit singulas. Frustra necem
Fugitant inertes. Vocem præcludit metus.
Furtim igitur dant Mercurio mandata ad Iovem
Adflictis ut succurrat. Tunc contra Deus:
Quia noluistis vestrum ferre, inquit, bonum,
Malum perferte. Vos quoque, ô cives, ait,
Hoc sustinete, majus ne veniat malum.

FABVLA III.

Graculus superbus, et Pavo.

Ne gloriari libeat alienis bonis,

---

16. *Diutius.*] Secunda vocis hujus syllaba corripi potest. Sic Libro IV., Epilogi v. 14.

Fruar diutius, si celerius cœpero.

Neque audiendus est Scioppius, qui Phædrum inde arguit, leges metricas minus calluisse: eandem enim syllabam Terentius corripit, *Heautont.* Act. 4. Sc. 7., v. 6.

Nam nihil est, illic quòd moremur diutius.

(*Hoc*, pavidum genus ranarum, non tignum, quod intelligentes offenduntur viri eruditissimi, quia mergi non potest scilicet aqua lignum. *B.*)

Suoque potiùs habitu vitam degere,
Aesopus nobis hoc exemplum prodidit.
TUMENS inani Graculus superbiâ,
Penas, Pavoni quæ deciderant, sustulit,
Seque exornavit; deinde, contemnens suos,
Se immiscuit pavonum formoso gregi.
Illi impudenti pennas eripiunt avi,
Fugantque rostris. Male mulcatus Graculus
Redire mœrens cœpit ad proprium genus,
A quo repulsus tristem sustinuit notam.
Tum quidam ex illis, quos priùs despexerat:
Contentus nostris si fuisses sedibus,
Et, quod natura dederat, voluisses pati,
Nec illam expertus esses contumeliam,
Nec hanc repulsam tua sentiret calamitas.

---

4. *Graculus.*] Avis est de Cornicum genere. Vide *Menagii amœnitates juris*, cap. 38., edit. 2dæ. *Gajus noster*, inquit ille, *pectore est cinereo; aures ejus plumis albis et nigris operiuntur; cervix ex rufo et cæsio mixta est; uropygium candicat; dorsum pallescit: habetque ad latus alarum transversales notas cæruleas. At Graculum nigro fuisse colore certum est.* Martialis, lib. I., epigr. 115. (alias 116.)

Sed quamdam volo nocte nigriorem,
Formicâ, pice, Graculo, cicadâ.

9. *Mulcatus.*] Terentius, *Eunuc.* Act. 4., Sc. 7., v. 4.:

Male mulcabo ipsam.

At *Adelph.* Act. 1., Sc. 2., v. 8.:

Fores effregit, atque in ædes irruit
Alienas; ipsum dominum atque omnem familiam
Mulcavit usque ad mortem.

T. Livius, L. III., c. 11.: *Qui obvius fuerat, mulcatus nudatusque abibat.* Et L. XXIX., c. 9.: *In Legatum impetum, Lictoribus priùs indignum in modum mulcatis, faciunt.*

16. *Tua sentiret calamitas.*] Sensus est: nec tu calamitosus expertus esses et sentires hanc ignominiam. Ista porrò loquendi formula Phædro nostro valde familiaris est, ut videre licet fabulâ 5., fab. 8., fab. 13., fab. 28. Et Lib. II., fab. 1., fab. 4., fab. 5., fab. 7. Et Lib. III., Prol. et fab. 10., quater. Et Lib. IV., fab. 4, fab. 5, fab. 6., fab. 10. bis, fab. 11., fab. 12., fab. 19., fab. 24. et Epilog. Et Lib. V., Prol. et fab. 5., fab. 7. Nunc verò

FABVLA IV.

Canis per fluvium carnem ferens.

AMITTIT meritò proprium, qui alienum adpetit.

---

ut clariùs ostendam, id quod fortasse jam satis demonstravi, fabulas Phædri non esse fetum alicujus boni literatoris, qui paulo post renatas in Italia literas vixerit; quæram, an verisimile sit, ejusmodi locutiones potuisse ab illo tam frequenter usurpari. Certè, ut norunt omnes Historiæ scientià imbuti literariæ, boni quique temporum illorum scriptores sibi solos optimos veterum imitandos eligebant, et Ciceronem præcipue assumere solebant, quem timidè ac religiosè sequerentur, unde Ciceroniani dicti sunt. Atqui Cicero, aliique Latinitatis principes rarò admodùm loquendi formulas, quas modò indicavimus, adhibuerunt: quisquis autem horum imitatores Italos, præsertim Nicol. Perottum, qui maximè omnium fraudis, quà de agitur, insimulatus est, evolverit, eos fere semper ab istis locutionibus abstinuisse fatebitur. At Phædrus cùm florente adhuc et vigente Latinitate scriberet, non adeò superstitiosus esse debuit, ut aliquid audere non posset: neque tamen ætatis etiam aureæ scriptores à memoratis loquendi formulis sic abhorruerunt, ut exempla, quibus possint illæ defendi, non reliquerint. Nam Terentius Varro, veteris Romanæ simplicitatis retinentissimus Auctor, non minùs audacter in suo Prometheo, quàm in ullâ fabellâ suâ Phædrus, his apud Nonium, cap. 2., verbis utitur; quæ quidem restitui sic debere existimo:

> Illud voluptas quod cœpisset sumere
> Retineret; at cùm sat haberet, satias manum
> De mensâ tolleret.

Ubi voluptas pro voluptario, satias sive satietas pro saturo homine usurpantur. Neque aliter Horatius ad Mecænatem, *Epod.* carm. 1., v. 31:

> Satis superque me benignitas tua
> Ditavit.

Idem, Lib. I., *Epist.* 12., v. 20.:

> Empedocles, an Stertinii deliret acumen.

Quin et priscis etiam Latinitatis temporibus adhibita est locutio non absimilis; nam apud Varronem, *de linguâ latinâ* Lib. III., sic Ennius:

> Olli respondet suavis sonus Egeriaï:

Ibi enim sonus, sive vox Egeriæ pro ipsâ Egeriâ sumitur.

Canis per flumen carnem dum ferret natans,
Lympharum in speculo vidit simulacrum suum:
Aliamque prædam ab alio ferri putans,
Eripere voluit: verùm decepta aviditas,
Et, quem tenebat ore, dimisit cibum,
Nec, quem petebat, potuit adeo attingere.

FABVLA V.

Vacca, Capella, Ovis et Leo.

Nvnqvam est fidelis cum potente societas:
Testatur hæc fabella propositum meum.
Vacca et Capella et patiens Ovis injuriæ
Socii fuere cum Leone in saltibus.
Hi cùm cepissent Cervum vasti corporis,
Sic est locutus, partibus factis, Leo:

Fab. 4., 4. Hic, ut sæpe alibi, litera *m* non eliditur. (Sed nusquam sic Phædrus. Quare *cane* post *alio* inseri jubent Laurentius et Bentlejus. Nobis vel scribendum videtur *altero*, h. e. alio; vel sic:

Aliamque ab alio ferrier prædam putans. B.)

7. *Potuit adeo.*] Idem est ac *potuit etiam.*

Fab. 5., 4. *Socii fuere.*] Sensus est: Vacca et Capella et Ovis et Leo cùm convenissent in saltibus, socii fuere, vel societatem inierunt. Quosdam perturbavit hæc oratio: *Vacca et Capella et Ovis socii fuere:* Socius tamen his additus Leo scrupulum evellere debuit. Sed cur etiam de Vaccâ, Capellâ et Ove dicere, socios fuisse, non liceret? Nonne eodem prorsus modo Terentius, *Heautont.* Act. 2., Sc. 3., v. 58., de ancillis puellæ cujusdam loquens, eas vocat *internuntios?*

5. *Cervum vasti Corporis.*] Cicero, *nat. Deor.* Lib. I., cap. 35.: *Elephanto belluarum nulla prudentior: at figurâ quæ vastior?* Et Lib. II., cap. 44., de Centauro, signo cælesti, pecudem, quam dextrâ tenet, mactante:

Ego primam tollo, nominor quia Leo;
Secundam, quia sum fortis, tribuetis mihi:
Tum quia plus valeo, me sequetur tertia:

Hic dextram pergens, quadrupes quâ vasta tenetur,
Tendit, et illustrem truculentus cædit ad aram.

Legimus cum illustrissimo Bouhierio, *pergens*, non *porgens*, quod editiones fere omnes habent: veramque illam esse lectionem, manu Thomæ Majoli notatum est ad editionem operum Ciceronis Mediolanensem, anni 1498, longe rarissimam.

7. Nihil mutandum est: ultimam in voce *quia* syllabam produxit Plautus *Bacchid.* Act. 4., Sc. 4., v. 29. in hoc accurato versu octonario:

Perii . . . Quid ita? . . Quia patri omne cum ramento reddidi.

Pariter Ausonius, Carmine 9., in hoc versu Sapphico:

Sed quia nostro docuere in ævo.

(Habuit Plauti locum Desbill. a Buchnero, qui senarium putabat verba *Quia — reddidi.* Hinc error. De usu priscorum monui ad Plaut. Amph. 475. edit. majoris, quos imitatus est Ausonius, Phædrus autem et aureæ eique proximæ ætatis scriptores, præterquam hoc loco, nunquam. Accedit vocis iambicæ, qualis est *quia*, seorsim positæ quinta regione senarii insolentia: nam imparibus horum versuum sedibus spondei et pedes τετράσημοι collocari solent. Ne dicam, quod et alii animadverterunt, mire Phædrum, si ita scripsit, syllabam eandem producere hoc versu, et duobus sequentibus corripere ex more tum poëtarum. Quibus ego inductus rationibus ne hic quidem *ita* posteriore syllaba longa usurpatum censeam, scripserimque potius sic:

Ego primam tollo, nominatim quia leo.

H. e. quia leo sum nominatim, quod verbum (substantivum dico) sequitur, intelligendumque hic est ἀπὸ κοινοῦ. *Nominor* vel glossema est τῷ *nominatim sum*; vel *nominati* in *nominat*, et hoc porro in *nominor*, forte mutatum est a librariis. Quod olim probavi, Richteri commentum *nominor quoniam leo*, etsi non ita tralaticium est, ut Burmanno videbatur, et 8., 4., 3. alibique *quoniam* et *quia* se sequuntur; tamen nunc vel priorem istam emendationem prætulerim, vel Bentleji scripturam *E. pr. t. nomine hoc, quia sum leo*, duriorem quidem illam additis duobus vocabulis, quæ in codd. haud leguntur. *B.*)

Malo adficietur, si quis quartam tetigerit.
Sic totam prædam sola improbitas abstulit.

FABVLA VI.

Ranæ ad Solem.

VICINI furis celebres vidit nuptias
Aesopus, et continuò narrare incipit:
VXOREM quondam Sol cùm vellet ducere,
Clamorem Ranæ sustulere ad sidera.
Convicio permotus quærit Iupiter
Causam querelæ. Quædam tum stagni incola:
Nunc, inquit, omnes unus exurit lacus,
Cogitque miseras aridâ sede emori:
Quidnam futurum est, si crearit liberos?

FABVLA VII.

Vulpis ad personam tragicam.

PERSONAM tragicam fortè Vulpis viderat:
O quanta species, inquit, cerebrum non habet!

---

10. *Malo adficietur.*] *Malo adfici*, putat Bentlejus reperiri non posse apud bonos Auctores; reponitque, *Malo accipietur*. Eamdem ante Bentlejum censuram exercuerat Gudius, et jusserat legere, *Malo adfigetur*. Attamen Seneca, *Benefic.* L. VI., c. 37.: *Satius erat*, inquit, *duos iniquo malo adfici, quàm omnes publico.*

Fab. 7. v. 1. *Personam tragicam.*] Histrionum personæ, quæ vulgò Larvæ nuncupantur, totum caput obtegebant. Hinc Plinius, *Hist.* Lib. XXV., cap. 11., de Lonchite loquens, inesse dicit huic plantæ *capitula personis comicis similia.*

2. *O quanta species*, inquit, *cerebrum non habet!* Eamdem sententiam undecima harum fabularum, quæ sermone

Hoc illis dictum est, quibus honorem et gloriam
Fortuna tribuit, sensum communem abstulit.

FABVLA VIII.

Lupus et Gruis.

Qvi pretium meriti ab improbis desiderat,
Bis peccat: primùm quoniam indignos adjuvat;
Impunè abire deinde quia jam non potest.
Os devoratum fauce cùm hæreret Lupi,
Magno dolore victus cœpit singulos
Inlicere pretio, ut illud extraherent malum.
Tandem persuasa est jurejurando Gruis,
Gulæque credens colli longitudinem,
Periculosam fecit medicinam Lupo:
Pro quâ cùm pactum flagitaret præmium:
Ingrata es, inquit, ore quæ nostro caput
Incolume abstuleris, et mercedem postules.

FABVLA IX.

Passer et Lepus.

Sibi non cavere et aliis consilium dare,
Stultum esse, paucis ostendamus versibus.
Oppressum ab Aquilâ fletùs edentem graves
Leporem objurgabat Passer: Vbi pernicitas
Nota, inquit, illa est? quìd ita cessarunt pedes?

---

scriptæ soluto sub Aesopi nomine circumferuntur, unico pariter versu sic exprimit:
ὢ οἵα κεφαλὴ, καί εγκέφαλον ουκ ἔχει.
Quem versum isto latino teddere promptum fuit:
O quale caput est, et cerebrum non habet!
3. *Impune.*] Id est, sine periculo. Virgilius *Aen.* L. XI. v. 134, et ad hunc locum Servius.

Dum loquitur, ipsum accipiter nec-opinum rapit,
Questuque vano clamitantem interficit.
Lepus semianimus mortis in solatio:
Qui modò securus nostra inridebas mala,
Simili querelâ fata deploras tua.

FABVLA X.

Lupus et Vulpis, judice Simio.

QVICVMQVE turpi fraude semel innotuit,
Etiamsi verum dicit, amittit fidem.
Hoc adtestatur brevis Aesopi fabula.
LVPVS arguebat Vulpem furti crimine:
Negabat illa se esse culpæ proximam.
Tunc judex inter illos sedit Simius.
Uterque causam cùm perorassent suam,
Dixisse fertur Simius sententiam:
Tu non videris perdidisse quod petis,
Te credo subripuisse quod pulchrè negas.

FABVLA XI.

Asinus et Leo venantes.

VIRTVTIS expers verbis jactans gloriam
Ignotos fallit, notis est derisui.

---

6. *Nec-opinum.*] Hic pro *nec-opinantem.* Desiderabatur exemplum, quo defenderetur locutionis hujus latinitas. Eodem modo loquitur Statius *Sylvar.* l. 1., c. 3. v. 58. 59.

Dum vagor aspectu, visusque per omnia duco,
Calcabam nec-opinus opes.

10. *Pulchrè.*] Id est, præfractè. Eodem sensu dixit de nebulone quodam Cicero orat. pro *Cluentio*, c. 26.: *Hic ille planus . . . totus ex fraude et mendacio factus . . pulchrè asseverat.*

(1. *Virtutis* et ad *expers* et ad *gloriam* pertinet nec quidquam mutandum est, ut existimat vir illustris. *B.*)

2. *Ignotos.*] *Ignoti et noti* activam periude ac passivam significationem habere possunt.

Venari Asello comite cùm vellet Leo,
Contexit illum frutice, et admonuit simul
Ut insuëtâ voce terreret feras;
Fugientes ipse exciperet. Auriculas hic et
Clamorem subitò tollit totis viribus:
Novoque turbat bestias miraculo.
Quæ dum, paventes, exitus notos petunt,
Leonis affliguntur horrendo impetu.
Qui postquàm cæde fessus est, Asinum evocat,
Iubetque vocem premere. Tunc ille insolens:
Qualis videtur tibi opera hæc vocis meæ?
Insignis, inquit; sic ut nisi nossem tuum
Animum, genusque, simili fugissem metu.

FABVLA XII.

Cervus ad Fontem.

Laudatis utiliora, quæ contempseris,
Sæpe inveniri, hæc exserit narratio.
Ad fontem Cervus cùm bibisset, restitit,
Et in liquore vidit effigiem suam,

---

6. *Auriculas.*] Cùm doctus ac diligens Auctorum veterum explanator *Gabriel Brotier*, in suis ad Phædrum notis, anno 1783, testetur se in MSS. Codice Pithœano legisse: *Hic auriculas clamorem et subito tollit totis viribus*: omnes has voces retineri, et, salvo metro, salvâ latinitate, componi posse judicavi, si *auriculas hic* pro *hic auriculas*, atque *et clamorem* pro *clamorem et* reponerem. Porrò vocula *hic* ante vocalem rectè corripitur. Virgil. *Aen.* L. VI., v. 792.

Hic vir, hic est.

(Excerpta Rigaltii, MSS. Christinæ reginæ et Vossii *Hic auriculus*, h. e. *auritulus*. Hinc corrigendus Pithœi liber, nec dubitanter scribendum cum Rigaltio, Fabro, Burmanno, aliis: *Hic* [h. e. Tunc] *auritulus Clamorem* etc. Auriti dicuntur lepores et asini, *Auritulus* quasi per jocum, ut *nasutulus*, *barbatulus*, dictum esse monet Scheffer. *B.*)

Ibi dum ramosa mirans laudat cornua,
Crurumque nimiam tenuitatem vituperat,
Venantum subitò vocibus conterritus,
Per campum fugere cœpit, et cursu levi
Canes elusit. Silva tum excepit Ferum,
In quâ, retentis impeditus cornibus,
Lacerari cœpit morsibus sævis canum.
Tunc moriens, vocem hanc edidisse dicitur:
O me infelicem, qui nunc demum intelligo,
Utilia mihi quàm fuerint, quæ despexeram,
Et quæ laudaram quantum luctûs habuerint.

FABVLA XIII.

Vulpis et Corvus.

QVI se laudari gaudet verbis subdolis,
Fere dat pœnas turpi pœnitentiâ.
CVM de fenestra Corvus raptum caseum
Comesse vellet celsà residens arbore,
Hunc vidit Vulpis, deinde sic cœpit loqui:
O qui tuarum, Corve, pennarum est nitor!
Quantum decôris corpore et vultu geris!
Si vocem haberes, nulla prior ales foret.
At ille stultus, dum vult vocem ostendere,
Emisit ore caseum; quem celeriter

Fab. 12., v. 9. *Excepit ferum.*] Virgilius, *Aen.* Lib. VII., v. 489., de Cervo pariter:

Pectebatque ferum, puroque in fonte lavabat.

Fab. 13., 2. *Fere.*] Id est, plerumque. Terentius, *Phorm.* Act. 2., Sc. 3., v. 16.

Ruri fere
Se continebat.

Ad quem locum Donatus: *Bene*, inquit, *addidit*, *fere*: *non enim semper*, *sed plerumque.*

Dolosa Vulpis avidis rapuit dentibus.
Tum demum ingemuit Corvi deceptus stupor.
Hac re probatur ingenium quantùm valet.
Virtute semper prevalet sapientia.

FABVLA XIV.

Ex Sutore Medicus.

Malvs cùm Sutor inopiâ deperditus
Medicinam ignoto facere cœpisset loco,
Et venditaret falso antidotum nomine,
Verbosis adquisivit sibi famam strophis,
Hîc cùm jaceret morbo confectus gravi
Rex urbis, ejus experiendi gratiâ
Scyphum poposcit, fusâ dein simulans aquâ
Antidoto miscere illius se toxicum,
Ebibere jussit ipsum, posito præmio.
Timore mortis ille tum confessus est,
Non artis ullâ medicum se prudentiâ,
Verùm stupore vulgi factum nobilem.

(14. 15. Versus Bentlejo suspecti, neque injuria. *B.*)

Fab. 14., v. 1. *Inopiâ deperditus.*] *Quis*, inquit Bentlejus, *cui ullus Latinitatis sensus, nedum Phædrus, sic loquatur?* Ille igitur, *deperditus*, expungit, ac reponit, *proterritus*. Verum tamen Catullus, carm. 63., v. 119., dixit, matrem commemorans afflictissimam:

Quæ misera gnati misero deperdita leto.

2. *Ignoto.*] Locus dici potuit ignotus, ubi notus ille non erat. Sic apud Ovidium *Epist.* VII., v. 117. Dido, loquens de litore Libyco, dicit:

Applicor ignotis.

(*Ignotus*, est non notus, ignobilis. *B.*)

4. *Verbosis strophis.*] Id est, orationibus dolosis, quales ludificando popello adhibere solent agyrtæ circumforanei. Seneca, *Epist.* 26.: *Remotis strophis et fucis de me judicaturus sum.*

Rex advocatâ concione hæc addidit:
Quantæ putatis esse vos dementiæ,
Qui capita vestra non dubitatis credere,
Cui calceandos nemo commisit pedes?
  Hoc pertinere verè ad illos dixerim,
Quorum stultitia quæstus impudentiæ est.

FABVLA XV.

Asinus ad senem Pastorem.

In principatu commutando civium,
Nil præter domini nomen mutant pauperes.
Id esse verum, parva hæc fabella indicat.
  Asello in prato timidus pascebat senex:
Is hostium clamore subito territus,
Suadebat Asino fugere, ne possent capi.
At ille lentus: Quæso, num binas mihi
Clitellas impositurum victorem putas?
Senex negavit. Ergo, quid refert mea,
Qui serviam, clitellas dum portem meas?

FABVLA XVI.

Ovis, Cervus et Lupus.

Fraudator homines cùm advocat sponsum improbos,
Non rem expedire, sed mala videre expetit.

---

1. In codice Pithœano legitur: *Fraudator homines cùm avocat sponsore improbo.* Atque in altero versu non scriptum est *expetit*, sed *expedit*. Emendationis autem universæ, quam varii nobis Critici suppeditaverunt, sensus est: Cum fraudator homines adducit improbos, ut pro se spondeant, sive ut vadimonium sibi promittant, non rem

Ovem rogabat Cervus modium tritici,
Lupo sponsore. At illa præmetuens dolum:
Rapere atque abire semper adsuevit Lupus;
Tu de conspectu fugere veloci impetu.
Ubi vos requiram, cùm dies advenerit?

FABVLA XVII.

Ovis, Canis et Lupus.

Solent mendaces luere pœnas malefici.
Calvmniator ab Ove cùm peteret Canis
Quem commendasse panem se contenderet,
Lupus citatus testis, non unum modò
Deberi dixit, verùm affirmavit decem.
Ovis damnata falso testimonio,
Quod non debebat, solvit. Post paucos dies
Bidens jacentem in foveâ conspexit Lupum:
Hæc, inquit, merces fraudis à Superis datur.

---

sibi traditam expedire sive reddere cogitat, sed mala creditoris, decepti scil. ac delusi, videre expetit. (Bentl. secundum Burm. *cum vocat sp.* ut Horat. Epist. II., 2., 67., et secundum Frid. Gronovium *malum dare* pro insulso isto *mala videre.* Non improbo, malim tamen, quod et scripturæ propius est antiquæ et numeros probiores habet [vid. notata ad 5., 7.], hoc *sed male ridere expetit,* h. e. malitiose. Simile fab. 25., 2. *deridentur turpiter.* B.)

3. *Commendasse.*] Sic habent MSS. Codd. Pithœanus et Remensis. *Commendare,* Gallice, *mettre en depôt.* Ulpianus, apud Davisium in notis ad Cic. *de Legib.* l. 2., c. 9. *Commendare nihil aliud est, quam deponere.*

8. *Bidens.*] Sic rectè emendatum est ex fragmento Phaedri Petaviano, ubi legitur, *Videns*, quod in, *Bidens*, mutare pronum fuit.

FABVLA XVIII.

Mulier parturiens.

NEMO libenter recolit, qui læsit, locum.
INSTANTE partu Mulier actis mensibus,
Humi jacebat flebiles gemitus ciens.
Vir est hortatus, corpus lecto reciperet,
Onus naturæ meliùs quo deponeret:
Minimè, inquit, illo posse confido loco
Malum finiri, quo conceptum est initio.

FABVLA XIX.

Canis parturiens.

HABENT insidias hominis blanditiæ mali,
Quas ut vitemus, versus subjecti monent.
CANIS parturiens cùm rogasset alteram,
Ut fœtum in ejus tugurio deponeret,
Facilè impetravit: dein reposcenti locum,
Preces admovit, tempus exorans breve,
Dum firmiores catulos posset ducere.
Hoc quoque consumpto, flagitare validiùs
Cubile cœpit: Si mihi et turbæ meæ
Par, inquit, esse potueris, cedam loco.

---

8. *Hoc quoque consumpto.*] Sensus est: Hoc quoque tempus, quod Canis altera concesserat, postquàm consumptum est, suum illa cubile vehementiùs, quàm antea, flagitare cœpit.
(Recte Bentl.: »Utra, quaeso, duarum canum cœpit flagitare?« et ponit *flagitari*. Nos olim *ut flagitari* etc. Sed carere possumus conjunctione. *B.*)

FABVLA XX.

Canes famelici.

STVLTVM consilium non modò effectu caret,
Sed ad perniciem quoque mortales devocat.
CORIVM depressum in fluvio viderunt Canes.
Id ut comesse extractum possent faciliùs,
Aquam cœpere bibere: sed rupti priùs
Periere, quàm, quod petierant, contingerent.

FABVLA XXI.

Leo Senex, Aper, Taurus et Asinus.

QVICVNQVE amisit dignitatem pristinam,
Ignavis etiam jocus est in casu gravi.
DEFECTVS annis et desertus viribus
Leo cùm jaceret spiritum extremum trahens,
Aper fulmineis ad eum vênit dentibus,
Et vindicavit ictu veterem injuriam:
Infestis Taurus mox confôdit cornibus
Hostile corpus. Asinus ut vidit Ferum
Impune lædi, calcibus frontem extudit.
At ille expirans: Fortes indignè tuli

---

3. *Defectus annis.*] Id est, defectus, sive deficiens præ annis ingravantibus. Scioppius ad hunc locum: *Nam cur*, inquit, *defectum annis dicit senem? An quia vita ipsum deficit? Gerræ! Tu bonó meo periculo scribe, defessus.* Attamen cur Cicero, *de Senect.* cap. 14., Sophoclem senem dicit *ætate affectum*? An quòd aetas ipsum affecisset? Nequaquam: sed quód propter aetatem affectus, sive defectus foret, ut interpretantur Manutius, Grævius et alii. Pariter Columella, L. 1., *de re rust.* Praefat. Sect. 12., de locuplete, qui fundum aliquem mercatus fuerit, loquens: *Pedisequorum, lecticariorumque defectissimum annis in agrum relegat.* Pariter quoque Quintilianus, *Declam.* 13., cap. 2., *defectam labore senectutem* commemorat.

Mihi insultare: te, naturæ dedecus,
Quòd ferre certè cogor, bis videor mori.

FABVLA XXII.

Mustela et Homo.

MVSTELA ab Homine prensa cùm instantem necem
Effugere vellet: Parce, quæso, inquit, mihi,
Quæ tibi molestis muribus purgo domum.
Respondit ille: Faceres si causà meâ,
Gratum esset, et dedissem veniam supplici:
Nunc quia laboras, ut fruaris reliquiis:
Quas sunt rosuri, simul et ipsos devores,
Noli imputare vanum beneficium mihi.
Atque ita locutus, improbam leto dedit.
Hoc in se dictum debent illi agnoscere,
Quorum privata servit utilitas sibi,
Et meritum inane jactant imprudentibus.

FABVLA XXIII.

Canis fidelis.

REPENTE liberalis stultis gratus est,
Verùm peritis inritos tendit dolos.

(10. *F. ind. t. M. ins.* Iunge *insultare* et *indigne*. B.)

12. *Certè cogor.*] Adverbium, *certè,* vim habet hic significantiorem, ut exprimatur Leonis indignatio. (Non inepte scribunt, *Q. f. cogor*, *certe b. v. m.* Possis etiam *quod ferre exsertum* (qui se monstrat, se monstrare audet,) *cogor, b. v. m.* B.)

2. *Parce, quæso.*] In MSS. Codicibus Pithoeano et Remensi legitur:

Quæso, inquit, parce mihi.

Pithœus edidit, *parcas mihi*; maluitque primam vocem sic mutare, quam transferre.

(12. *Jactat* vett. edd. et Burm. Probat etiam Scheffer. *B.*)

Nocturnus cùm fur panem misisset Cani,
Objecto tentans an cibo posset capi:
Heus, inquit, linguam vis meam præcludere,
Ne latrem pro re domini. Multùm falleris:
Namque ista subita me jubet benignitas
Vigilare, facias ne meâ culpâ lucrum.

FABVLA XXIV.

Rana rupta et Bos.

Inops, potentem dum vult imitari, perit.

In prato quodam Rana conspexit Bovem,
Et tacta invidiâ tantæ magnitudinis,
Rugosam inflavit pellem. Tum natos suos
Interrogavit, an Bove esset latior.
Illi negarunt. Rursus intendit cutem
Majore nisu, et simili quæsivit modo,
Quis major esset. Illi dixerunt Bovem.
Novissimè indignata, dum vult validiùs
Inflare sese, rupto jacuit corpore.

FABVLA XXV.

Canis et Corcodilus.

Consilia qui dant prava cautis hominibus,
Et perdunt operam, et deridentur turpiter.

Canes currentes bibere in Nilo flumine,
A Corcodilis ne rapiantur, traditum est.
Igitur cùm currens bibere cœpisset Canis,
Sic Corcodilus: Quàmlibet lambe: ocius

6. In utroque Codice, Pithœano et Remensi, absurda hæc leguntur; *Quamlibet lambe ocius pota accede noli timere sedulo ait at noli vereri inquit at ille facere mehercule.* (Rigalt. postrema ed. *otio*, neque aliter vetus cod. apud

Potare noli: accede; quid times? dolos
Noli vereri. At ille: Facerem mehercule,
Nisi esse scirem carnis te cupidum meæ.

FABVLA XXVI.

Vulpis et Ciconia.

NVLLI nocendum: si quis verò læserit,
Multandum simili jure, fabella admonet.
AD cœnam Vulpis dicitur Ciconiam
Prior invitasse, et ei in patellâ liquidam
Posuisse sorbitionem, quam nullo modo
Gustare esuriens potuerit Ciconia.
Quæ Vulpem cùm revocasset, intrito cibo

Heinsium. Recte Bentl. et Bipontini secundum Rigaltium: *Quaml.* [h. e. Quantumlibet] *lambe otio; Noli vereri. At ille* etc. Glossemata sunt *accede, pota, noli timere, sedulo,* quo quidem explicatum est elegans illud *otio,* denique et *ait* et *inquit,* quæ intelliguntur. Burm. sine auctoritate idonea: *Qu. l. otio, Accede, pota leniter, et noli dolos, Inquit, vereri.* Quæ miror placuisse tali viro. *B.*)

4. Codices MSS. Pithœanus et Remensis habent:
Prior invitasse, et ei liquidam in patenâ.
Patena et patella in antiquis Codicibus eodem fere ductu literarum exprimuntur. Sed patella, poëtis præsertim, longè usitatior fuit, quàm *patena,* aut *patina.* (Burm. aliique, item ex MSS.: *et illi in patina liquid. Liquidam* creticus hic est, ut aliquoties apud Lucretium. *B.*)

5. *Sorbitionem.*] Sorbitio cibus est, qui sorberi, ut jusculum, potest. Celsus, *medic.* Lib. VIII., c. 9.: *Panis ante septimum diem non assumendus, sed unâ sorbitione vivendum.* Id est, cibi tantùm sorbiles adhibendi sunt. Rectè autem syllaba secunda in sorbitionis voce correpta est. Sic enim Persius, de Socrate loquens: *Sat.* 4., v. 1.,
Rem populi tractas: Barbatum hæc crede magistrum
Dicere, sorbitio tollit quem dira cicutæ.

7. *Intrito cibo.*] Cibus iste videlicet interendus, sive conterendus et comminuendus fuit, ut in lagenam, cujus angustum esse collum debuit, facilè immitteretur. Varro, *de re rust.* Lib. II., c. 9., dandum esse dicit canibus *hordeaceum panem lacte intritum.*

Plenam lagenam posuit. Huic rostrum inserens
Satiatur ipsa, et torquet convivam fame.
Quæ cùm lagenæ frustra collum lamberet;
Peregrinam sic locutam volucrem accepimus:
Sua quisque exempla debet æquo animo pati.

FABVLA XXVII.

Canis, et Thesaurus, et Vulturius.

HAEC res avaris esse conveniens potest,
Et qui humiles nati dici locupletes student.
HVMANA effodiens ossa, thesaurum Canis
Invênit, et, violarat quia Manes Deos,
Injecta est illi divitiarum cupiditas,
Pœnas ut sanctæ religioni penderet.

---

11. *Peregrinam volucrem.*] Aves peregrinæ vocantur, quæ ex longinquo statis temporibus adveniunt; quales sunt Ciconia, Gruis, Coturnix, Hirundo: peregrinæ etiam dicuntur, quae ex dissitis regionibus asportantur, at significatione minùs propriâ. Neque enim, ut illae, peregrinantur, sive peregre abeunt ac revertuntur.

12. *Sua quisque exempla.*] Sensus est: si faciat alter, quod tu ipse feceris, illud ferre aequo animo debes. Seneca, *Epist.* 81.: *Mala exempla recidunt in auctores: nec ulla miseratio contingit his, qui patiuntur injurias, quas posse fieri faciendo docuerunt.*

Fab. 27., v. 1. *Esse conveniens potest.*] *Quis veterum*, inquit Franciscus Hare ad hunc locum, *sic locutus est?* Ovidius tamen, *Trist.* Lib. I., Eleg. 1., v. 6.:

Non est conveniens luctibus iste color.

4. *Manes Deos.*] Numina inferorum hîc intelligenda sunt, quibus thesauri saepe, unà cum reliquiis hominum defunctorum conditi, consecrabantur: hinc Kirchmannus, *de funeribus Romanorum*, Lib. III., c. 24., refert in veteri quodam monumento scriptum hunc versum:

Plutoni sacrum munus: ne attingite, fures.

6. *Sanctæ Religioni.*] Cicero, *de Legib.* L. II., c. 22.: *Tanta Religio est sepulchrorum!* etc. 26.; *Pœna est, si quis bustum violarit.*

Itaque aurum dum custodit, oblitus cibi,
Fame est consumptus. Quem stans Vulturius super
Fertur locutus: O Canis, merito jaces,
Qui concupîsti subitò regales opes,
Trivio conceptus, et educatus stercore.

FABVLA XXVIII.

Vulpis et Aquila.

QVAMVIS sublimes debent humiles metuere;
Vindicta docili quia patet solertiæ.
VVLPINOS catulos Aquila quondam sustulit,
Nidoque posuit pullis, escam ut carperent:
Hanc persecuta mater, orare incipit,
Ne tantum miseræ luctum importaret sibi.
Contempsit illa, tuta quippe ipso loco.
Ab arâ Vulpis rapuit ardentem facem,
Totamque flammis arborem circumdedit,
Hosti dolorem damno miscens sanguinis.
Aquila, ut periclo mortis eriperet suos,
Incolumes natos supplex Vulpi tradidit.

Fab. 28., 1. *Quamvis.*] Hic adhibetur pro *quantumvis*, ut supra Fab. 25., v. 6. *quàmlibet* pro *quantùmlibet*. Sensus est: Quantumvis magni et sublimes quidam homines fuerint, tenues et humiles non debent ab illis contemni, sed potiùs metui. Sic Plautus, *Menœch.* Act. 2., Sc. 2., v. 43.:

Quamvis ridiculus est, ubi uxor non adest.

Sic et Varro, *de re rust.* Lib. II., c. 5. init. Quintum Lucienum *hominem quamvis humanum et jocosum* vocat. Quibus in locis accipiendum est *quamvis* pro *quantumvis*, vel *quantumlibet*.

10. *Miscens.*] Dictum hîc pro, *miscere volens.* Sensus est: hosti causam dolendi parans ipso etiam sanguinis, sive catulorum suorum damno. (Praschius malit *Hostis*, quod sane melius. *B.*)

12. *Supplex tradidit.*] Hæc est optima MSS. Codicum et editionum fere omnium Lectio. Voces, *supplex* atque *tradidit* tam bene cohærent inter se, quàm si scriptum fuisset *supplex detulit.*

FABVLA XXIX.

Asinus irridens Aprum.

PLERVMQVE stulti risum dum captant levem,
Gravi destringunt alios contumeliâ,
Et sibi nocivum concitant periculum.
ASELLVS Apro cùm fuisset obvius:
Salve, inquit, frater. Ille indignans, repudiat
Officium, et quærit, cur sic mentiri velit.
Garrire Asellus instituit nihilominus,
Rostrumque aprugnum risit sine more ac modo.
Aper cùm vellet facere generosum impetum,
Repressit iram, et: Facilis vindicta est mihi;
Sed inquinari nolo ignavo sanguine.

FABVLA XXX.

Ranæ metuentes Taurorum prœlia.

HVMILES laborant, ubi potentes dissident.
RANA in palude pugnam Taurorum intuens:
Heu, quanta nobis instat pernicies! ait,
Interrogata ab aliâ, cur hoc diceret,
De principatu cùm illi certarent gregis,
Longeque ab ulvis degerent vitam boves:

(Fab. 29., 3. Friget *nocivum*, nec verisimile est, quod Bentl. posuit, *vicissim*. Fortasse scribendum est *nativum*, ab ipsis stultis ortum. *B.*)

8. *Rostrum aprugnum.*] Plinius Hist. nat. L. VIII., c. 18., Sect. 74. *fel aprugnum*. Et Sect. 77.: *fimum aprugnum, suillumve cum oleo illini prodest.* Iste porrò versus, et qui præcedit, Phædri non sunt, ut jam in disputatione nostrâ tertiâ admonuimus.

(8. Vid. not. ad 4., 13., 18. etc. *B.*)

Fab. 30., 6. In MSS. Codicibus legitur:
De principatu cùm illi certarent gregis,
Longeque ab illis degerent vitam boves.

Statio, ait, separata, ac diversum est genus:
Sed pulsus regno nemoris qui profugerit,
Paludis in secreta veniet latibula,
Et proculcatas obteret duro pede;
Caput ita ad nostrum furor illorum pertinet.

FABVLA XXXI.

Miluus a) et Columbæ.

QVI se committit homini tutandum improbo,
Auxilia dum requirit, exitium invenit.
COLVMBAE sæpe cùm fugissent Miluum,
Et celeritate pennæ vitassent necem,
Consilium raptor vertit ad fallaciam,
Et genus inerme tali decepit dolo:
Quare sollicitum potiùs ævum ducitis,
Quàm regem me creatis icto fœdere,
Qui vos ab omni tutas præstem injuriâ?
Illæ credentes, tradunt sesè Miluo,

Nicol. Heinsius removet à primò versu, *illi*, et legi vult *decertarent*. Quam quidem emendationem omnes propè Editiones nunc exhibent. Sed per vocem, *boves*, quæ subsequitur, cùm vaccæ debeant intelligi; et vox, *illi*, tauros significet; qui de earum grege gubernando certabant, nihil in primo versu, ubi vox, *illi*, necessaria esse videtur, mutari debuit. At neque vox, *illis*, subsistere in altero versu potest, quin orationem prorsus invenustam efficiat, et sensum etiam perturbet. *Ulvis* ergo reposuimus; quam vocem Librarius cùm parum intelligeret, mutare in, *illis*, facilè potuerit. Ulvæ autem, quæ sunt herbæ palustres, ranarum stationem optime designant. (Solœcum *illis* et ejus loco ponendum est *ipsis*, ranis, quæ vocabula passim confusa in libris constat. Mox codd. *Ita caput*, et recte. Proceleusmaticus etiam alibi reperitur in senariis. *B.*)

a) *Miluus.*] Iam diu est, cùm Gifanius, Lambinus, Gruterus, Vossius, Gudius et alii docuerunt, reperiri semper in vetustissimis Codicibus scriptum vel, *miluum*, vel, *milvum*; nunquam verò, *milvium*. Observat etiam Tana-

Qui regnum adeptus cœpit vesci singulas,
Et exercere imperium sævis unguibus.
De reliquis tunc una: Meritò plectimur.

---

quillus Faber, à voce *miluus* factum esse *miluina*, quod Plauti *Menaech.* Act. 1., Sc. 3., v. 29. legitur; alioquin dicendum fuisse, *milviena*, quemadmodùm à voce, *lanius*, factum est *laniena*.

11. *Vesci singulas.*] Hæc est lectio MSS. Codicum et editionum fere omnium: Pithœus ex ingenio suo edidit: *vesci singulis;* quod minimè fuit necessarium. Plinius, *Hist.* Lib. X., c. 38., de avibus loquens: *Nonnullæ vescuntur ea, quæ rapuere pedibus.* Et sic aliis aliquot in locis idem Auctor loquitur. Atque etiam Tibullus, L. II., *Eleg.* 5., v. 63., sub personâ Sibyllæ Cumanæ:

Vera cano; sic usque sacras innoxia lauros
Vescar, et æternùm sit mihi virginitas.

13. *De reliquis tunc una.*] Sic primus, contra fidem et sui et Pithœani Codicis, Rigaltius edidit; quem fortè non satis prudenter cum aliis fere omnibus Criticis sequuti sumus. MSS. Codices habent: *Tunc de reliquis una;* ita ut vox, *reliquis*, in quatuor syllabas dissolvenda foret; quemadmodùm Lib. III., fab. 4., v. 2., *reliquas;* et L. IV., fab. 24., v. 12., *reliquum;* et apud Lucretium, L. I., v. 560, *reliquo*, rursumque Lib. II., v. 953, *reliqui;* ac denuo, Lib. IV., v. 973, *reliquas*.
(MSS. *relicuum*, ut monet Bentl., quem vide. Similiter *Delicuum* pro *Deliquum* scribendum esse apud Festum existimat Ios. Scaliger. *B.*)

LIBER SECVNDVS.

PROLOGVS.

Exemplis continetur Aesopi genus;

Lib. II., Prol. v. 1, *Aesopi genus.*] Sensus est: in exemplis, sive Apologis explicandis versatur omne Aesopi scribendi genus, et his quasi finibus continetur. Istum autem loquendi modum plerisque Criticis approbari vix posse, valde miror; quasi, *genus*, hoc in loco pro genere scribendi non posset usurpari: at illos certè refellit ipse Cicero, L. II., *de Orat.* c. 21., dum commemorat *genus Crassi magnificum atque præclarum*; quemadmodùm enim illud esse genus dicendi facilè intelligitur, quia de eo genere in toto Ciceronis opere tractatur; ita Phædrus cùm in Libri primi Prologo et fabulis 3., 6., 10., sequentibus, quodnam sit genus, in quo se exerceret Aesopus, satis ostenderit, nunc si leviter illud tangat atque indicet, sufficere credidit. Sed et Lib. V., Prol. v. 13., de hoc eodem genere loquens, verba etiam paulo minus significantia adhibet, dum se usum esse dicit *vetusto genere*: nam Aesopi est vetustum illud, et scribendi quidem, genus; quod genus male ab adversariis nostris refertur ad fabulas, quarum ibidem facta est mentio; siquidem de nullâ distinctione fabularum, quæ in varia genera divisæ fuerint, agit Phædrus: at universè de vetusto illo genere scribendi, quod Aesopus, ut blandè corrigantur errores mortalium, invenisse creditur. Neque objiciendum nobis est, *fabularum genus*, L. III., Prol. v. 33., expressè memorari: ibi enim genus fabularum nihil aliud significat, quàm fabulas; quemadmodum genus hominum, genus ferarum pro hominibus, ferisque usurpari solent. Prætereà si Phædrus voluisset indicare, usum se esse *vetusto genere* fabularum, sive fabulis vetustis, non subjecisset: *sed rebus novis*: quo-

Nec aliud quidquam per fabellas quæritur,
Quàm corrigatur error ut mortalium,
Acuatque sese diligens industria.
Quicunque fuerit ergo narrandi locus,
Dum capiat aurem et servet propositum suum,
Re commendatur, non Auctoris nomine.
Equidem omni curâ morem servabo Senis;
Sed si libuerit aliquid interponere
Dictorum, sensus ut delectet varietas,
Bonas in partes, lector, accipiat velim:
Sic ea rependet illi brevitas gratiam;
Cujus verbosa nec sit commendatio.

FABVLA I.

Iuvencus, Leo et Prædator.

ATTENDE cur negare cupidis debeas;
Modestis etiam offerre quod non petierint.
SVPER Iuvencum stabat dejectum Leo;

---

piam fabulæ et res ipsas et rationem eas exponendi complectuntur. Dum ergo de se ipso sic loquitur:
Usus vetusto genere, sed rebus novis:
ex vetusto genere Aesopi genus, ex *rebus novis* fabulas novâ à se expolitione figuratas evidenter vult intelligi.

8. *Senis.*] Aesopum hic agnosce, non annis quidem gravem, sed Apologis suis et ipsâ etiam antiquitate nobilem. Sic Horatius, Lib. II., *Sat.* 1., v. 34., senem vocat Lucilium poëtam, qui tamen annos tantùm quadraginta sex natus de vitâ decessit.

(12. Vulgo: *Ita sic rependet.* Recte Heins. et Bentl.: *velim Ita* [ea lege], *si rep. etc.* B.)

13. *Cujus etc.*] Id est, quæ verbosè etiam non commendetur. MSS. Codices habent *nescit*, pro quo *nec sit* reposuimus. (Heins., Bentl., alii: *ne sit commendatio*, *Attende*, cur etc. Rectius. *B.*)

Fab. 1., 3. *Dejectum.*] Q. Curtius, L. 8., c. 1. de Alexandro loquens: *Ille quatuor millibus ferarum dejectis, in eodem saltu cum toto exercitu epulatus est.*

Prædator intervênit partem postulans.
Darem, inquit, nisi soleres per te sumere:
Et improbum rejecit. Fortè innoxius
Viator est deductus in eumdem locum,
Feroque viso retulit retro pedem.
Cui placidus ille: Non est quod timeas, ait;
Et, quæ debetur pars tuæ modestiæ,
Audacter tolle. Tunc diviso tergore,
Silvas petivit, homini ut accessum daret.
EXEMPLVM egregium prorsus et laudabile.
Verùm est aviditas dives, et pauper pudor.

FABVLA II.

Anus virum ætatis mediæ diligens, item Puella.

A feminis utcunque spoliari viros,
Ament, amentur, nempe exemplis discimus.
AETATIS mediæ quemdam mulier non rudis

---

4. *Prædator.*] Putavit Burmannus voluisse Phædrum, ut Venator hic intelligeretur: at hoc si voluisset, pròcul dubio venatorem dixisset, cùm lex metrica vocem hanc perinde atque alteram sineret adhiberi. Praedator autem is est proprie, qui rapto vivit.

11. et 12. Sensus est: divisit, sive discerpsit Iuvencum; partem viatori posuit; et secessit, ut ne ille refugeret accedere.

(11. 12. Suspecti versus. *B.*)

14. *Aviditas, pudor.*] Phaedrus hìc, more suo, *aviditatem* prò cupidis et avaris, *pudorem* pro modestis et temperantibus adhibet. Hujus porrò sententiae veritatem confirmat id quod refert de Abdolonymo Q. Curtius, Lib. IV., ¶. 1.: *Causa ei paupertatis, sicuti plerisque, probitas erat.*

Fab. 2., 3. *Quemdam.*] Uterque Codex MSS. habet:
Aetatis mediae quaedam mulier non rudis.
At in Remensi, *quedam,* cum lineá super inducta legisse se Gudius tessatur. Quae lectio probat, rectè à Praschio repositum fuisse, *quemdam*, et in altero versu, *tenebat.*, pro *tegebat.*

Tenebat, annos celans elegantiâ:
Animosque ejusdem pulchra juvenis ceperat.
Ambæ videri dum volunt illi pares,
Capillos homini legere cœpere invicem.
Cùm se putaret pingi curâ mulierum,
Calvus repentè factus est: nam funditus
Canos puella, nigros anus evellerat.

FABVLA III.

Homo et Canis.

LACERATVS quidam morsu vehementis Canis
Tinctum cruore panem misit malefico,
Audierat esse quòd remedium vulneris.
Tunc sic Aesopus: Noli coram pluribus
Hoc facere canibus, ne nos vivos devorent,
Cùm scierint esse tale culpæ præmium.
SVCCESSVS improborum plures allicit.

FABVLA IV.

Aquila, Feles, et Aper.

AQVILA in sublimi quercu nidum fecerat:
Feles cavernam nacta in mediâ pepererat:
Sus nemoris cultrix fœtum ad imam posuerat.

Fab. 4., 3. *Sus nemoris cultrix.*] Codicum MSS. veterumque Editionum haec est Lectio: quae vera nobis et optima videtur. Rittershusius legendum proposuerat, uno vocabulo, *Sus nemori - cultrix.* Quam conjecturam Bentlejus, Burmannus, aliique permulti receperunt. Cùm tamen unum certum nemus hic intelligi debeat, in quo res tota peragatur: magis appositè dictum, *Sus nemoris cultrix*, (*une Laie habitante de la forest*) quàm si Phaedrus dixisset, *nemori - cultrix*, (*habitante des forêts*) cujus vocis hic esset nimis generalis significatio. Fides ergo veterum Codicum temere atque etiam inscitè neglecta est.

Tum fortuitum Feles contubernium
Fraude et scelestâ sic evertit malitiâ.
Ad nidum scandit volucris: Pernicies, ait,
Tibi paratur, forsan et miseræ mihi:
Nam fodere terram quòd vides quotidie
Aprum insidiosum, quercum vult evertere,
Ut nostram in plano facilè progeniem opprimat.
Terrore offuso et perturbatis sensibus;
Direpit ad cubile setosæ Suis:
Magno, inquit, in periclo sunt nati tui:

---

4. *Tum fortuitum.*] Syllabam hujus vocis penultimam produxit, quemadmodùm producitur apud Horatium, L. II., *Od.* 15., v. 17.:

Nec fortuitum spernere cespitem.

At eamdem corripuere Statius, *Thebaid.* Lib. VII., v. 449.: et Manilius, L. I. v. 182.

8. *Quotidie.*] Sic lib. 3., fab 8., v. 14.

Quotidie, inquit, speculo vos uti volo.

Et lib. 4., Epil. v. 10.

Nam vita morti propior est quotidie.

Tria porro haec exempla carpit Scioppius, et secundam in, *quotidie*, syllabam male esse productam opinatur: quod miror ab homine, maledicentissimo quidem, sed alioquin erudito, fuisse prolatum. Nam eadem syllaba apud Terentium et Publ. Syrum saepe recurrit, et semper producitur.

9. *Aprum insidiosum.*] Sus eadem illa est, quam Phaedrus v. 3. *Nemoris cultricem;* et v. 12. *setosam* vocat. Aper videlicet aequé feminam potest, ac marem significare. Epicœna autem vocantur ejusmodi nomina. Eodem modo Virgilius, *Aen.* l. 1., v. 356. Lupos feminas vocat raptores Lupos. Perizonius ad Sanctii Minervam, cap. 7., pag. 58., Edit. 1704. *Epicœna, inquit, dicta, quoniam utrumque sexum unâ non modò terminatione, sed et uno genere grammatico exprimere valent; ut dicatur hic passer etiam de femina, hæc aquila etiam de masculo.*

11. *Terrore offuso.*] MSS. Codices et multae Editiones habent, *effuso.* Sed terrorem effundere, terrorem est ejicere; offundere autem, terrere est. Rittershusius jam anno 1598. legendum esse, *offuso*, conjecerat; quam conjecturam tardè quidem, sed unanimi denique consensu Critici admiserunt.

Nam simul exieris pastum cum tenero grege,
Aquila est parata rapere porcellos tibi.
Hunc quoque timore postquam complevit locum,
Dolosa tuto condidit sese cavo.
Inde evagata noctu suspenso pede,
Ubi escâ se replevit et prolem suam,
Pavorem simulans prospicit toto die.
Ruinam metuens Aquila ramis desidet:
Aper rapinam vitans non prodit foras.
Quid multa? inediâ sunt consumpti cum suis,
Felique et catulis largam præbuerunt dapem.
QVANTVM homo bilinguis sæpe concinnet mali
Documentum habere stulta credulitas potest.

FABVLA V.

Cæsar ad Atriensem.

Est ardelionum quædam Romæ natio
Trepidè concursans, occupata in otio,
Gratis anhelans, multa agendo nihil agens,
Sibi molesta et aliis odiosissima.

---

24. *Felisque catulis.*] Franciscus Hare anno 1728 legendum esse monuit, *felique et catulis*. Quae mihi emendatio proba cùm videretur; eam censui, exemplum Gabrielis Brotier sequutus, esse praeferendam huic MSS. Codicum Lectioni:

Felisque catulis largam praebuerunt dapem

Etenim non soli catuli, sed ipsa quoque feles praedâ frui tam opimâ debuit.

25. *Concinnet.*] Id est, fingendo et comminiscendo inferat.

(26. Heins. habere *hoc.*, Bentl. hab. *hinc*. Utrumque melius vulgato. *B.*)

Fab. 5., 1. *Ardelionum natio.*] Iuvenalis, *Sat.* 3., v. 100.

Natio comœda est.

Martialis, lib. 2., *Epigr.* 7.

Vis dicam, quid sis? Magnus es ardelio.

4. *Sibi molesta.*] Seneca, *Epist.* 98. *Istos satageos ac sibi molestos describam tibi.*

Hanc emendare, si tamen possum, volo
Verâ fabellâ: pretium est operæ attendere.
Caesar Tiberius cùm, petens Neapolim,
In Misenensem villam venisset suam,
Quæ, monte summo posita Luculli manu,
Prospectat Siculum et prôspicit Tuscum mare,
Ex alticinctis unus atriensibus,
Cui tunica ab humeris linteo Pelusio
Erat districta, cirris dependentibus,
Domino ambulante læta per viridaria,

---

9. *Luculli manu.*] Is est Lucullus, bellicâ quidem laude insignis, at substructionibus aedificiorum, plusquàm Romanum civem etiam locupletissimum decuit, famosus: de quo sic loquitur Columella, Lib I., *de re rust.* c. 4. *Majores, quàm postulavit agri modus, villas exstruxit.* Plinius verò, *Hist.* Lib. IX., c. 54.: *Lucullus exciso etiam monte juxta Neapolim majore impendio, quàm villam exædificaverat, euripum et maria admisit: quâ de causâ Magnus Pompejus Xerxem togatum eum appellabat.* Quòd autem villam istam Misenensem positam fuisse dicit Phaedrus Luculli manu, vult, opinor, intelligi vel novas aedes loco veterum, quas in hoc ipso monte C. Marius fundaverat, exstructas, vel has veteres ita separatas esse ac immutatas, ut novae possent existimari.

(10. Inepte copulantur verba *prospectat* et *prospicit*, quae idem valent. Quare cum Guyeto Bentl. malit *et despicit*, quasi propius abfuerit a villa Tuscum mare quam Siculum; quod negat Burm.; nec tantum longinqua *prospectari* monet secundum Gronovium. Scribendum censeo *pro specula Siculum* etc. h. e. tanquam specula. *Sic et prosp. T. m.* dictum per hyperbaton pro eo quod est *prosp. Sic. et T. m.* B.)

11. Servis, qui atrienses dicebantur, omnis contenta in atrio supellex curanda committebatur: quamobrem illi altè cingi solebant.

13. Tunica linteo Aegyptiaco erat illi adeò restricta, ut brachia nudarentur; crines autem soluti dependebant. Salmasius, *de comâ*, pag. 349: *Soluti, inquit, crines et pendentes, cirri sunt.*

14. MSS. Codices et antiquae editiones exhibent hunc versum uno pede longiorem:

Perambulante laeta domino viridiaria.

Qui recentioribus in Editionibus sic emendatus est:

Alveolo cœpit ligneo conspergere
Humum æstuantem, jactans opificium comæ.
Sed deridetur. Inde notis flexibus
Præcurrit alium in xistum, sedans pulverem.
Agnoscit hominem Cæsar, remque intelligit.
Is ut putavit esse nescio quid boni:

Perambulante laeta domino viridia.
Domino et *per*, invicem transtulimus; ac *viri diaria*, quae vox latina non est, mutavimus in *viridaria*: quod nobis commodius et Phaedro dignius visum est.

16. Manuscripti Codices habent: *Iactans officium come.* Substituerunt post Rigaltium Critici fere omnes: come officium jactitans. Sed et *Iactitans et come officium*, locutiones hic esse bene latinas, nemo, quod sciam, idoneis huc usque testimoniis ostendit. Ibi, credo, agitur de comâ, non autem de officio vel comitate hujus atriensis; ad quod etiam intelligendum praeparat versus 13. ubi memorantur cirri dependentes. Porrò vox, *opificium*, quam voci, *officium*, substituimus, hic continuitatem operosam significat, quale est opificium, quo solent apes detineri, ut videre licet apud Varronem libro 3, c. 16. *de re rustica.* Quod spectat ad comam, Festus, voce *comtus*: *Comæ*, inquit, *dicuntur capilli cum aliquâ curâ compositi.* Atriensis ergo noster opificium comae, sive capillos, vel unguento delibutos, vel etiam calamistratos, curiosè certè ac solerter compositos jactabat, quemadmodum jubam jactare solet equus studio currendi inflammatus. (Recte Christoph. Wase in ed. Londin. anni 1668: *j. officium comes*, comitans Tiberium. *B.*)

18. *Alium in xistum.*] Xisti, qui et Xista dicebantur, non modo tectae porticus erant, sed loci etiam porticibus attigui et arboribus plerumque consiti, in quibus luctando, aut simile quidpiam agendo exercerentur corpora; vel erant, ut in hâc villâ, plantis et floribus vestitae viae, ac deambulationibus accommodatae. Vide Philandrum ad Vitruv. Lib. V., cap. 11., et Salmasium ad Tertullian. *de Pallio*, pag. 230, 231, editionis Parisiensis.

19. *Remque intelligit.*] Id est, perspicit, quas animo spes agitet iste Atriensis.

20. *Is ut putavit.*] Id est: Ubi Atriensis persuasum habere visus est, nuntiari sibi aliquid boni. Non *is*, sed *id* in aliis editionibus legitur: at cum neutra harum vocula-

Heus, inquit Dominus. Ille enimvero adsilit,
Donationis alacer certæ gaudio.
Tum sic jocata est tanta majestas Ducis:
Non multum egisti, et opera nequicquam perit:
Multo majoris alapæ mecum veneunt.

---

rum in MSS. Codicibus reperiatur, primam adjeci, alteram repudiavi, quae sensum Auctoris perturbare videbatur. Scripseram haec jam ante XXVII annos, cùm vidi prudentem Criticum, Gabrielem Brotier, in suis ad Editionem anni 1783 notis eadem sentire mecum; ideoque mihimet ipsi de meâ emendatione sum gratulatus. (Malim: — *intelligit*, *Id ut putarit esse etc.* Intelligit Caesar, atriensem id tenue suum officium existimare *nescio quid boni*, h. e. magnum bonum, quemadmodum, monente Rigaltio, Petron. cap. 33.: *Hic nescio quid boni debet esse.* B.)

25. *Alapæ mecum veneunt.*] Sensus est: manumissio apud me majoris, sive majore pretio venditur. Burmannus bonum exemplum desiderat, quo locutionis hujus, *mecum veneunt*, insolentia defendatur. Eodem sensu, *mecum*, usurpatur apud Virgilium, *Aen.* L. IV., v. 115.:

Mecum erit iste labor.

Ipsi quoque, *majoris veneunt*, aliquid negotii facessit. Legitur tamen apud Ciceronem, *Offic.* L. III., c. 12., circa medium: *Advexi, exposui, vendo meum non pluris, quàm ceteri, fortasse etiam minoris.* Quod spectat ad alapas, bis aut ter infligebantur servo, qui erat in libertatem vindicandus; simulque gyrare cogebat illum assertor. Hinc Iuvenalis, *Sat.* 5., v. 171.:

Pulsandum, vertice raso,
Praebebis quandoque caput.

Ad quem locum vetus Interpres: *Capite raso, alapas accipies.* Et Persius, *Sat.* 5., v. 75.:

una Quiritem
Vertigo facit.

Quae Verba Cornutus, vel quicumque sub hoc nomine latet, sic explicat: *Quos manumittebant, eos alapâ percussos circum agebant, et liberos confirmabant.*

FABVLA VI.

Aquila, et Cornix.

CONTRA potentes nemo est munitus satis:
Si verò accessit consiliator maleficus,
Vis et nequitia quidquid oppugnant, ruit.
AQVILA in sublime sustulit Testudinem,
Quæ cùm abdidisset corneâ corpus domo,
Nec ullo pacto lædi posset condita,
Venit per auras Cornix, et propter volans:
Opimam sane prædam rapuisti unguibus,
Sed nisi monstrâro, quid sit faciendum tibi,
Gravi nequicquam te lassabit pondere.
Promissâ parte, suadet ut scopulum super
Altis ab astris duram inlidat corticem,
Quâ comminutâ facilè vescatur cibo.
Inducta verbis Aquila, monitis paruit,
Simul et magistræ largè divisit dapem.
Sic tuta quæ naturæ fuerat munere,
Impar duabus occidit tristi nece.

FABVLA VII.

Muli duo et Latrones.

MVLI gravati sarcinis ibant duo:
Unus ferebat fiscos cum pecuniâ,

---

7. *Propter volans.*] Id est, aquilam comitans pari et proximo volatu.

12. *Duram corticem.*] Virgilius, *Ecl.* VI., v. 62.

Musco circumdat amaræ
Corticis.

At Varro in Tithono, apud Nonium, voce *Cortex*, corpus vocat *corporeum corticem*, in hoc versu octonario:

Sic invitata jam matura anima corporeum corticem
Facile relinquit.

Alter tumentes multo saccos hordeo:
Ille onere dives, celsâ cervice eminet,
Clarumque collo jactat tintinnabulum:
Comes quieto sequitur et placido gradu.
Subitò latrones ex insidiis advolant,
Interque cædem ferro mulum sauciant,
Diripiunt nummos, negligunt vile hordeum.
Spoliatus igitur casus cùm fleret suos:
Equidem, inquit alter, me contemptum gaudeo:
Nam nihil amisi, nec sum læsus vulnere.
Hoc argumento tuta est hominum tenuitas,
Magnæ periclo sunt opes obnoxiæ.

FABVLA VIII.

Cervus ad Boves.

CERVUS nemorosis excitatus latibulis,
Ut venatorum fugeret instantem necem,

---

5. *Tintinnabulum.*] Hieron. Magius, de *Tintinnabulis*, cap. 8. *Olim*, inquit, *oblectamenti atque ornatûs gratiâ Muliones atque Agasones equis mulisque tintinnabula alligabant; quod et hodie passim fieri videmus.*

8. *Sauciant.*] Sic pro, *trucidant*, quod habent MSS. Codices, legendum esse Nic. Heinsius olim conjecerat: quam lectionem fuisse postea, in fabularum collectione Nic. Perotti manuscriptâ, à Jac. Phil. Jac. Dorvillio, sive D'orville, inventam, Burmannus, praefat. Edit. an. 1727, testatur.
(Legendum certe *I. c. ferro et m. s.*, etiam mulum. Uter eorum dicatur, proxima legenti obscurum esse nequit. *B.*)

2. *Venatorum necem.*] Id est, necem à venatoribus intentatam. Miror, hanc lectionem à doctissimo Bentlejo vocatam esse ridiculam; cùm eam posse innumeris Auctorum veterum exemplis defendi, non ignorare debuerit. Virgilius *Aen.* l. XII, v. 4.

Pœnorum qualis in arvis
Saucius ille gravi venantum vulnère pectus,
Tum demum movet arma leo.

Cæco timore proximam villam petit,
Et opportuno se bubili condidit.
Hîc Bos latenti: Quidnam voluisti tibi,
Infelix, ultro qui ad necem cucurreris,
Hominumque tecto spiritum commiseris?
At ille suplex: Vos modò, inquit, parcite,
Occasione rursus erumpam datâ.
Spatium diei, noctis excipiunt vices:
Frondem dubulcus adfert, nec ideo videt.
Eunt subinde et redeunt omnes rustici,
Nemo animadvertit: transit etiam villicus,
Nec ille quidquam sentit. Tum gaudens Ferus
Bobus quietis agere cœpit gratias,
Hospitium adverso quòd præstiterint tempore.
Respondit unus: Salvum te cupimus quidem,
Sed ille, qui oculos centum habet, si venerit,

Et ad has voces, *venantum vulnere: Quod*, inquit Servius, *venantes fecerunt*. Atque A. Gellius l. IX., c. 12.: *Metus æque et injuria, et alia quædam id genus sic utroqueversum dici possunt. Nàm metus hostium rectè dicitur, et cùm timent hostes, et cum timentur . . . Injurias itidem dicimus tam illorum, qui patiuntur, quàm qui faciunt: quarum dictionum exempla sunt facilia inventu.*

4. *Se bubili condidit.*] Códex Pithœanus habet, *bovili*, Remensis autem, *bobili*, quod à, *bubili*, non multùm abludit. Varro, *de Ling. Lat.* Lib. VIII., pag. 110. editionis Scriverianae: *Neque*, inquit, *ut ab ove ovilia, sic à bove bovilia;* clariùsque et apertiùs jam dixerat Lib. VII., p. 94.: *Ut ab ove et à sue ovile et suile; sic à bove dicitur bubile, non bovile.*

9. *Rursus erumpam.*] Id est, quemadmodùm hùc irrupi, sic indidem erumpam. *Rursus*, nequaquàm hîc, *iterum*, at, *vice versâ*, significat. Eodem modo Caesar, *de bello Gall.* Lib. IV., cap. 4., dixit: *Reverti se in suas sedes regionesque simulaverunt; et tridui viam progressi rursus reverterunt.*

(11. Malim meliore numero [vid. not. ad I., 5., 7.], per asyndeton: — affert; *non* ideo v. *B.*)

15. *Quietis.*] Id est, quòd quievissent, nec ipsum prodidissent.

Magno in periclo vita vertetur tua.
Hæc inter ipse dominus a cœna redit:
Et quia corruptos viderat nuper Boves,
Accedit ad præsepe: Cur frondis parum est?
Stramenta desunt. Tollere hæc aranea
Quantum est laboris? Dum scrutatur singula,
Cervi quoque alta est conspicatus cornua,
Quem convocatâ jubet occidi familiâ,
Prædamque tollit. Hæc significat fabula,
Dominum videre plurimùm in rebus suis.

EPILOGVS.

Auctor ad Lectorem.

Aesopo ingentem statuam posuere Attici,

23. *Tollere hæc aranea*] Cornelius Fronto, ex Ausonii Popmae Edit. an. 1606, pag. 258. *Araneum, quod textum est: Aranea, quæ texit.*

28. *Dominum*] Plinius, *Hist.* l. XVIII., c. 6. *Majores fertilissimum in agro oculum domini esse dixerunt.*

Epilog. v. 1. *Ingentem statuam*] Auctoritate MSS. Codicum, Pithœani et Remensis, ista se defendit Lectio; quam Editiones pleraeque, ipsae etiam Hoogstratani ac Burmanni posteriores admiserunt. Codex quidem Perotti obtulit Dorvillio:

Aesopi ingenio statuam posuere Attici.

Sed praeterquam quòd Phaedri versus prope omnes immutatos et depravatos à Perotto fuisse constat; aliquis est fortè dubitandi locus, an bene latina sit locutio, de quâ hic agitur: atque Franciscus Hare, vir peritissimus: *Ingenio*, inquit, *alicujus statuam ponere nullo, quod sciam, exemplo dicitur.* At quaerit Bentlejus, cur porrò ingentem statuam Aesopo Attici posuerint. Causa inveniri potest in Agathiae eleganti epigrammate, *Anthologiæ* libro quarto sub finem: ubi laudatur Lysippi sculptoris celeberrimi prudentia, quòd Aesopum septem Sapientibus annumerari cùm vellet, eum, non inter, sed ante ipsos collocaverit:

Servumque collocarunt æterna in basi,
Patere honoris scirent ut cuncti viam,
Nec generi tribui, sed virtuti gloriam.
Quoniam occuparat alter ne primus forem;
Ne solus esset studui, quod superfuit.
Nec hæc invidia, verùm est æmulatio.
Quod si labori faverit Latium meo,
Plures habebit quos opponat Græciæ.
Si livor obtrectare curam voluerit,
Non tamen eripiet laudis conscientiam.
Si nostrum studium ad aures pervenit tuas,
Et arte fictas animus sentit fabulas,
Omnem querelam submovet felicitas:
Sin autem ab illis doctus occurrit labor,

Επτὰ σοφῶν ἔμπροσθεν. ante septem Sapientes, propter doctrinam ejus praestantiorem. Unde rectè colligi potest, Aesopum, ut qui praestaret septem sapientibus, et ideo extra ordinem positus fuisset, habitum esse tanquam ipsorum principem, ac proinde insigniori, sive ingenti statuâ donatum.

(Sed in illo epigrammate verbum nullum esse de modo statuae, sed dici Burm. monet de ordine, quo fuerit posita. Placet itaque illi, quod et Bentlejo aliisque: *Aesopi ingenio*. B.)

15. *Doctus labor*] Omnes hic intelligunt laborem Phaedri; eumque doctum ab ipsomet vocatum fuisse, patienter ferunt. Scio Horatium scripsisse,

Exegi monumentum ære perennius.

Scio complures alios aliis ejusmodi sese laudibus extulisse. Sed exemplum alicujus antiqui scriptoris afferri vellem, qui proprium opus appellatione docti laboris indicavisset. Opus hoc suum Phaedrus v. 12. *Studium*, v. 10., *curam*, v. 8. *laborem* simpliciter vocat: nunc vocare *doctum laborem* non debuisse videtur. Rejeci ergo emendationem hanc Rigaltii, quae jam ab anno 1617 invaluit:

Sin autem doctus illis occurrit labor;

Et MSS. Codicum, veterumque editionum lectionem revocavi: cujus hic sensus est: Sin autem fraudes laboriosae, sive docti doli mihi adversentur, sive objiciantur ab illis, quos in hanc lucem omnibus communem natura edidit si-

Sinistra quos in lucem natura extulit,
Nec quidquam possunt nisi meliores carpere,
Fatale exitium corde durato feram,
Donec fortunam criminis pudeat sui.

---

nistra, id est, aliorum felicitati male consulens; et qui nihil aliud possunt, nisi homines meliores ipsis carpere: calamitatem hanc fatalem, sive solâ fati inclementiâ, nullâ meâ culpâ, exortam obfirmatò animo patiar, usque dum corrigat errorem suum fortuna et affligere innocentem desinat. Vide Plautum, *mil. glor.* Act. 2., Sc. 2., v. 93. Terentium, *Hec.* Act. 3., Sc. 1., v. 6. Ciceronem, *Offic.* Lib. 2., c. 2.

(Bentl. *obteritur* dedit pro *occurrit.* Sententiam laudo, verbum non item: nam quid simile habent haec vocabula? Burm. *occurret.* Malim equidem scribi *Sin autem ab illis doctus occumbet* [vel *occumbit*] *labor*; *ab illis occumbet*, quomodo dicitur ab aliquo occidere, ab aliquo vapulare. Vel: *S. a. ob illos d. occumbet l.* Scriptum forte *occumuet* pro *occumbet*, sicut *b* et *u* litterae misceri solent, magis magisque videtur esse depravatum. Horatius Od. libro 3. extremo: Non omnis *moriar*, et sic passim de suis operibus poëtae. Ceterum verba *doctus labor* morari non debebant interpretem. *Doctus labor* intelligi potest *labor docti*, labor, quo occupari solent docti, ut III. prol. 26. cf. Desbillonio notata ad V. prol. 10. Talem igitur laborem sumere sibi etiam rudis potest, qui capitur ea laude; quo modo si explicabimus locum, ne levissima quidem ostentationis macula Phaedro adspergetur. B.)

LIBER TERTIVS.

PROLOGVS.

Phaedrus ad Eutychum.

PHAEDRI libellos legere si desideras,
Vaces oportet, Eutyche, à negotiis,
Ut liber animus sentiat vim carminis.
Verùm, inquis, tanti non est ingenium tuum,
Momentum ut horae pereat officiis meis.

L. III., Prol. 3. *Vim carminis*] Hic intellige, non metricam vim, sed ipsam intentionem fabularum. Nam et fabula quaeque Auctoris nostri carmen est, et fabularum opus universum dici quoque carmen potest. Immo qui praecepta et regulas bene vivendi, non versibus, sed prosà oratione, ut apud A. Gellium, lib. II., c. 2. videre est, tradiderat, Cato ille censorius, suum librum, *Carmen de moribus*, inscripserat: et Cicero l. 2., c. 23. *de Legibus*, XII. Tabulas carmen appellat. Iam verò id quod scriptor intendit, *Intentionem operis* vocat Quintilianus *Inst.* l. 10., c. 3., et Plinius *Epist.* 7., l. 4. de Intentione efficaci loquens, hanc posse vim quamdam appellari docet. Vult ergo Phaedrus animum Eutychi esse liberum et vacuum à negotiis, ut Intentionem operis, sive fabularum doctrinam sentire et percipere possit.

4. *Ingenium tuum*] Id est, opus tuum. Sic Ovidius, *de remed.* v. 365.:

Ingenium magnum Livor detrectat Homeri.

Ibi enim ingenium magnum Homeri, quod carpere audet Livor, opus hujus immortale, sive Ilias intelligi debet.

Non ergo causa est, manibus id tangi tuis,
Quod occupatis auribus non convenit.
Fortasse dices: Aliquæ venient feriæ,
Quæ me soluto pectore ad studium vocent.
Legesne, quæso, potiùs viles nænias,
Impendas curam quàm rei domesticæ,
Reddas amicis tempora, uxori vaces,
Animum relaxes, otium des corpori,
Ut adsuëtam fortiùs præstes vicem?
Mutandum tibi propositum est et vitæ genus,
Intrare si Musarum limen cogitas.
Ego, quem Pierio mater enixa est jugo,
In quo tonanti sancta Mnemosyne Iovi,
Fœcunda novies, artium peperit chorum,
Quamvis in ipsâ pæne sim natus scholâ,
Curamque habendi penitus corde eraserim,
Et laude invictâ vitam in hanc incubuerim,
Fastidiosè tamen in cœtum recipior.
Quid credis illi accidere, qui magnas opes
Exaggerare quærit omni vigiliâ,
Docto labori dulce præponens lucrum?
Sed jam, *quodcunque fuerit* (ut dixit Sinon,
Ad regem cùm Dardaniæ perductus foret),

---

6. *Non causa est id tangi*] Cicero, *orat. pro Cæcinâ*, cap. 5.: *Nulla est ratio amittere ejusmodi occasionem.*

12. Tempora hic significant opportunitatem loquendi, quae dari ultro citroque inter amicos debet.

22. *Et laude invictâ*] In utro[illegible]T. Codice et in plerisque editionibus legitur, *invitâ*. Mea, nisi fallor, emendatio Auctoris proposito convenit. Ipse enim, l. 2., Epil. v. 5., 6. et l. 4. Epil. v. 3., 4. et l. 5. Prol. v. 4., 5: satis indicat, nullum huc usque poëtam latinum in hanc vitam, sive in hoc scribendi genus incubuisse. Suam ergo laudem jure dicit invictam.

23. *In coetum*] Musarum scilicet, aut poëtarum.

27. *Sinon.*] Virgil. *Aen.* l. 2., v. 77.

28. *Perductus foret*] Pro *esset*, vel *fuisset*. Ita fab. seq. 10., v. 13.

Librum exarabo tertium Aesopi stilo,
Honori et meritis dedicans illum tuis:
Quem si leges, lætabor, sin autem minùs,
Habebunt certè, quo se oblectent posteri.
NVNC fabularum cur sit inventum genus,
Brevì docebo. Servitus obnoxia,
Quia quæ volebat, non audebat dicere,
Affectus proprios in fabellas transtulit,
Calumniamque fictis elusit jocis.
Ego porro illius semitâ feci viam,
Et cogitavi plura quàm reliquerat,

Qui cùm de puero multa mentitus foret.
Et lib. 5., f. 5., v. 10.
Quod in theatro nunquam prolatum foret.
Ita et Lucretius, l. 5., v. 1025.
Aut genus humanum jam tum foret omne peremptum,
Et Corn. Nepos, Lib. VI., c. 3. Quàm verè foret judicatum.

29. *Aesopi stilo*] Stilus hic accipiendus est, non pro orationis formâ aut structurâ verborum, at pro genere scribendi. Ita Cicero, *de clar. Orator.* cap. 45., memorat *Orationes Attico stilo scriptas* à C. Titio, quamvis latinè ille, non graece scripsisset.

32. Cur Phaedrus Eutychum et posteros tantummodò hic indicat, quorum ad manus hae fabulae transmittendae sint? Ab aliis ergo tunc viventibus legendae non erant: ex hoc ergo loco intelligere licet, Auctorem jam ob fabulas quasdam mulctatum, et exemplo proprio edoctum, providisse, ne scripta sua deinceps se vivo in publicum emitterentur.

34. *Brevi docebo*] Cicero, *de orat.* l. 1., c. 46. *Hanc vim si quis existimat . . . à me posse exponi tam brevì, vehementer errat.*

Servitus obnoxia] Id est, Aesopus servus et alienæ voluntati obnoxius. Cùm autem v. 38. *Ego porrò illius* etc. ad vocem, *servitus*, respiciat, hic loquendi modus inter singularia Phædri reponendus est.

(38. Burm. aliique *semitam*. Gudius Bentl. etc.: *Ego illius pro semita feci viam*, quod non displicebat Burmanno. Sequente versu inepta sunt verba *plura quam reliquerat*, neque dubito quin scribendum sit *quæ rel. Cogitavi*, coëgi, ut Syrus *Unus dies pœnam affert, multi cogitant.* B.)

In calamitâtem deligens quædam meam.
Quòd si accusator alius Sejano foret,
Si testis alius, judex alius denique,
Dignum faterer esse me tantis malis,
Nec his dolorem delenirem remediis.
Suspicione si quis errabit suâ,
Et rapiet ad se, quod erit commune omnium,
Stultè nudabit animi conscientiam.
Huic excusatum me velim nihilominùs:
Neque enim notarè singulos mens est mihi,
Verùm ipsam vitam et mores hominum ostendere.

Rem me professum dicet fors aliquis gravem.

---

41. *Alius Sejano*] Id est, alius quàm Sejanus. Sic Horatius, Lib. II., *Epist.* I., v. 239., de Alexandro Magno loquens:

Edicto vetuit, ne quis se præter Apellem
Pingeret, aut alius Lysippo cuderet æra.

Iste porrò Aelius Sejanus, Eques Rom., cùm eò usque per scelera sua pervenisset, ut summam potestatem eripere Tiberio vellet, et posset, uno eodemque die Octobris decimo septimo anni I. C. trigesimi primi, accusatus, damnatus et interfectus est.

45. *Suspicione*] Hic secunda syllaba rectè producitur, quemadmodùm in hoc fabulæ sequentis versu:

Maligna insontem deprimit suspicio.

Hanc male corripuit Cardinalis de Polignac in suo ceteroquin elegantissimo poëmate: hanc posse produci imperitè negant Praschius et Gudius, et frustra monent reponendum esse, *suspectio*, et *suspectione*: nam Pub. Syrus v. 7,

Ad tristem partem strenua est suspicio,

V. 730.

Suspicio sibi ipsa rivales facit.

Et Martialis l. 11., *Epigr.* 46.

Oblinitur, minimæ si qua est suspicio rimæ.

Atque eadem syllaba semper producitur apud Terentium, videlicet: *Andr.* Act. 2., Sc. 1., v. 17. Sc. 2., v. 22. Act. 3., Sc. 2., v. 21. *Eunuc.* Act. 1., Sc. 1., v. 13. Act. 3., Sc. 1., v. 46. Sc. 3., v. 8. *Heautont.* Act. 4., Sc. 5., v. 52. Act. 5., Sc. 2., v. 41. *Adelph.* Act. 4., Sc. 3., v. 9. et v. 15. *Hecyr.* Act. 4., Sc. 2., v. 3.

Si Phryx Aesopus potuit, si Anacharsis Scytha
Aeternam famam condere ingenio suo:
Ego literatæ qui sum propior Græciæ,
Cur somno inerti deseram Patriæ decus?
Threïssa cùm gens numeret Auctores suos,
Linoque Apollo sit parens, Musa Orpheo,
Qui saxa cantu movit et domuit feras,
Hebrique tenuit impetus dulci morâ.
Ergo hinc abesto, Livor, ne frustra gemas:
Quoniam solemnis mihi debetur gloria.

---

52. *Anacharsis Scytha*] Sapiens habitus est; et ipsis Aesopi temporibus floruisse dicitur: de quo Lactantius, *div. Instit.* l. 3., c. 25. non satis prudenter, ut mihi videtur, sic pronunciat: *Philosophiam ne somniasset quidem, nisi et Linguam et Græcas literas ante didicisset.* Nam inter barbaros nasci philosophus potest.

59. Sic primus pro *Herebi*, quod MSS. Codices et Veteres editiones habent, reposuit anno 1617 Rigaltius; cujus emendationem, Criticorum omnium exemplo permotus, admittendam esse credidi. Sed vetus lectio rejici fortè non debuit: nam præterquàm quòd Herebi, sive 'Erebi impetus, id est, omnem illam suppliciorum vim, quâ sontes Erebus, sive Orcus, excruciat, dulci morâ tenuisse, sive blandis Lyræ sonis cohibuisse Orpheus rectè et latinè diceretur; animadvertere etiam licet, Hebro non satis verè attribui impetus, sive concitatos cursus, cùm esse hunc fluvium minimè violentum doceat Servius ad *Virgil. Aen.* L. I., v. 321.:

Volucremque fugâ prævertitur Hebrum:

Multum quidem laudis flumini, inquit ille, *epitheto addidit: sed falsum est: nam est quietissimus, etiam cùm per hiemem crescit.*

61. *Solemnis gloria*] Non ea intelligenda est, quæ statis temporibus celebrabatur; sed qualis hominibus in arte suâ excellentibus tribui solebat. Sive autem *solemnis* scribatur, sive *solennis*, idem omnino significabitur: at puto solitos esse Veteres scribere, *solemnis*. Quòd si monumenta quædam antiqua, *solennis*, scriptum vel scalptum exhibeant; sic factum ab illis fuerit, qui voces eo modò scribendas esse credebant, quo pronuntiabantur. Nimirùm litera *m*, ubi, *n*, subsequebatur, eodem ac illa efferebatur sono, ut videre est apud Ciceronem, Lib. IX., *ad Familiar.* Epist. 22.

Induxi te ad legendum: sincerum mihi
Candore noto reddas judicium peto.

FABULA I.

Anus ad Amphoram.

Anus jacere vidit epotam amphoram,
Adhuc Falerna fæce et testâ nobili
Odorem quæ jucundum latè spargeret.
Hunc postquàm totis avida traxit naribus:
O suavis anima! Quale in te dicam bonum
Antehac fuisse, tales cùm sint reliquiæ?
Hoc quò pertineat, dicet, qui me noverit.

Fab. 1., 2. *Testâ nobili*] Testa et Amphora apud scriptores antiquos idem fere significant; sed hic Amphora vasis mensuram, Testa verò materiam, sive costas ejus exprimit. Eodem modo Testam cum Cado junxit Horatius, *Od.* 14., L. III., v. 18. et 20. Quia tamen vox, *nobili*, titulum aliquem insignem videtur indicare, quales operculis inscribebantur, pro, *testâ*, legi, *testo*, forsan posset. Cato *de re rust.* c. 84. *Catinum testo operito.*

5. MSS. Codices Pithœanus et Remensis habent: *Qualem te bonam.* Sic Pithœus et alii multi ediderunt. Quam lectionem vidi in margine veteris editionis manu Gabrielis Cossartii emendatam eo modo, quo ipsam exhibemus: et valdè dubito, an tribuenda sit Marquardo Gudio, ut Hoogstratanus et Burmannus volunt. (Cod. Perott., Nic. Heins., Bentl. alii: *quale te d. bonum*, quod rectius: nam in anima præter ipsam animam nihil boni. *B.*)

7. *Hoc quò pertineat*] Ad seipsum pertinere hanc fabellam Phædrus apertè significat; ac fortasse vult intelligi, quid scripserit, vel scribere potuerit annis olim florentibus, qui hodieque, adventante jam senectute, quæ, ut ait Seneca, *Epist.* 57, *vitæ fæx est*, tales fetus emittat.

FABVLA II.

Panthera et Pastores.

SOLET à despectis par referri gratia.
PANTHERA imprudens olim in foveam decidit.
Vidêre agrestes: alii fustes congerunt,
Alii onerant saxis: quidam contra miseriti,
Periturae quippe, quamvis nemo læderet,
Misêre panem, ut sustineret spiritum.
Nox insecuta est: abeunt securi domum,
Quasi inventuri mortuam postridie.
At illa vires ut refecit languidas,
Veloci saltu foveâ sese liberat,
Et in cubile concito properat gradu.
Paucis diebus interpositis, provolat,
Pecus trucidat, ipsos pastores necat,
Et cuncta vastans sævit irato impetu.
Tum sibi timentes, qui feræ pepercerant,
Damnum haud recusant, tantùm pro vitâ rogant.
At illa: Memini, qui me saxo petierit,
Qui panem dederit: Vos timere absistite.
Illis revertor hostis, qui me læserant.

Fab. 2., v. 2. *Panthera*] Plinius, *Hist.* L. VIII., cap. 17., Sect. 23.: *Panthera et Tigris macularum varietate prope solæ bestiarum spectantur.* , . . . (Pantheras) *nunc Varias, et Pardos, qui mores sunt, appellant.* Narrat autem initio ejusdem capitis Plinius, traditum à Demetrio physico, Pantheram, cujus catuli erant in foveam delapsi, auxilium ab homine petiisse, *haud dubiè blandientem, seseque conflictantem mærore, qui etiam in Pantherâ intelligi posset: Hominem, postquàm is pavore in commiserationem verso exemit catulos, eâ cum iis prosequente, usque extra solitudines fuisse deductum, lætâ atque gestiente, ut facilè appareret gratiam referre.*

FABVLA III.

Lanius et Simius.

PENDERE ad Lanium quidam vidit Simium
Inter reliquias merces atque obsonia.
Quæsivit, quidnam saperet. Tum Lanius jocans:
Quale, inquit, caput est, talis præstatur sapor.
Ridicule magis hoc dictum quam verè æstimo;

Fab. 3., v. 1. *Pendere ad Lanium*] Id est, apud Lanium. Eodem modo locuti sunt sæpe Plautus, Terentius et Cicero. Iste verò Simius non est, ut equidem reor, intelligendus pependisse apud Lanium mortuus, ut ceteræ pecudes, quæ ibi venales hominibus obsonaturis exponebantur; simii enim non veneunt propter escam. Ex eo tamen, quòd ille dicatur pependisse reliquas inter merces, rectè colligitur fuisse in ipsarum numero putatus: à quo autem? ab isto scilicet nugatore, qui quæsivit quidnam saperet; non à Lanio, qui jocum insulsum pari joco repulit. Simium ergo intellige vel constrictum loris, ut aliquid malefacti pendens lueret, vel è catenâ suâ pendulum, ut se oblectaret.

4. Phædrus indicat ibi contineri jocum, qui videtur in his vocibus, *caput*, *sapor*, consistere, ita ut sensum unaquæque vox duplicem habeat. Id ergo quod dicit Lanius, talem esse hujus simii saporem, quale est caput, fatuum videlicet, debet intelligi de homine, cujus quale est caput, talis credendus sit sapor, sive sapientia. Iam verò quo turpiore capitis formâ præditum hunc esse contigerit, qui de Simio pendente interrogat, eo magis ridiculè responsum fuerit. Sed sapor an sapientiam significare possit, aliquis fortè ambiget: dubium omne tollet Cicero; sic enim *Orat. post redit.* c. 6. loquitur de Gabinio: *sine sensu*, *sine sapore*, *elinguem*, *tardum diceres.*

(5. 6. 7. Versus ineptissimi, neque a Phædro profecti. *B.*)

5. *Aestimo.*] Bentlejus edidit:
Ridiculè hoc dictum mage quàm verè existimo.
Et in notis: *Aestimo*, inquit, *in hoc sensu inferiorum ætatum est.* Attamen non modò Martialis, Lib. XI., *Epigr.* 1.:

Quando et formosos sæpe inveni pessimos,
Et turpi facie multos cognovi optimos.

FABVLA IV.

Aesopus et Petulans.

Svccessvs ad perniciem multos devocat.
Aesopo quidam petulans lapidem impegerat.
Tanto, inquit, melior; assem deinde illi dedit,
Sic prosecutus: Plus non habeo mehercule;
Sed unde accipere possis, monstrabo tibi.
Venit ecce dives et potens: huic similiter
Impinge lapidem, et dignum accipies præmium.
Persuasus ille, fecit quod monitus fuit.
Sed spes fefellit impudentem audaciam:
Comprensus namque poenas persoluit cruce.

FABVLA V.

Musca et Mula.

Mvsca in temone sedit, et Mulam increpans:
Quam tarda es! inquit. Non vis citiùs progredi?
Vide ne dolone collum compungam tibi.

Ecquid te satis æstimas beatum?
Sed etiam Sallustius, *Catilin.* c. 31., edit. Lipsiens. an. 1724., *Ne æstimarent sibi perditâ Republicâ opus esse.* Et sic alibi, nec semel.

3. *Tanto melior*] Formula est laudandi; reprehendendi autem, *tanto nequior.* Vide Terentium *Heautont.* Act. 3., Sc. 2., v. 38., et *Adelph.* Act. 4., Sc. 1.

Fab. 5., 3. *Vide ne*] Ultimam in, *vide*, syllabam pariter corripuit Terentius, *Adelph.* Act. 4., Sc. 2., v. 11. Et Persius, *Sat.* 1., v. 107.

Respondit illa: Verbis non moveor tuis,
Sed istum timeo, sellâ qui primâ sedens,
Iugum flagello temperat lento meum,
Et lora frenis continet spumantibus.
Quapropter aufer frivolam insolentiam;
Nam ubi strigandum est, et ubi currendum, scio.
Hac derideri fabulâ merito potest,
Qui sine virtute vanas exercet minas.

. . . . . videsis, ne majorum tibi fortè
Limina frigescant.

Dolone.] Suum aculeum superba vocat nomine significantiori. Virgilius, *Aen.* Lib. VII., v. 664.

Pila manu sævosque gerunt in bella dolones.

Et ad hunc locum Servius: *Dolo est aut flagellum, intra cujus virgam latet pugio, aut secundùm Varronem ingens contus cum ferro brevissimo.* S. Isidorus, *originum*, L. XVIII., c. 9.: *Dolones sunt vaginæ ligneæ, inter quas latet pugio, sub baculi specie: dolones autem à dolo dicti sunt, quòd fallant et decipiant ferro, cum speciem præferant ligni.*

7. *Frenis spumantibus*] Virgilius, *Aen.* L. IV., v. 135.:

Stat sonipes ac frena ferox spumantia mandit.

Ad quem locum Servius: *Spumantia, spumas moventia; ut naufragum mare, quod naufragos facit.*

9. *Nam ubi strigandum est*] Plinius, *Hist.* l. 8., c. 19., sect. 7. *In arando versum peragi* (oportet) *nec strigare in actu spiritûs.* Id est, inquit Harduinus ad hunc locum, *nec requiescere, aut cessare imperfecto sulci versu, qui uno veluti spiritu agendus est.* Similiter Ios. Scaliger *comment. ad Catalecta Virgilii*, p. 240 editionis Lindenbruchianæ, *strigare*, idem esse dicit, ac *interquiescere.* Quod iisdem verbis confirmat Salmasius, tomo I. *Exercitationum in Solinum*, pag. 56. edit. Paris. ubi hæc refert ex Parodiâ, quam exemplo Scaligeri Virgilianam vocat:

. . . . . Læva, sive dextera
Strigare Mula, sive utrinque cœperat.

Quorum sensus est: quoties Mula, sive ad lævam, sive ad dexteram, sive ad utramque partem jugata, strigare cœperat. (Bentl. servat codicum lectionem *tricandum*, h. e., inquit, cessandum, tarde et otiose eundum. Glossæ vett. *Tricosus*, *cessator*, λαγγὼν, ἀργός. B.)

FABVLA VI.

Lupus ad Canem.

Qvam dulcis sit libertas, breviter proloquar.
Cani perpasto macie confectus Lupus
Fortè occurrit: salutantes dein invicem
Ut restiterunt: Unde sic, quæso, nites?
Aut quo cibo fecisti tantum corporis?
Ego, qui sum longè fortior, pereo fame.
Canis simpliciter: Eadem est conditio tibi,
Præstare domino si par officium potes.
Quod, inquit ille? Custos ut sis liminis,
A furibus tuearis et noctu domum.
Ego verò sum paratus: nunc patior nives,
Imbresque, in silvis asperam vitam trahens:
Quanto est facilius mihi sub tecto vivere,
Et otiosum largo satiari cibo?
Veni ergo mecum. Dum procedunt, adspicit
Lupus à catenâ collum detritum Canis.
Unde hoc, amice? Nihil est. Dic, quæso, tamen.
Quia videor acer, alligant me interdiu,

Fab. 6., v. 2. *Perpasto*] Id est, bene pasto, vel bene pasci solito.

(3. Male tornatas versus. Cf. not. ad V., prol. 12: Rectè Bentl.: *F. occucurrit* [vid. de hac forma Gell. N. A. 7., 9.] *dein salutans*, etc. *B.*)

5. *Fecisti tantum corporis*] Quintilianus, *Inst. orat.* L. X., c. 3.: *Vires faciamus ante omnia, quæ sufficiant labori certaminum.* Atque Cicero, L. VII., *ad Famil.* Epist. 26.: *Ego hic cogito commorari, quoad me reficiam: nam et vires et corpus amisi.* Itaque, ut pinguescere et macrescere; sic facere vires vel corpus, et vires vel corpus amittere, opponuntur.

18. *Alligant me interdiu*] Cato, *de re rust.* c. 124.: *Canes interdiu clausos esse oportet, ut noctu acriores et vigilantiores sint.*

Luce ut quiescam, et vigilem, nox cùm venerit:
Crepusculo solutus, quà visum est, vagor.
Adfertur ultro panis; de mensâ suâ
Dat ossa dominus, frusta jactat familia,
Et quod fastidit quisque pulmentarium:
Sic sine labore venter impletur meus.
Age, si quò abire est animus, est licentia?
Non planè est, inquit. Fruere, quæ laudas, Canis:
Regnare nolo, liber ut non sim mihi.

FABVLA VII.

Frater et Soror.

PRAECEPTO monitus sæpe te considera.

HABEBAT quidam filiam turpissimam,
Idemque insigni et pulchrâ facie filium.
Hi speculum, in cathedrâ matris ut positum fuit,
Pueriliter ludentes, fortè inspexerant.
Hic se formosum jactat; illa irascitur,

---

23. *Pulmentarium*]. A pulte et pulmento, quod erat placentæ genus, facta est vox pulmentarii, et significat obsonium quodcumqne, arte paulo exquisitiore conditum. Horatius, *Satyr.* 2., l. 2., v. 20.

. . . . . Tu pulmentaria quære
Sudando.

Canis ergo dicere intelligendus est: Non tantùm panis, ossa, frusta, sed suaviores etiam cibi, quas quisque satur fastidit, mihi projiciuntur.

1. *Præcepto*] Hoc scilicet, sive hâc fabulâ.

4. *Vt positum fuit.*] Sic primus, anno 1657, Tanaquillus Faber hunc versum emendavit, cùm antea, ex MSS. Codicibus, Pithœano et Remensi, *suppositum fuit*, in antiqnis Editionibus legeretur: quam emendationem Codex Perotti confirmat.

6. *Hic se formosum jactat*] Ovidius, *Fast.* l. 1., v. 417.
Fastus inest pulchris, sequiturque superbia formam.

Nec gloriantis sustinet fratris jocos,
Accipiens (quid enim?) cuncta in contumeliam.
Ergo ad patrem decurrit, læsura invicem,
Magnâque invidiâ criminatur filium,
Vir natus quòd rem feminarum tetigerit.
Amplexus ille utrumque, et carpens oscula,
Dulcemque in ambos caritatem partiens:
Quotidie, inquit, speculo vos uti volo:
Tu formam ne corrumpas nequitiæ malis;
Tu faciem ut istam moribus vincas bonis.

FABVLA VIII.

Socrates ad Amicos.

VVLGARE amici nomen, sed rara est fides.
CVM parvas ædes sibi fundasset Socrates,
(Cujus non fugio mortem, si famam adsequar,

---

8. *Quid enim?*] Horatius, *Sat.* 1., l. 1., v. 7.
Militia est potior. Quid enim?
et hæc ultima verba vetus Interpres, à Cruquio an. 1579 editus, explicat per: *Cur non?* Rectè: nimirùm antiqui Auctores dixerunt, *quid enim?* per contractionem, pro, *quidni enim?*

15. et 16. Non, *tu*, sed *te*, legi vult in his duobus versibus Bentlejus; at perperam: nam eodem modò, quo Phœdrus, atque eodem etiam sensu dixit Seneca, *Quæst. natur.* L. I., c. 17: *Inventa sunt specula, ut homo ipse se nosceret: multa ex hoc consequuta; primò sui notitia, deinde et ad quœdam consilium: formosus ut vitaret infamiam; deformis ut sciret redimendum esse virtutibus quidquid corpori deesset.* Damnat pariter verbum, *vincas*, idem Bentlejus, et, *penses*, in ejus locum substituit. At rursus contra ipsum Seneca, *Epist.* 58.: *Ratione vitium corporis vincat.*

Ib. *Nequitiæ malis*] Iuvenalis, *Sat.* 14., v. 215.:
Nativæ mala nequitiæ.

Et cedo invidiæ, dummodo absolvar cinis,)
E populo sic nescio quis, ut fieri solet:
Quæso, tam angustam talis vir ponis domum?
Utinam, inquit, veris hanc amicis impleam.

FABVLA IX.

POETA.

De credere et non credere.

PERICVLOSVM est credere et non credere.
Utriusque exemplum breviter exponam rei.
Hippolytus obiit, quia novercæ creditum est;
Cassandræ quia non creditum, ruit Ilium.
Ergo exploranda multùm est veritas priùs
Quàm stulta pravè jüdicet sententia.
Sed fabulosam ne vetustatem eleves,
Narrabo tibi memoriâ quod factum est meâ.
MARITVS quidam cùm diligeret conjugem,

Fab. 8., v. 4.] *Et cedo invidiæ*] Et ab invidis me opprimi æquo animo patiar, dummodò absolvar mortuus, quemadmodum contigit Socrati; Is videlicet, Anyto et Melito accusantibus, cicutam ebibere jussus occubuit; at posteà absolutus est, illi verò damnati.

6. *Ponis domum*] Virgilius, *Georg.* L. III., v. 13.:
Et viridi in campo templum de marmore ponam.)

8. *Memoriâ meâ*]. Hic se Phædrus Octavii Augusti tempore vixisse ostendit. Litem enim, cujus historiam narrat, dicit, v. 39., fuisse ad Divum Augustum delatam: hunc porro non potuit, nisi post ejus mortem. Divum appellare; quoniam, ut ait Tacitus, *Annal*, lib. XV., cap. ultimo: *Deùm honor Principi non ante habetur, quam agere inter homines desierit.* Quod ergo Phaedrus suâ memoriâ factum esse scribit, id nequaquam sub Tiberio, sed sub ejus praedecessore Octavio contigit.

Fab. 9., 2. *De credere et non credere*] Locutio est omnino Graeca. Sed Phaedriarum fabularum tituli ab alienâ plerumque manu huc intrusi sunt.

(5. Pravus versus; vid. not. ad I., 5. 7. Recte ceteri: *E. ex. est. ver. in. pr.* B.)

Togamque puram jam pararet filio,
Seductus in secretum à Liberto est suo,
Sperante hæredem suffici se proximum:
Qui cùm de puero multa mentitus foret,
Et plura de flagitiis castæ mulieris,
Adjecit id quod sentiebat maximè
Doliturum amanti, ventitare adulterum,
Stuproque turpi pollui famam domûs.
Incensus ille falso uxoris crimine
Simulavit iter ad villam, clamque in oppido
Subsedit: deinde noctu subitò januam
Intravit, rectà cubiculum uxoris petens,
In quo dormire mater natum jusserat,
Aetatem adultam servans diligentiùs.
Dum quærunt lumen, dum concursant familia,
Iræ furentis impetum non sustinens
Ad lectum accedit, tentat in tenebris caput:
Ut sentit tonsum, gladio pectus transigit,
Nihil respiciens, dum dolorem vindicet.
Lucernâ adlatâ, simul aspexit filium,

---

10. *Togamque puram*] Catullus, *carm.* 67., v. 15.

Tempore quo primùm vestis mihi tradita pura est,
Jucundum cùm ætas florida ver ageret.

Vestis ea vocabatur quoquè *Virilis:* pura autem, ut existimant nonnulli, dicta est, quia purpuram oræ extremæ attextam non habebat; vel potiùs, ut alii volunt, ideo quòd ex albâ lanâ confecta esset. Substituebatur in locum prætextæ togæ, quæ puerorum erat vestis, usquedum annum decimum septimum attigissent.

12. *Suffici se*] Sperabat iste Libertus se non suffectum iri, sed suffici, vel designari in Patroni testamento hæredem secundum, ita ut, si quid filio humanitus accideret, jure suffectus in ejus locum censeretur. Iam verò quis est hæres proximus, nisi qui secundo loco scriptus est? Persius, *Sat.* 2., v. 12.

. . . Pupillumque utinam, quem proximus hæres
Impello, expungam.

Expungere pariter libertus filium Patroni sui tentabat, non certò quidem sciens (id enim plerumque celabatur) at sperans se substitui. Qui autem hæredes secundo loco scripti fuerant, hos juris consulti substitutos vocabant.

Sanctamque uxorem dormientem cubiculo,
Sopita primo quæ nil somno senserat;
Repræsentavit in se pœnam facinoris,
Et ferro incubuit, quod credulitas strinxerat.
Accusatores postularunt mulierem,
Romamque pertraxerunt ad Centumviros.
Maligna insontem deprimit suspicio,
Quòd bona possideat: stant patroni fortiter,
Causam tuentes innocentis feminæ.
A Divo Augusto tunc petiere judices
Ut adjuvaret juris jurandi fidem,

31. *Primo somno*] Virgilius *Æn.* L. 1., v. 474.

. . . . primo quæ prodita somno.

Ad quem locum Servius scripsisse dicit Virgilium, *Primo somno, ut graviorem ostenderet somnum.*

32. *Repræsentavit*] Sensus est: Pœnam facinori suo debitam anticipavit, et in se ipso præsentem exhibuit prius quam lege ageretur. Q. Curtius memorat hæc de Alexandro: *Cœperat esse præceps ad repræsentanda supplicia*, id est, ad pœnas irrogandas celeriùs, quàm jus fasque permitterent. Sed propiùs abest à locutione Phædri hoc Val. Maximi exemplum Lib. 6., c. 5. *Externorum* sect. ultimâ: *Protinus ferro, quod habebat, stricto incubuit; cumque liceret culpam dissimulare . . . . pœnam tamen repræsentare maluit.*

34. *Postularunt*] Id est, in jus vocarunt.

35. *Ad Centumviros*] Pomp. Festus: *Centumviralia*, inquit, *judicia à Centumviris sunt dicta. Nam cùm essent Romæ triginta et quinque tribus, terni ex singulis Tribubus sunt electi ad judicandum, qui Centumviri appellati sunt: et licèt quinque ampliùs quam centum fuerint, tamen, quo faciliùs nominarentur, Centumviri sunt dicti.*

36. *Deprimit suspicio*] Sensus est: Adversarii causam insontis feminæ deprimunt, sive infirmant, malignè ipsam adducentes in suspicionem ex eo, quòd bona filii et mariti hereditate consequuta sit.

37. *Stant patroni*] Pro illâ scilicet. *Stare* verbum est hic forense. Horatius *Sat.* 9., L. I., v. 38.

. . . . Dispeream, si
Aut valeo stare, aut novi civilia jura.

40. *Juris jurandi fidem*] Id est, ipsosmet judices adstrictos jure jurando, lites forte à se ex æquo et bono, præscriptisque legum decidendas, si liqueret; sin minùs,

Quòd ipsos error implicuisset criminis.
Qui postquàm tenebras dispulit calumniæ,
Certumque fontem veritatis reperit:
Luat, inquit, pœnas causa Libertus mali:
Namque orbam nato, simul et privatam viro,
Miserandam potiùs quàm damnandam existimo.
Quòd si delata perscrutatus crimina
Paterfamilias esset, si mendàcium
Subtiliter limasset: à radicibus
Non evertisset scelere funesto domum.
  Nil spernat auris, nec tamen credat statim.
Quandoquidem et illi peccant, quos minimè putes;
Et qui non peccant, impugnantur fraudibus.
  Hoc admonere simplices etiam potest,
Opinione alterius ne quid ponderent:
Ambitio namque dissidens mortalium,
Aut gratiæ subscribit, aut odio suo.
Erit ille notus, quem per te cognoveris.
  Haec exsecutus sum propterea pluribus,
Brevitate nimiâ quoniam quosdam offendimus.

---

se esse non temere judicaturos. Porrò ubi erat obscura causa, utebantur hac formulâ: *Non liquet:* tum pronuntiabant, *Ampliùs,* hoc est, causa ampliùs examinanda differatur.

47. *Delata crimina*] Passim apud Ciceronem et alios crimina significant criminationes. Ibi autem pro, *damnanda,* quod MSS. Codices, Pithœanus et Remensis, atque editiones pleræque exhibent, *delata,* quod offert Perotti codex, recipiendum censui.

49. *Limasset*] Limare, est limâ terere: mendacium ergo limatum subtiliter, est mendacium detectum: sic enim limando contingit, ut quale est appareat. Eodem sensu hoc verbum usurpavit Cicero, de *offic.* L. 2., c. 10. *Alia est illa, cum veritas ipsa limatur, subtilitas; alia cùm ad opinionem communem omnis accommodatur oratio.*

FABVLA X.

Eunuchus ad Improbum.

Evnvchvs litigabat cum quodam improbo,
Qui super obscena dicta et petulans jurgium
Damnum insectatus est amissi corporis:
En, ait, hoc unum est cur laborem validiùs,
Integritatis testes quia desunt mihi.
Sed quid fortunæ, stulte, delictum arguis?
Id demum est homini turpe, quod meruit pati.

FABVLA XI.

Pullus ad Margaritam.

In sterquilino Pullus gallinaceus
Dum quærit escam, margaritam reperit.
Iaces indigno quanta res, inquit, loco!
O si quis pretii cupidus vidisset tui!

(Fab. 10., 4. Recte, nisi fallor, Heins. et Bentl.: *Quin, ait*, etc. *B.*)

Fab. 11., 1. *In sterquilino*] Petrus Victorius ad cap. 2. Libri Catonis *de re rusticâ*: *In antiquissimo*, inquit, *Codice Catonis ac Varronis semper Sterlicinum scriptum est.* In Codicibus autem manuscriptis *sterlicinum* idem est ac *sterquilinum*. Potest etiam legi, *In sterculino*; Plautus enim, *Cas.* Act. 1., Sc. 1., v. 26. sic loquitur:

Ex sterculino effosse, tua illæc præda sit;

Et *Persâ*, Act. 3., Sc. 3, v. 3.

Commictum cœnum, sterculinum publicum.

4. *O si quis*] MSS. Codices habent, *hac si quis*. Pro voculâ, *ô*, librarii sæpe scribebant, *oh*, vel etiam, *och*: aliquis ergo, sibi visus doctior, facilè reposuerit, *hoc*. (Fort.: *Hic si — tui*, *Olim* etc. Bentl.: *Te si quis — tui*, *Olim etc.* B.)

Olim redisses ad splendorem pristinum,
Ego, qui te inveni, potior cui multò est cibus,
Nec tibi prodesse, nec mihi quidquam potes.
Hoc illis narro, qui me non intelligunt.

FABVLA XII.

Apes, et Fuci, Vespâ judice.

Apes in altâ quercu fecerant favos:
Hos Fuci inertes esse dicebant suos.
Lis ad forum deducta est, Vespâ judice,
Quæ genus utrumque nosset cùm pulcherrimè,
Legem duabus hanc proposuit partibus:
Non inconveniens corpus et par est color,

---

5. *In splendorem pristinum*] Aptè hic et propriè dictum: atque hanc lectionem, pro *maximum*, quod habent MSS. Codices Pithœanus et Remensis, exhibent, non modò Codex Perotti, sed et fabula Romuli prima, verbis Phædri tota fere constans, ubi legitur edit. an. 1709, curante Friderico Nilant, p. 67: *ad splendorem pristinum decôris tui redires.* In collectione autem Sebastiani Brant an. 1501 fab. itidem primâ: *In pristinum decôris tui statum redisses.*

7. *Nec tibi prodesse*] Sensus est: Ego, qui te invêni; ego, cui cibus multo est potior, nec tibi possum, nec mihi tu potes prodesse quidquam. *Oratio*, inquit Bentlejus ad hunc locum, *Solœca est.* (Et scribit secundum Heinsium: *Ego quod te inveni, — potest.* Quod certe ingeniosum. *B.*) Minimè verò: nam sic ad Atticum scribit Cicero, Lib. 14, *Epist.* 13., non longè a medio: *Tibi ego possum, mihi tu dicere.* Neque aliter Plautus, *Aulul.* Act. 2., Sc. 1., v. 13. et Terentius, *Heautont.* Act. 1., Sc. 1., v. 101. et Ovidius *Epist.* 5., v. 153. 154. loquuntur.

(Fab. 12., 1. Recte Bentl. ex codd. Gudii *fecerunt*. Vide notata ad I., 5., 7. B.)

6. *Non inconveniens*] Id est, satis utrinque simile. Sen. *de vit. beat.*, c. 12.: *Desinant ergo inconvenientia jungere, et virtuti voluptatem implicare.*

In dubium planè res ut meritò venerit:
Sed ne religio peccet imprudens mea,
Alvos accipite, et ceris opus infundite,
Ut ex sapore mellis et formâ favi,
De quîs nunc agitur, auctor horum appareat.
Fuci recusant: Apibus conditio placet.
Tunc illa talem protulit sententiam:
Apertum est, quis non possit, aut quis fecerit.
Quapropter Apibus fructum restituo suum.
HANC præterissem fabulam silentio,
Si pactam Fuci non recusassent fidem.

FABVLA XIII.

Aesopus ludens.

PVERORVM in turbâ quidam ludentem Atticus
Aesopum nucibus cùm vidisset, restitit,

---

9. *Alvos*] Pithœus in varietate scripturæ, quam adjecit suæ editioni, refert hanc manuscripti Codicis Lectionem, cujus in locum *alveos* male substituit. *Alvos* dixerunt semper Varro et Columella, nunquam *alveos*.

13. *Protulit*] Hanc lectionem, quam exhibet Codex Nic. Perotti manuscriptus, cum recentioribus Criticis recepimus; et verbum *sustulit*, cujus exempla ad significandum, quod hic vult Phædrus, satis idonea reperiri huc usque nulla potuerunt, rejecimus.

14. *Quis non possit*] Sensus est: manifestè jam ostenditur, quis, Fucus, an Apis, favos fecerit, aut quis facere non possit. Cicero, in *Ant. orat.* 2., c. 29., eodem fere modo loquitur: *An ille sine me vicit? at ne potuit quidem.*

17. *Fuci*] Per fucos hic intelligi possunt quidem Nebulones, qui scripta Phædri pro suis venditarent. Unde colligere licet, ipsum, agente Sejano male jam mulctatum, cavisse ne, si quid scriberet, vulgaretur; aut si cum amicis, quæ scripsisset, communicaret, intercessisse, ut nomen ipsius celaretur. Hanc porrò fures, alienæ laudis appetetentes, facilè arripuerint commodam doli mali commoliendi opportunitatem.

Et quasi delirum risit. Quod sensit simul
Derisor potiùs, quàm deridendus senex,
Arcum retensum posuit in mediâ viâ:
Heus, inquit, Sapiens, expedi quid fecerim.
Concurrit populus: ille se torquet diu,
Nec quæstionis positæ causam intelligit:
Novissimè succumbit. Tum victor Sophus:
Citò rumpes arcum, semper si tensum habueris;
At si laxàris, cùm voles, erit utilis.
Sic lusus animo debent aliquando dari,
Ad cogitandum melior ut redeat tibi.

FABVLA XIV.

Canis ad Agnum.

Inter capellas Agno balanti Canis:
Stulte, inquit, erras; non est hic mater tua;

---

6. *Quid fecerim*] Id est, quare fecerim id quod vides. Terentius, *Eunuch.* Act. 2., Sc. 2., v. 59.
Miror quid ex Piræo abierit.

8. *Quæstionis positæ*] Graevius ad Cicer. Lib. 1., ad *Famil. Epist.* 26. hæc observat: *Ponere quæstionem Cicero dixit frequenter pro, proponere quæstionem.*

10. *Cito rumpes arcum*] Reponit Bentlejus, *corrumpes arcum;* quod nisi fiat, sententiam fore contendit perabsurdam: animadvertit scilicet, arcum rumpi non posse, si semper tensus ille fuerit. Sed quid est cavillatio, si hæc non est?

1. *Balanti*] Id est, balatibus nutricem petenti. (Bentl. ex Praschii conjectura, sed dubitantis, *palanti.* B.)

2. *Non est hic mater tua*] Habent, *non est hæc*, MSS. Codices, Pithœanus et Remensis, editionesque plurimæ. Sed apud Barbarum Phædri expilatorem Romulum, qui sæpe verba sui Auctoris exhibet, fab. 43. legitur: *Non est tua mater hic.* Et sensum etiam vocula *hic* planiorem efficit. Hanc itaque Lectionem, quam fere omnes Critici recentiores approbarunt, libenter admisi.

Ovesque segregatas ostendit procul.
Non illam quæro, quæ, cùm libitum est, concipit,
Dein portat onus ignotum certis mensibus,
Novissimè prolapsam effundit sarcinam:
Verùm illam, quæ me nutrit admoto ubere,
Fraudatque natos lacte, ne desit mihi.
Tamen illa est potior, quæ te pèperit. Non ita est.
Unde illa scivit, niger, an albus nascerer?
Age porrò scisset: cùm crearer masculus,
Beneficium magnum sanè natali dedit,
Ut expectarem lanium in horas singulas.
Cujus potestas nulla in gignendo fuit,
Cur hâc sit potior, quæ jacentis miserita est,
Dulcemque sponte præstat benevolentiam?
Facit parentes bonitas, non necessitas.
His demonstrare voluit auctor versibus,
Obsistere homines legibus, meritis capi.

FABVLA XV.

Cicada, *et Noctua.*

HVMANITATI qui se non accommodat,

---

12. *Beneficium*] Quatuor primæ syllabæ breves in hoc versu, quemadmodùm supra fab. 2., v. 4. et L. 4., f. 23., v. 17., duas longas quantitate non superare censentur: quod videre frequenter licet apud Plautum, Terentium et Pub. Syrum.

17. *Necessitas*] Naturæ scilicet: vitae enim perinde ac mortis parens necessitas. Seneca, *de consolat.* ad Helviam, cap. 6. *Omnia*, inquit, *volvuntur, ut lex et naturæ necessitas ordinavit.*

19. *Meritis capi*] Naturae quidem lex à liberis amari jubet parentes; at ostendere vult Phaedrus, homines et huic et ceteris ejusmodi legibus, quae jus in affectus humanos habent, saepius repugnare, si absint beneficia, quibus excitetur amor atque concilietur.

1. *Humanitati*] Huic se accommodare idem est, ac fingere se ad vitae civilis officia, vel servare id, quod

Plerumque pœnas oppetit superbiæ.
 Cicada acerbum Noctuæ convicium
Faciebat, solitæ victum in tenebris quærere,
Cavoque ramo capere somnium interdiu.
Rogata est, ut taceret. Multo validiùs
Clamare cœpit. Rursus admotâ prece,
Accensa magis est. Noctua ut vidit sibi
Nullum esse auxilium, et verba contemni sua,
Hâc est adgressa garrulam fallaciâ:
Dormire quia me non sinunt cantus tui,
Sonare citharâ quos putes Apollinis,
Potare est animus nectar, quod Pallas mihi
Nuper donavit: si non fastidis, veni;
Unà bibamus. Illa, quæ ardebat siti,
Simul cognovit vocem laudari suam,
Cupidè advolavit. Noctua egressa è cavo
Trepidantem consectata est, et leto dedit.
Sic viva quod negarat, tribuit mortua.

Cicero, *orat. pro Flacco*, cap. 11., *Ius communis humanitatis* vocat.

5. *Cavoque ramo*] Vetustarum arborum saepe è trunco in ramos paulo spissiores continuatur cavatio, hospitiumque Noctuis ac Bubonibus commodum praebet.

12. *Sonare citharâ*] Nihil mutandum est. (Nam alii, in his Bentl., *citharam*. B.) Sonare cantus rectè hic dicuntur; quoniam concentum mundi sonare dixit Cicero, *Somn. Scip.* c. 6. quoniam apud T. Livium, L. 36., c. 34. consonat clamor; et apud Ovidium, *Amor.* L. 2., Eleg. 6., v. 5. Carmina resonant. Hoc itaque dicere voluit Phaedrus: quia cantus tui, quos putes, id est, quos quivis putet sonare citharâ, vel reddi à citharà ipsius Apollinis, non sinunt etc.

18. *Leto dedit*] *Hæc locutio*, inquit Walchius ad hunc locum, *dura videtur, et quæ à purà veterum scribendi ratione abhorret.* Itane vero? Virgilius tamen, *Aen.* L. XI., v. 172:

  Quos dat tua dextera leto.

Et Lib. XII., v. 32.:

  Multa virûm volitans dat fortia corpora leto.

FABVLA XVI.

Arbores in Deorum tutelâ.

Olim, quas vellent esse in tutelâ suâ,
Divi legerunt arbores. Quercus Iovi,
Et myrtus Veneri placuit, Phœbo laurea,
Pinus Cybebæ, populus celsa Herculi.
Minerva admirans, quare steriles sumerent,
Interrogavit: causam dixit Iupiter:
Honorem fructu ne videamur vendere.
At mehercules narrabit, quod quis voluerit,

Fab. 16., 1. Nicol. Perottus in Cornucopiâ, sive in Martialem Commentario, ad has L. 1., Epigr. 77. voces, *Palladis arbor*, hanc ipsam Phaedri Fabulam pro suâ venditare non erubuit: neque eam diffinxit, nisi quòd versus tertium, quartum, octavum, et nonum paulo aliter, ac Phaedrus, composuit, ultimumque planè omisit.

3. *Et myrtus Veneri*] Virgilius, *Ecl.* 7., v. 61.
Populus Alcidae gratissima, vitis Iaccho,
Formosae myrtus Veneri, sua laurea Phœbo.

4. *Pinus Cybebæ*] Haec est lectio MSS. Codicum optima, pro quâ Pithœus, Rittershusius, Meursius, Rigaltius et Faber, *Cybele*, vel *Cybelæ*, malè ediderunt. Virgilius, *Aen.* L. 10., v. 220.
. . . . Nymphae, quas alma Cybebe
Numen habere maris, Nymphasque è navibus esse
Iusserat, innabant pariter fluctusque secabant.
Ita legitur in optimo omnium Codice MSS. Florentino, et in editionibus Nic Heinsii, Henrici Iustice, atque aliis quibusque emendatissimis: nec aliter legebat Servius, cujus ad hunc locum verba illa sunt: *Cybebe autem bacchius est; Cybele anapœstus.* Miror pro *Cybebe*, edidisse Masvicium, *Cybele*, cùm hanc vocem necessariò emendare debuisset; quippe quam dicit ipse Servius esse bacchium, id est, pedem brevi syllabâ primâ, longisque duabus ceteris constantem.

8. *Mehercules*] Nihil significantius, quàm *certè*, ea vox exprimit. Sunt, quibus videtur non satis prudenter hic dici Minerva jurare per Herculem: sed et Mercurius apud Plautum, *Amphit.* Act. 3., Sc. 4., v. 3. per Herculem, necdum natum, jurans introducitur.

Oliva nobis propter fructum est gratior.
Tum sic Deorum genitor atque hominum sator:
O nata, meritò sapiens dicêre omnibus:
Nisi utile est, quod facimus, stulta est gloria.
Nihil agere, quod non prosit, fabella admonet.

FABVLA XVII.

Pavo ad Iunonem.

Pavo ad Iunonem vênit, indignè ferens,
Cantus luscinii quòd sibi non tribuerit:
Illum esse cunctis auribus admirabilem;
Se derideri, simul ac vocem miserit.
Tunc, consolandi gratiâ, dixit Dea:
Sed formâ vincis, vincis magnitudine;
Nitor smaragdi collo præfulget tuo,
Pictisque plumis gemmeam caudam explicas.

---

9. *Oliva*] Idem est ac olea. Virgil. *Ecl.* 8., v. 16.
Incumbens tereti Damon sic cœpit olivæ.
Et *Aen.* L. 8., v. 116.
Paciferaeque manu ramum protendit olivae.

12. *Nisi utile*] Gruterus, in corpore inscriptionum, edit. an 1707., pag. 898. *Albæ Iuliæ* (Weissemburgi in Transylvania) *visitur Lapis, cujus hoc epigraphe geminæ defunctorum superadditur effigiei:*
NISI UTILE EST QUOD FACIMUS STULTA EST GLORIA.
Et ad haec Gudius adjecit quae sequuntur; *Exstitisse adhuc nostro tempore in eà urbe lapidem illum cum tali epipigraphe testatur Io. Trosterus, Lib.* 4., *cap.* 31. *Daciæ novantiquæ, Noribergæ anno* 1666 *in* 12. *editae. Est autem versus jambus senarius Phaedri fabulatoris L.* 3., *f.* 17. *Opitius etiam hanc lapidem vidit.*

Fab. 17., v. 2. *Cantus luscinii*] Seneca, *Epist.* 76.: *Homo habet vocem: sed quanto clariorem canes, acutiorem aquilæ, graviorem tauri, dulciorem mobilioremque luscinii!*

Quò mî, inquit, mutam speciem, si vincor sono?
Fatorum arbitrio partes sunt vobis datæ:
Tibi forma, vires aquilæ, luscinio melos,
Augurium corvo; læva cornici omina:
Omnesque propriis sunt contentæ dotibus.
Noli adfectare, quod tibi non est datum,
Delusa ne spes ad querelam recidat.

FABVLA XVIII.

Aesopus respondens Garrulo.

Aesopus domino solus cùm esset familia,

---

9. *Quò, mî, inquit, mutam speciem*] Sensus est, ad quid, ad quam rem sors dedit mihi mutam speciem? Virgilius, *Ecl.* 6., v. 24.

Ille dolum ridens: Quò vincula nectitis, inquit?

Et ad hunc locum Servius: *Quo, ad quam rem.* Pierius autem: *Quò, ad quid.* At eodem modo, ac Phædrus, dixit Horatius L. 1., *Epist.* 5., v. 12.

Quò mihi fortunam, si non conceditur uti?

Et Seneca *de tranquillitate animi*, cap. 9., medio: *Quò mihi innumerabiles libros et bibliothecas, quorum dominus vix totâ vitâ suâ indices perlegit?*

13. *Dotibus*] Ita legitur in Codice Perotti: quam lectionem, pro, *vocibus*, quod habent Codices Pith. et Remensis, recipiendam esse putavimus.

15. Sensus est: Ne, postquàm agnoveris delusam esse tuam spem, ad querelam, sive ad vanam querendi conditionem redigaris.

Recidat] Produci prima syllaba potest. Lucretius, Lib. I., v. 857.:

At neque recidere ad nihilum res posse.

Et Lib. V., v. 281.:

Recidere assiduè.

Similiter Propertius, Lib. IV., *Eleg.* 8., v. 44.:

Recidit inque suos mensa supina pedes.

Atque Ovidius, *Metam.* Lib. X., v. 180.:

Recidit in solidam longo post tempore terram.

Fab 18., 1. *Solus cùm esset familia*] Pompejus Festus: *Famuli*, inquit, *origo ab Oscis dependet, apud quos servus*

Parare cœnam jussus est maturiùs.
Ignem ergo quærens, aliquot lustravit domos;
Tandemque invenit, ubi lucernam accenderet.
Tum circumeunti fuerat quod iter longius,
Effecit brevius: namque rectà per forum
Cœpit redire; et quidam è turba garrulus:
Aesope, medio sole, quid cum lumine?
Hominem quæro, inquit, et abit festinans domum.
Hoc si molestus ille ad animum retulit,
Sensit profectò, se hominem non visum seni,
Intempestivè qui occupato adluserit.

---

famel nominabatur: unde et familia vocata. Romani veteres ex *famel* fecerunt *famul*, deinde *famulus*, *et familia*. Sed quo pacto servus unus vocari potest familia? Ulpianus, *Digest.* L. 50., Tit. 16. *de verbor. significatione*, Lege 40.. *Unicus*, inquit, *servus familiæ appellatione non continetur: ne duo quidem servi familiam faciunt.* Et Cicero, Orat. pro *Cæcinâ*, cap. 19.: *Quid facilius est, quàm probari iis, qui latinè sciant, in uno servulo familiae nomen non valere?* Id est, unum servulum non posse familiæ nomine significari. Dicitque paulo post, dubium non esse, *quin unus homo familia non sit.* At capite proximè sequenti, hæc adjicit: *Tam restitues, si unus servulus, quàm si familia dejecerit universa: non quò idem sit servulus unus, quod familia; verùm quia non quibus verbis quidque dicatur, quaeritur; Sed quae res agatur.* Unus ergo servus pro familiâ accipi potest, non verbo quidem, sed re, ubi servus unus officiis familiæ universis defungitur. Rectè ergo, atque etiam lepidè et urbanè Aesopum dicit Phædrus solum domino suo familiam fuisse, id est, in ejus fuisse domo servis pluribus non imparem.

21. *Medio sole*] Sol medius idem est, quod media dies, unde *medidies* primùm, ac deinde *meridies* factum est.

12. *Adluserit*] Id est, jocando obstiterit.

LIBER QVARTVS.

FABVLA I. a)

Asinus et Galli.

Qvi natus est infelix, non vitam modò
Tristem decurrit, verùm post obitum quoque
Persequitur illum dura fati miseria.
Galli Cybebes circum in quæstus ducere

---

a) Ab hâc fabulâ librum quartum ordiuntur et MSS. Codices et editio Pithœana. Qui Phædrum posthac ediderunt, omnes, excepto Gabriele Brotier, eam ad finem libri præcedentis, indictâ causâ rejecerunt. Hoc pacto Prologum quidem exhibent, sed tam inexspectatum, tamque abruptè incipientem, ut mancum hunc esse quidam Critici judicaverint. Nihil ibi deest: at verba hæc: *Ioculare tibi videtur*, aliquid, quod præcesserit, reposcunt: porrò illud ipsum est, quod fabulâ de Asino et Gallis continetur; hanc enim jocularem et ludicram esse, nemo non videt: sic igitur aptè cohærent omnia atque connectuntur.

4. *Galli Cybebes*] Docuit me epistola scripta Remis anno 1665, et missa Parisios ad Franciscum Vavassorem, in Codice Remensi, non *Galli Cybeles*, ut Pithœus et alii multi ediderunt, at *Galli Cybebes*, disertim legi. Vide prætereà, quæ jam ad Lib. 3., fab. 17., v. 4. observavimus.

Circùm in quaestus] Id est, ut quaestus fierent. MSS. Codices et editiones permultae habent, *circùm quaestus*: sed quaestum, pro loco, ubi fit quaestus, dici latinè posse, vix puto: legere ergo eum Heinsio et Gudio malui *circùm in quaestus ducere*: quippe vocula *in* absorberi inter scribendum et exteri facilè potuerit propter literam *m*, quae proximè antecedit.

Asinum solebant bajulantem sarcinas.
Is cùm labore et plagis esset mortuus,
Detractâ pelle sibi fecerunt tympana.
Rogati mox à quodam, delicio suo
Quidnam fecissent, hoc locuti sunt modo:
Putabat se post mortem securum fore:
Ecce aliæ plagæ congeruntur mortuo.

POËTA.

Iocvlare tibi videtur: et sanè levi,

(7. Fortasse scribendum est *D. e pell.* B.)

8. *Delicio suo quidnam fecissent*] Martialis, Lib 1., *Epigr.* 8.

Stellae delicium mei, Columba.

Asinus pariter vocatur delicium in *Copâ*, poëmatio inter Virgilii Catalecta non ignobili, editionis Lindenbruchianae pag. 94.

Parce illi: vestrum delicium est Asinus.

Phaedrus autem praepositionem *de* rectè suppressit, ut saepe fit apud Ciceronem: pariter Terentius, *Andr.* Act. 4., Sc. 2., v. 26. *Quid me fiet?* et *Heaut.* Act. 2., Sc. 3., v. 76. *Quid illo facias?*

1. *Ioculare*]. Hoc videlicet, quod modò narratum est. (Ita Desbill. ex Freinshemii sententia. Verum si ad praecedentem fabulam Poëta hic respexit, cur nova fabula adjicitur de mustela et muribus, *ne locutus hoc sine mercede existimetur*, ut ait versu 8.? Προμύθιον igitur hoc est, non ἐπιμύθιον, nec dubitandum, quin titubaverint librarii. Senserunt id pridem alii; quorum Schefferus mallit *Ioculare hoc tibi videtur*, reliquis immutatis; vel: *Ioculare hoc tibi videtur. Est sane leve.* Bentl. et illud probat, et suo periculo scripsit *et sane rei Dum* etc. Heins. inter alia proponit hoc *Ioculares tibi videmur*, quod placebat Burmanno. Cum codd. ostendant *leve*, scribi etiam possit

Ioculare tibi videtur *hoc?* Sane leve,
Dum nihil habemus majus, calamo ludimus.

Dum nihil habemus majus, calamo ludimus.
Sed diligenter intuere has næenias:
Quantam sub illis utilitatem reperies?
Non semper ea sunt quæ videntur: decipit
Frons prima multos: rara mens intelligit,
Quod interiore condidit cura angulo.
Hoc ne locutus sine mercede existimer,
Fabellam adjiciam de mustelâ et muribus.

FABVLA II.

Mustela et Mures.

MVSTELA cùm, annis et senectâ debilis,
Mures veloces non valeret adsequi,
Involvit se farinâ, et obscuro loco
Abjecit negligenter. Mus escam putans

Ludimus leve, cui opponitur *majus*, h. e. rem levem; nugas, fabulas. *B.*)

Et sanè] Et re vera.

2. *Calamo*] Ibi interpretem Porturegiensem carpit Burmannus his verbis: *Satis, credo ex commentariis doctorum virorum discere poterat gallicus interpres, hic de fistulâ pastoritiâ ex calamo agi; ne verteret: Nous nous jouons ainsi avec la plume: quasi de calamo scriptorio ageretur.* At ille, si revivisceret, tueri se posset auctoritate Servii, qui ad hunc versum 10., *Ecl.* 1., Virgilii,

Ludere quae vellem calamo permisit agresti,

Ludere, inquit, *scribere* . . . *calamo agresti*, *rustico stilo.* Calamum tamen Virgilianum puto accipi debere pro pastoritio. Calamus autem Phaedri videtur, quidquid viri docti contradicant, fuisse de illorum genere, quos memorat Martialis, L. IX., *Epigr.* 75.

Frange leves calamos, et scinde, Thalia, libellos.

7. *Condidit cura*] Id est, industria nostra collocavit interius, et quibusdam quasi involucris obtexit.

Fab. 2., v. 4. *Se abjecit*] Cicero, *de Orat.* L. I., cap. 7.: *Ut se abjiceret in herbam.* Ovidius, *Heroid.* Epist. 7., v. 1.:

Udis abjectus in Herbis.

Adsiluit, et compressus occubuit neci:
Alter similiter: deinde periit tertius.
Aliquot secutis, vênit et retorridus,
Qui sæpe loqueos et muscipula effugerat,
Proculque insidias cernens hostis callidi:
Sic valeas, inquit, ut farina es, quæ jaces.

FABVLA III.

Vulpis et Uva.

FAME coacta Vulpis altâ in vineâ
Uvam adpetebat, summis saliens viribus:
Quam tangere ut non potuit, discedens ait:
Nondum matura est: nolo acerbam sumere.
QVI, facere quæ non possunt, verbis elevant,
Adscribere hoc debebunt exemplum sibi.

---

5. *Compressus*] Cicero, *de Harusp. resp.* cap. 25.: *Ista serpens . . . . compressa atque illisa morietur.*

7. *Vênit et retorridus*] Ex suo Codice MSS. Pithœus edidit, *rete territus*: anno autem 1617 Rigaltius correxit absurdam hanc lectionem, et *retorridus* in ejus locum substituit, Remensis Codicis auctoritati obsequutus. Retorridus autem idem fere est, quod senio detritus, atque idcirco prudens intelligi potest. Sic apud Aulum Gellium homines *retorridi* memorantur Lib. 15., cap. 30., quos Oizellius ad hunc locum, *in senium vergentes* vocat; suamque interpretationem hoc ipso Phaedri nostri exemplo confirmat.

8. *Muscipula effugerat*] De muscipulis, à voce *muscipulum* derivandis, ad Editionem fabularum nostrarum Mauhemiensem L. 1., fab. 17. satis fuse disseruimus.

1. *Altâ in vineâ*] Id est, in loco vitibus jugatis consito. Varro *de re rust.* L. 1., c. 8. *Vineae*, inquit, *sunt multae species: aliae enim humiles, ac sine ridicis*, (gallicè, sans echalas) *ut in Hispaniâ; aliae sublimes, quae appellantur jugatae, ut pleraeque in Italiâ.*

FABVLA IV.

Equus et Aper.

Equus sedare solitus quo fuerat sitim,
Dum sese Aper volutat, turbavit vadum.
Hinc orta lis est. Sonipes iratus Fero,
Auxilium petiit hominis, quem dorso levans
Rediit ad hostem. Iactis hunc telis eques
Postquàm interfecit, sic locutus traditur:
Lætor, tulisse auxilium me precibus tuis:
Nam prædam cepi, et didici quàm sis utilis.
Atque ita coëgit frenos invitum pati.
Tum mœstus ille: Parvæ vindictam rei,
Dum quæro demens, servitutem reperi.
Haec iracundos admonebit fabula,
Impune potius lædi, quàm dedi alteri.

FABVLA V.

Aesopus testamenti interpres.

Plvs esse in uno sæpe, quàm in turbâ, boni,
Narratione posteris tradam brevi.
Qvidam decedens tres reliquit filias,
Unam formosam, et oculis venantem viros;

---

2. *Turbavit vadum*] Cujus aqua scilicet brevis erat, et exigua, ita ut lutum ab imo tollere ac dissipare volutando se Aper facilè posset.

18. *Potius*] Id est, melius esse laedi impune.

1. *Boni*] Id est, utilitatis.

4. *Oculis venantem viros*] Eodem modo Horatius, L. I., Epist. I., v. 77.

Sunt qui
Crustis et pomis viduas venentur avaras.

At alteram lanificam, et frugi rusticam;
Devotam vino tertiam, et turpissimam.
Harum autem matrem fecit heredem senex
Sub conditione, totam ut fortunam tribus
Aequaliter distribuat, sed tali modo,
Ne data possideant aut fruantur; tum simul
Habere res desierint, quas acceperint,
Centena matri conferant sestertia.
Athenas rumor implet; mater sedula
Iurisperitos consulit: nemo expedit,
Quo pacto non possideant quod fuerit datum,
Fructumve capiant; deinde, quæ tulerint nihil,
Quânam ratione conferant pecuniam.
Postquàm consumpta est temporis longi mora,
Nec testamenti potuit sensus colligi,
Fidem advocavit, jure neglecto, parens:
Seponit mœchæ vestem, mundum muliebrem,

---

5. *Et frugi rusticam*] Id est, et utilem et bonam rusticam. Cicero, *Tuscul.* L. 3., c. 8. docet, *frugi homines* esse non modò utiles, sed et bonos. Hoogstratanus, Burmannus, Bentlejus et alii multi,

At alteram lanificam frugi, et rusticam

ediderunt, contemptâ MSS. Codicum lectione, quam retinuimus.

15. *Quo pacto non possideant etc.*] Sensus est: nullus explicare jurisperitus potest, quomodò possit fieri, ut quod datum fuerit ex testamento, id neque possideant, neque fructum ex eo capiant: at neque possidebunt, neque fruentur, si statim alienaverint, et illud est, quod voluerat pater. Item quâ ratione eventurum sit, ut quæ nihil proprium consequutæ hereditate fuerint, matri pecuniam conferant: at conferre poterunt, si bonis, quæ hereditate venerint, divenditis pecuniam conficiant.

20. *Fidem advocavit*] Id est, patronam sibi esse bonam fidem voluit, sive ex æquo bonoque agere decrevit.

21. *Vestem, mundum muliebrem*] Vestis hîc significat vim omnem vestium, sive arcam vestiariam. Cicero in *Antonium Orat.* 1., c. 27. *Pretiosa vestis, multa et lauta suppellex.* In hoc autem versu Phædrus licentiâ, quam

Lavationem argenteam, eunuchos, glabros:
Lanificæ agellos, pecora, villam, operarios,
Boves, jumenta, et instrumentum rusticum:
Potrici plenam antiquis apothecam cadis,
Domum politam, et delicatos hortulos.
Sic destinata dare cùm vellet singulis,
Et adprobaret populus, qui illas noverat,
Aesopus mediâ subitò in turbâ constitit:
O si maneret condito sensus patri,
Quàm graviter ferret, quòd voluntatem suam
Interpretari non potuissent Attici,
Rogatus deinde, solvit errorem omnium.

---

admittere in metro maximam senarii possunt, usus est; nam si tertiam vocis *muliebrem* velis syllabam producere, hexametrum habebis.

22. *Lavationem argenteam*] Hîc intellige, non balneum ipsum, ut quidam volunt, quippe quod pretio facultates, de quibus in testamento agitur, superaret: sed pelvim balneariam.

25. *Apothecam*] Id est, cellam vinariam, si tamen latiore eam sensu acceperis: apotheca enim propriè dicta illa est, in quâ vinum, é doliis defusum in amphoras, reponebatur: atque hanc à cellâ distinguit Columella, Lib. I., cap. 6., sect. 9. et ibid. sect. 20.: *Apothecæ*, inquit, *rectè superponentur his locis, unde plerumque fumus exoritur: quoniam vina celeriùs vetustescunt, quæ fumi quodam tenore præcocem maturitatem trahunt.* Quod et Plinius, *Hist.* Lib. XIV., cap. 14., init. confirmat his verbis: *Apothecas fuisse, et defundi solita vina anno DCXXXIII Urbis, apparet indubitato Opimiani vini argumento.*

26. *Domum politam*] Id est, omni apparatu idoneo instructam. Varro apud Nonium, Lib. 9., cap. 339. *In cœnaculo polito recipiuntur.* Tum ipse Nonius: *Polita, omnia dicimus exculta et ad nitorem deducta.*

Delicatos hortulos] Ita Cicero, *ad Atticum*, Lib. 2., *Epist.* 8., fontem quemdam *delicatum* vocat. Sic etiam Lib. 7., *Epigr.* 16. Martialis:

Ruris bibliotheca delicati,
Vicinam videt unde lector urbem.

30. *Condito*] Id est, sepulto. Cicero, *de Legibus* L, 2., c. 22. ad hæc verba Ennii de Scipione mortuo: *Hic est ille situs: Verè*, inquit, *nam siti dicuntur ii, qui conditi sunt.*

Domum, et ornamenta, cum venustis hortulis,
Et vina vetera date lanificæ rusticæ:
Vestem, uniones, pedisequos, et cetera
Illi adsignate, vitam quæ luxu trahit:
Agros, vites, et pecora cum pastoribus
Donate mœchæ. Nulla poterit perpeti,
Ut moribus quid teneat alienum suis.
Deformis cultum vendet, ut vinum petat;

---

36. *Pedisequos*] Terentius, *Andr.* Act. 1., Sc. 1., v. 95.
Quia erat formâ præter ceteras
Honestâ et liberali, accedo ad pedisequas.
Plautus, *Aulul.* Act. 4., Sc. 5, v. 27.
Ancillas, mulos, muliones, pedisequos.
Atque Pareus in suo Lexico: *Ubivis*, inquit, *in manuscriptis membranis unico sibilo* (id est, literâ *s* unica) *scribitur hæc dictio . . . et Romæ in marmore*: Q. ARTORIUS ANTIOCHUS PRISCUS PEDISEQ. VIXIT ANN. XX.

(38. Versus pessimus. Scribe: *Vites*, *agros*, *et pec. c. p.* Cod. Pithœi: *A.*, *utiles*. Unde facias: *Agros utibiles*, *pec. c. p.* B.)

41. *Ut vinum petat*] MSS. Codices, veteresque editiones habent, *ut vinum paret.* Admittere hanc lectionem non ausus fui, ne offenderem Criticos recentiores, qui fere uno consensu ipsam rejecerunt, ut alteram, a Gronovio propositam, in ejus locum substituerent: quod nisi facerent, hic et subsequens versus eodem vocabulo clauderentur, et aures peritorum, ut ajunt, insuavi sono læderent. Verùm tamen in hoc ipso Terentii loco, quem paulo ante citavimus, duo versus, pariter contigui, pariter eâdem clausulâ instructi leguntur:
Quia tum mihi lamentari præter ceteras
Visa est; et quia erat formâ præter ceteras
Honestâ et liberali, accedo ad pedisequas.
Neque ullus eâ de causâ Criticus emendare Terentium huc usque tentavit. Denique si Phædrus, aut quivis alius scripsisset, *ut paret vinum*, *ut paret ornatum*, nemo reprehenderet; Horatius enim, L. 2., *Sat.* 3., v. 215 dixit:
Paret ancillas, paret aurum.
Quare ergo, *ancillas paret*, *aurum paret*: vel: *vinum paret*, *ornatum paret*, scribi impunè non possit? Haec paulo attentiùs consideranda Criticis relinquo.

Agros abjiciet mœcha, ut ornatum paret.
At illa gaudens pecore, et lanæ dedita,
Quâcumque summâ trâdet luxuriæ domum:
Sic nulla possidebit, quod fuerit datum;
Et dictam matri conferent pecuniam
Ex pretio rerum, quas vendiderint singulæ.
Ita, quod multorum fûgit imprudentiam,
Unius hominis reperit solertia.

FABVLA VI.

Pugna Murium, et Mustelarum.

Cvm victi Mures Mustelarum exercitu
(Historia quorum in tabernis pingitur)

---

42. *Agros abjiciet*] Id est, vilissimo pretio vendet. Sic Terentius *Adelph*. Act. 4., Sc. 8., v. 26., de quâdam psaltriâ:

Aliquò abjicienda est, si non pretio, gratiis.

Ornatum] Illud ipsum intellige, quod poëta versu proximè superiori cultum, et versu 21 mundum muliebrem vocat. (Scribendum fortasse est: — *vinum paret*; — *ornatum imperet*. B.)

44. *Luxuriæ domum*] Ita, *Luxuriæ castra*, *fraudum domus*, *domicilium superbiæ*, *stabulum nequitiæ*, et aliae similes formulae in Veterum libris inveniuntur. Luxuriam autem, pro luxu, latinè quoque dicitur. Cicero, *Orat. pro Mur.* cap. 36.: *Odit populus Romanus privatam luxuriam: publicam magnificentiam diligit.*

Fab. 6., v. 1. *Victi exercitu*] Dicendum fuisse, *ab exercitu*, putat Bentlejus; cui Franciscus Hare, ejus adversarius, assentitur. Ovidius tamen, *Fast.* Lib. V., v. 561.:

Armaque terrarum milite victa suo.

Vide Burmannum, qui pluribus aliis hujusmodi exemplis hunc locum defendit. Milites videlicet atque exercitus instrumenta quaedam sunt, quibus hostes profligantur.

2. *Historia quorum*] Hic, quemadmodum saepe apud optimos poëtas, litera *m* non eliditur. (Heins. et Bentl.: *H. q. et in t. p.* B.)

In tabernis] Historias de hoc genere ludicras in ta-

Fugerent, et artos circùm trepidarent cavos,
Aegre recepti, tamen evaserunt necem.
Duces eorum, qui capitibus cornua
Suis ligarant, ut conspicuum in prœlio
Haberent signum, quod sequerentur milites,
Hæsere in portis, suntque capti ab hostibus;
Quos, immolatos victor avidis dentibus,
Capacis alvi mersit Tartareo specu.

---

bernis pingi solitas fuisse, dicit Schefferus: et, *Vide*, ait, *quae scribo in opusculo de pictoria, cap. 4.*

3. *Artos*] *Vulgò*, inquit Rittershus. *arctos scribimus contra Veterum auctoritatem.* Horat. L. 1., Epist. 7., v. 33.:
Macra cavum repetes artum, quem macra subisti.

Trepidarent] I. e. prae festinatione turbarentur. Terent. Hec. Act. 3., Sc. 1., v. 35.: *Trepidari sentio et cursari.* Sallustius, *Iugurt.* cap. 67.: *Romani milites, improviso metu incerti, ignarique quid potissimum facerent, trepidare ad arcem oppidi.*

(5. Heins. et Bentl.: *Duces at horum.* B.)

9. *Avidis dentibus*] Id est, suorum dentium aviditati. Immolare dentibus, locutio videtur Burmanno singularis; et, *certè*, inquit, *si devoratos dixisset Phaedrus, nihil fuisset, quod moraretur.* At neque forsan ille haesisset, neque conjecturam suam inutilem proposuisset, si has voces, *avidis dentibus*, in tertio esse casu animadvertisset. Atque etiam eas esse in casu sexto quamvis concedatur, locutio tamen singularis non erit. Sic enim Virgilius, *Aen.* Lib. VII., v. 948.:
Pallas te hoc vulnere, Pallas
Immolat,

10. *Tartareo specu*] Poëta rem tenuem non seriò verbis hic magnificis exaggerat; totusque locus ad captandum risum confictus est. Satis autem mirari vix possum id, quod in collectione operum Nicolai Boileau Desprèaux, tomo 4to edit. Paris. 1747 in 8vo., notâ ad Longini cap. 2., pag. 228., observatur; Phaedrum scilicet in illo versu eo magis rediculè peccasse, quo longiùs à suo ipse genere scribendi recesserit, cùm sit amator ac singularis auctor egregiae simplicitatis. Quis enim leviter attendens, non

Qvemcvmqve populum tristis eventus premit,
Periclitatur magnitudo principum,
Minuta plebes facili præsidio latet.

FABVLA VII.

Phædrus.

Tv qui, nasute, scripta destringis mea,
Et hoc jocorum legere fastidis genus,
Parvâ libellum sustine patientiâ,
Severitatem frontis dum placo tuæ,
Et in cothurnis prodit Aesopus novis.
Utinam nec unquam Pelii nèmoris jugo

---

statim videat, hanc esse jocularem ejus atque urbanam festivitatem, quam stilus etiam simplex ferre aliquando possit?

13. *Plebes*] Idem est quod plebs; ac reperitur apud Lucanum L. VII., v. 160. et apud Hirtium, *de bello Alexandrino*, cap. 5., atque apud alios.

1. *Nasute*] Martialis, Lib. 13., *Epigr.* 2., ad suarum, quas ipse vocat, nugarum contemptorem:
Nasutus sis usque licet, sis denique nasus.

5. *Novis*] Id est, sibi inusitatis. (Ponendum hoc videtur: — *tuae. En, in cothurnis* etc. B.)

6. *Pelii nemoris*] In utroque MSS. Codice et in multis editionibus legitur, *Pelei;* quae prava lectio Porturegiensem interpretem tam miserè fefellit, ut verteret, *La forest de Pelée;* cùm dicere debuisset: *La forest du mont Pelion.* Thessaliae mons est Pelion; crebra in eo pinus fuit, ex quâ navis Argo fabricata perhibetur, Catullus, *carm.* 65., v. 1.

Peliaco quondam prognatae in vertice pinus
Dicuntur liquidas Neptuni nâsse per undas
Phasidos ad fluctus et fines Aeetaeos.

Ovidius, *Fast.* L. 5., v. 381.

Pelion Aemoniae mons est obversus in austros:
Summa virent pinu; cetera quercus habet.

Ennius autem in Medeâ Euripidis, quam ex graecâ lati-

Pinus bipenni concidisset Thessalâ,
Nec ad professæ mortis audacem viam
Fabricasset Argus opere Palladio ratem,
Inhospitalis prima quæ Ponti sinus
Patefecit, in perniciem Grajûm et Barbarûm!
Namque et superbi luget Aeetæ domus,
Et regna Peliæ scelere Medeæ jacent,
Quæ, sævum ingenium variis involvens modis,
Illîc per artus fratris explicuit fugam,
Hîc cæde patris Peliadum infecit manus.

---

nam fecerat, eodem fere modo, ac Phædrus, his verbis, apud Ciceronem, *Invent. Rhetor.* L. I., c. 49. loquitur:
Utinam ne in nemore Pelio securibus
Caesa cecidisset abiegna ad terram trabes!

8. *Professae*] Id ést, apertae. Sic Ovidius, *amor.* L. III., *Eleg.* 14., v. 6.
Solaque famosam culpa professa facit.
Et Seneca, *Medeae* Act 2.. Sc. 1., v. 153.
Ita, quae tegitur, nocet:
Professa produnt odia vindictae locum.

9. *Argus opere Palladio*] Id est, Pallade ipsâ dirigente Argum, Danai filium, navis Argo fabricatorem.

10. *Inhospitalis Ponti*] Pontus et regionis et maris vicini nomen est; quod quidem nomen deinde ad significandum mare quodcumque usurpatum est. Hic pontum, qui Thraciam et Moesiam inferiorem interlabitur, duobusque Bosphoris, Thracio et Cimmerio, finitur, intellige. Rectè vocatur inhospitalis: nam propter feritatem barbarorum hominum, qui littora ejus incolebant, dictus olim fuit Axenus; neque Euxinus appellari coepit, nisi postquàm in his regionibus celebrata est Hospitalitas. Ovidius, *Trist.* L. 4., Eleg. 4., v. 55.
Frigida me cohibent Euxini littora Ponti:
Dictus ab antiquis Axenus ille fuit.

11. *Graiûm et Barbarûm*] In perniciem Graiorum; nam Peliæ regna in Thessaliâ scelere Medeæ eversa jacent; et Barbarorum; nam Aeetes, Colchorum rex, Absyrtum filium occisum, Medeam filiam profugam, aureumque vellus sublatum luget.

14. *Involvens*] Id est, dissimulans, ut faciliùs sævire posset.

QVID tibi videtur? Hoc quoque insulsum est, ais,
Falsoque dictum, longè quia vetustior
Aegea Minos classe perdomuit freta,
Iustoque vindicavit exemplo impetum.
Quid ergo possum facere tibi, lector Cato,
Si nec fabellæ te juvant? nec fabulæ?
Noli molestus esse omnino literis,
Majorem exhibeant ne tibi molestiam.
Hoc illis dictum est, qui stulti etiam nauseant
Et, ut putentur sapere, cœlum vituperant.

---

20. *Exemplo*] Terentius. *Phorm.* Act. 4., Sc. 4., v. 6.
Ut te quidem omnes Di Deæque, superi et inferi
Malis exemplis perdant!
Et ad *Eunuch.* Act. 5., Sc. 5., v. 4. Donatus: *Graves*, inquit, *pœnæ, quæ possunt ceteris documento esse, exempla dicuntur:*

Impetum] Ea vox incursionem significat prædonum, qui piraticam exercebant.

21. *Lector Cato*] Id est, severe censor. Sic et cujusdam censoriam severitatem irridet Martialis L. 1., *Epigr.* 1.
Cur in theatrum, Cato severe, venisti?
An ideo tantùm veneras, ut exires?

22. *Fabulæ*] Fabulas hic Phædrus vocat historias fabulares, quæ Tragœdiarum argumenta plerumque suppeditabant: fabellæ autem sunt apologi.

23. *Literis*] Id est, literatis, sive Musarum alumnis.

25. *Qui stulti etiam nauseant*] Id est, qui stulti cùm sint, fastidiosi etiam sunt; gallicè, *qui sont sots, et font encore les dègoutès.* Ita Terentius, *Eunuc.* Act. 5., Sc. 2., v. 21.
. . . . . Monstrum etiam ultro derisum advenit.
Et *Phorm.* Act. 4., Sc. 3. v. 64.
. . . Impuratus me ille ut etiam irrideat?
In primâ Phædri editione, quæ Augustobonæ Tricassium, sive Trecis, anno 1596 prodiit, legitur: *si qui stultitiam nauseant:* quod per oscitantiam Pithœi, vel potiùs typographi, factum fuerit: nam Isac. Nic. Neveletus, anno 1610. ad fidem Pithœani Codicis edidit: *Qui stultitiam nauseant:* nec aliter Conradus Rittershusius anno jam 1598 ediderat; at in suis notis proposuerat legendum: *qui stultitiâ nauseant.* Quæ conjectura Criticis deinde non pau-

FABVLA VIII.

Vipera et Lima.

Mordaciorem qui improbo dente adpetit,
Hoc argumento se describi sentiat.
In officinam fabri vênit Vipera.
Hæc cùm tentaret, si qua res esset cibi,
Limam momordit: illa contra contumax:
Quid me, inquit, stulta, dente captas lædere,
Omne adsuëvi ferrum quæ corrodere?

---

cis proba visa est. Denique anno 1617. Rigaltius ex suo ingenio, *si qui stulti nauseant,* edidit; et hanc lectionem ab eo tempore omnes fere editiones exhibent. Iam verò judicet peritus lector, an rectè pro, *stultitiam,* quod habet Pithœanus Codex, *stulti etiam*, reponendum esse crediderim. (Codd., H. i. d. est, qui *stultitiam n.*. Bene Rittershus.: *qui stultitiâ n.* Sequente versu quod legitur, *Cœlum vituperare*, proverbii loco dici negat Bentl., ponitque: — *sap.*, *nil non vit.*, quod duriusculum. Malim equidem *cultum vit.*, h. e. litteras. Cic. Partit. 26.: *malo cultu corruptus;* alii similia. *B.*)

4. *Si qua res cibi*] Pro, si quis cibus, locutio est ad linguæ græcæ normam ordinata.

5. *Illa contumax*] Id est, obsistens pertinaciter. Martialis, L. IX., *Epigr.* 12. pariter inducit syllabam versui conficiendo repugnantem; eamque contumacem vocat. Sed quamvìs nullum inveniretur exemplum, quo res inanimatas rectè dici posse contumaces ostenderetur; hic tamen dubitandum non esset, quin Lima bene latinè dicta fuisset contumax; quippe quæ personam sustineat, et se proinde contumacem, æque ac loquacem, exhibere possit.

6. *Captas lædere*] Sic infra L. V., f. 3., v. 2.
Quam opprimere captans alapam sibi duxit gravem.
Ubi, *captas*, pro, *conaris; captans*, pro. *quærens*, adhibetur. Similiter Quintilianus, *Declamatione* II. cap. 14. *Quid quòd hoc ipsum tam quietè facit, quasi captet imponere?* Et Columella, Lib. VIII., cap. 11. de pavonum educatione loquens: *Sed nec hæc tamen aliena est agricolæ, captantis undique voluptates, acquirere, quibus solitudines ruris eblandiantur.*

FABVLA IX.

Vulpis et Hircus.

Homo in periclum simul ac vênit callidus,
Reperire effugium quærit alterius malo.
Cvm decidisset Vulpis in puteum inscia,
Et altiore clauderetur margine,
Devênit Hircus sitiens in eundem locum:
Simul rogavit, esset an dulcis liquor
Et copiosus. Illa fraudem moliens:
Descende, amice, tanta bonitas est aquæ,
Voluptas ut satiari non possit mea.
Immisit se Barbatus. Tum Vulpecula
Evasit puteo, nixa celsis cornibus,
Hircumque clauso liquit hærentem vado.

Fab. 9., 12. *Hærentem vado*] Rectè, contra quàm Burmannus existimare visus est, fundum putei vadum appellatur: ibi enim nisi breves, ut in vadis plerumque fit, aquæ fuissent, et Hircus et Vulpis debuissent suffocari. Nostra ad hunc locum observatio, ubi vadum appellatur *fundum* putei, typis jam erat mandata, cùm fortè in Basilii Fabri *Thesauro eruditionis scholasticae* censuram hanc legimus: *Latina lingua nonnisi*, fundus, *agnoscit;* fundum, *ignorat.* Quod ut probetur, infirma et inepta Servii nota ad Virgil. *Aen.* Lib. II., v. 758, adducitur. At Varro, *de Ling. Lat.* Lib. IV., p. 24., editionis ultimæ: *fundulum*, inquit, *à fundo.* Recte ergo dicitur in primo casu, ut *fundulum*, ita et *fundum.* Hic Varronis locus in eodem isto Thesauro refertur, sed infideliter; neque ibi legitur, *fundulum*, at, *fundulus*, contra auctoritatem omnium editionum. Vox, *fundo*, in sexto casu quinquies invenitur apud Virgilium; et nihil ad ullum ex his locis observat Servius: is tamen ad *Aen.* Lib. II., v. 758., unde abest ista vox, de eâ disseruisse creditur: quod verisimile cùm non sit, notam illam, alioquin indoctam et parum dignam Servio, vel subdititiam, vel certè interpolatam crediderim. Vox autem, *fundo*, quinquies â Virgilio usurpata, ex voce, *fundum*, non ve-

FABVLA X.

De vitiis hominum.

Peras imposuit Iupiter nobis duas:
Propriis repletam vitiis post tergum dedit,
Alienis ante pectus suspendit gravem.
Hâc re videre nostra mala non possumus:
Alii simul delinquunt, censores sumus.

FABVLA XI.

Fur et Lucerna.

Lvcernam fur accendit ex arâ Iovis,
Ipsumque compilavit ad lumen suum.

τὸ, *fundus*, mihi videtur esse deducenda: neque aliter visum fuerit Nicolao Perotto, qui in *Cornucopiâ*, columnâ 179 editionis Aldinae, sic loquitur: *Fundum propriè est ima pars unius cujusque rei, quae aliquid in se liquoris contineat, vel ad continendum facta sit, ut dolii, navis, alvei, fluminis, lacûs, maris.*

1. *Peras duas*] Duos sacculos, sive illud ipsum, quod Petronius, c. 31. *bisaccium* vocat. Multi porrò antiqui scriptores ad hoc idem argumentum alluserunt: inter quos Catullus, *carm.* 22., v. 20.

Suus cuique attributus est error:
Sed non videmus, manticae quod in tergo est.

Horatius, L. 2., *Sat.* 3., v. 299.

Respicere ignoto discet pendentia tergo.

Seneca, *de irâ*, L. 2., c. 28. *Aliena vitia in oculis habemus; à tergo nostra sunt.*

4. *Hâc re*] Id est, idcirco. Cicero *ad Famil.* L. IX., *Epist.* 1. *Metuit, et eâ re fugit.*

5. *Delinquunt*] Cicero, *Offic.* L. 1., c. 41. *Fit enim nescio quo modo, ut magis in aliis cernamus, quàm in nobismet ipsis, si quid delinquitur.*

Onustus sacrilegio cùm discederet,
Repentè vocem sancta misit Religio:
Malorum quamvis ista fuerint munera,
Mihique invisa, ut non offendar subripi,
Tamen, sceleste, spiritu culpam lues,
Olim cùm adscriptus venerit pœnæ dies.
Sed ne ignis noster facinori præluceat,
Per quem verendos excolit Pietas Deos,
Veto esse tale luminis commercium.
Ita hodie nec lucernam de flammâ Deûm.
Nec de lucernâ fas est accendi sacrum.
Qvot res contineat hoc argumentum utiles,
Non explicabit alius, quàm qui reperit.
Significat primò sæpe, quos ipse alueris,
Tibi inveniri maximè contrarios.
Secundò ostendit, scelera non irâ Deûm,
Fatorum dicto sed puniri tempore.
Novissimè interdicit, ne cum malefico
Usum bonus consociet ullius rei.

FABVLA XII.

Malas esse divitias.

Hercules et Plutus.

Opes invisæ meritò sunt forti viro,
Quia dives arca veram laudem intercipit.

---

12. *De flammâ Deûm*] Id est, de flammâ in aris Deorum excitatâ.

13. *Sacrum*] Id est, sacrificiorum ignem.

15. *Non explicabit alius*] Sensus est: Quoniam reperi fabulae hujus argumentum, mihi exspectandum non est, dum ipse lector explicet, quot res utiles contineat. Verba Phaedri benignè, ut decet, interpretor: ea tamen, fateor, habere videntur quamdam ostentationem, quae quidem an tali ejus invento satis excusari possit, judicandum acutae naris hominibus relinquo.

Fab. 12., 1. *Opes invisae*] Contra hanc sententiam sic

Caelo receptus propter virtutem Hercules,
Cùm gratulantes persalutasset Deos,
Veniente Pluto, qui fortunæ est filius,
Avertit oculos. Causam quæsivit Pater.
Odi, inquit, illum, quia malis amicus est,
Simulque objecto cuncta corrumpit lucro.

FABVLA XIII.

Leo regnans.

Vtilivs homini nihil est, quàm rectè loqui.
Probanda cunctis est quidem sententia:
Sed ad perniciem solet agi sinceritas.
Cvm se ferarum Regem fecisset Leo,
Et æquitatis vellet famam consequi,
A pristinâ deflexit consuetudine,
Atque inter illas tenui contentus cibo,

---

argumentatur Meursius: *non rectè philosopharis, Phaedre: odisse opes non est viri fortis: erras profectò, ut et in lemmate, quo malas esse contendis. Audi veram vocem: non divitiae malae sunt, sed mali, qui illis male utuntur.* At respondere posset Phaedrus, si revivisceret: cùm opes ferè nunquam appetantur, nisi ab iis, quibus nociturae sunt; eas profectò respuere vel etiam odisse viri fortis est. Deinde malas esse divitias non ego hic affirmo; iste enim, ut et alii plerique mearum fabellarum tituli non meae, sed alienae et incognitae sunt manûs. Quamvis tamen id affirmassem; haud me pœniteret: prò jure enim meo ac more nostrorum Auctorum pervulgato fecissem, quòd malas appellassem divitias, quae malos homines efficere solent.

5. *Fortunae filius*] Hesiodus Theog. v. 969.: *Alma Ceres Plutum peperit.* At Pausan. in *Bœoticis*, p. 294. edit. Wechel. *Proximè*, inquit, *Fortunae aedes; fert Dea Plutum infantem . . . Callidum sanè fuit commentum, in manus Fortunae, tanquam vel matris vel nutricis, Plutum ponere.*

Sancta incorruptâ jura reddebat fide:
At mox labare cœpit pœnitentiâ;
Sævamque demum ad indolem revertitur,
Quam tamen adhibitâ corrigit fallaciâ.
Ori admovere nasum sibi Vulpem jubet,
Et experiri, quid oleat. Merum herculè
Olfeci, ait illa, balsamum, ambrosiam meram.
Tum Leo: Pudendis assentationibus
Violare verum qui non erubescerent,
Numinibus hos vovi immolandas inferis,
Dixit, prehensam dilaceravit unguibus.
Conversus inde ad Simium, eadem, quæ priùs,
Imperat. Is autem doctior visus sibi
Exemplo factus alieno, intolerabilem
Mitti fatetur ab ejus ore spiritum.
Ad hæc graves Leo fronte caperatâ notas
Severitatis exhibens: Regem tuum
Sic tu vereris, inquit! ipsum despicis!
Ipsi innocentis vitia naturæ exprobras!
At morte meritâ tale commissum lues.
Simulque miserum faucibus elisis necat.
Ita, quod gula appetebat, improbitas dedit.

---

9. In MSS. Codicibus legitur:
Postquam lavare cœpit pœnitentiâ.

(18. 21. 23. Pravo numero Desbillonius scripserat:
Dixit: prehensamque laceravit unguibus.
Exemplo factus alienó, teterrimum.
Ad haec Leo graves fronte cap. not.
Cic. de Nat. d. 2., 50.: *multae etiam insectantes odoris intolerabili fœditate depellunt.* Pariter libri 4., 13. versui octavo medicati sumus, ubi Desb. *R. a. derisit procaciter.* B.)

(29. Aliter haec Burm. versificavit secundum Anonymum Nilantii, Romulum, Rimicium. Sed longe melius rem gessit Desbillonius. *B.*)

FABVLA XIV.

Capellae et Hirci. [a]

BARBAM Capellæ cùm impetrassent ab Iove,
Hirci mœrentes indignari cœperant,
Quòd dignitatem feminæ æquassent suam.
Sinite, inquit, illas gloriâ vanâ frui,
Et usurpare vestri ornatum muneris,
Pares dum non sint vestræ fortitudinis.
Hoc argumentum monet, ut sustineas tibi
Habitu esse similes, qui sunt virtute impares.

FABVLA XV.

Gubernator et Nautæ.

CÙM de fortunis quidam quereretur suis,
Aesopus finxit consolandi gratiâ.
VEXATA sævis navis tempestatibus,
Inter vectorum lacrimas et mortis metum,
Faciem ad serenam subitò mutato die,
Ferri secundis tuta cœpit flatibus,
Nimiâque nautas hilaritate extollere.
Factus periclo tum gubernator sophus:
Parcè gaudere oportet, et sensim queri;]
Totam quia vitam miscet dolor et gaudium.

---

a) Hanc fabellam possis non ineptè forsan interpretari de Capellis et Hircis bipedibus, Tiberio gratiosis ac inter se dominatum affectantibus.

5. *Vestri muneris*] Id est, vestrae dignitatis.

Fab. 15., v. 1. *De fortunis suis*] Id est, de suo infortunio. Sic Plautus, *Mil. glor.* Act. 2., Sc. 1., v. 47.:

Conqueritur mecum mulier fortunas suas.

Et Cicero, *orat. post redit.* cap. 14.: *Bonosque viros lugere malui meas fortunas, quàm suis desperare.*

(2. Non male Guyetus: *A. f. hoc solandi gr.* B.)

9. *Sensim*] Id est, non statim, sed caute et prudenter.

FABVLA XVI.

Canum legati ad Iovem. a)

CANES legatos olim misere ad Iovem,
Meliora vitæ tempora oratum suæ,
Ut sese eriperet hominum contumeliis,
Furfuribus sibi conspersum quòd panem darent,
Fimoque turpi maximam explerent famem.
Profecti sunt legati non celeri pede,
Dum naribus scrutantur escam in stercore.
Citati non respondent: vix tandem invenit
Eos Mercurius, et turbatos adtrahit.
Tum verò vultum magni ut viderunt Iovis,

---

a) Franciscus Hare in Epistolâ criticâ de Bentleji notis ad Phaedrum: *Argumentum*, inquit, *hujus fabulae tam invenustum ac spurcum est, ut totam à Phaedro libenter abjudicarem.* Nobis verò nedum severior animadversio illa videatur, vix possumus adduci, ut tantam istam tamque ineptam fœditatem ab ingenio Phaedri, venusto et eleganti, profectam esse concedamus. Hanc ergo non attingemus, nisi levi et invitâ plerumque manu.

2. *Meliora vitae*] In utroque Codice, Pithœano et Remensi, legitur:

Melioris vitae tempus oratum suae.

Sed melioris vitae tempus, quid est aliud, nisi tempus vitae olim felicioris? Si Auctor dicere hoc voluit, non satis rectè commentus est: si noluit, ineptè scripsit. Eam tamen lectionem omnes, quas viderim, si Parisiensem, Gabrielis Brotier curâ adornatam, exceperis, editiones admiserunt: Bentlejus tamen, Heinsii conjecturam sequutus, edidit:

Meliora vitae tempora oratum sibi.

Nos emendationem, quam Ursinus jam olim proposuerat, ultra recepimus; et quòd idem fecerit Gabriel Brotier, id verò nos in sententiâ nostrâ confirmavit.

8. *Citati non respondent*] Citatus aliquis, rectè et latinè dicitur non respondere, si coram adesse renuerit: at quomodò Canes renuere id potuerunt, cùm eos Mercurius nondum citaverit? Sequitur enim: *vix tandem invenit eos Mercurius.*

Totam timentes concacarunt Regiam.
Propulsi verò fustibus, vadunt foras:
Vetat dimitti magnus illos Iupiter,
Mirati sibi legatos non revertier,
Turpe æstimantes aliquid commissum a suis,
(Rumor legatos superiores prodidit;)
Post aliquod tempus alios adscribi jubent.
Timentes rursus aliquid ne simile accidat,
Odore canibus anum, sed multo, replent:
Mandata dant. Legati mittuntur: statim
Adeunt: rogantes aditum, continuò impetrant.
Consedit genitor tum Deorum maximus,
Quassatque fulmen: tremere cœpere omnia:
Canes, confusus subitò quòd fuerat fragor,
Repentè odorem mixtum cum merdis cacant.
Reclamant omnes vindicandam injuriam.
Sic est locutus ante pœnam Iupiter:
Legatos non est Regis non dimittere,
Nec est difficile pœnas culpæ imponere:
Non veto dimitti, verùm cruciari fame,
Ne ventrem continere non possint suum.

(12. *Vadunt* debilius est quam pro re. Malim *evadunt*. B.)

14. *Mirati*] Quinam? Illos subintellige Canes, qui Legatos miserant.

(Haec non bene ex se nexa sunt. Sic equidem scribam: *Mirantur, sibi — commissum. Ut suos Rumor — prodidit: P. a. t. alios adsciri jubent. Adsciri* codd. et Bentl. Non revertuntur legati ad suos propterea quod eos dimitti vetat deus, h. e. tenet in custodia. *B.*)

19. *Odore, sed multo*] Sic apud Plautum, *Rudent.* Act. 3., Sc. 5., v. 20. dicit aliquis: *affer huc duas clavas, sed probas.*

(20. Cod.: *Mandant, dimittantur statim.* Malim: *Mandata dantur, tum dimittuntur statim. Adeunt* etc. B.)

(24. Recte Bentl.: *C. confusi, subitus* etc. B.)

28. *Non est Regis*] Id est, non decet Regem.

Et hoc feretis pro judicio præmium.
Illi autem, qui miserunt vos tam futiles,
Nunquam carebunt hominis contumeliâ.
Ita nunc legatos expectant et posteri:
Novumque venire qui videt, culum olfacit.

FABVLA XVII.

Homo et Colubra.

QVI fert malis auxilium, post tempus dolet.
GELV rigentem quidam Colubram sustulit,
Sinuque fovit contra se ipse misericors.
Namque ut refecta est, necuit hominem protinus.

---

32. *Et hoc feretis*] Hic voculam *et*, pro *sed*, reposuimus, ut ista perturbata oratio aliquantulùm illustraretur. Sermo autem convertitur ad Legatos.

Pro judicio præmium] Id est, pœnam, pro graviore supplicio, quo vos oporteret affici, si judicium severum institueretur. Auctorem verò bonum latinitatis sic esse unquam loquutum, vix puto.

33. *Illi autem*] Quid? Illi soli, qui miserunt, non etiam qui missi sunt, hâc pœnâ afficientur? Atque paulò supra cur legati potiùs, quàm alii, jubentur cruciari fame? Nonne fames, quae canina vocatur, ad Canum genus universum pertinet?

35. *Legatos expectant*] Quâ vero de causâ expectari finguntur, cùm eos Iupiter, versu 30 *dimitti*, et ad suos reverti non vetuerit? (Propterea, quod ne nunc quidem legati redeunt domum, sed discurrunt, dissipantur, metu canum consilii. Ceterum tales versus non facit Hic noster. Scribe cum Bentlejo: *I. n. l. expectantes posteri Novum venire* etc. B.)

36. *Novumqve etc.*] *Quòd si*, inquit Franciscus Hare, *hujus postremi versûs gratiâ totam hanc fœdam fabulam confinxit Phædrus, otium suum vix ineptiùs collocare potuit.*

1. *Post tempus*] Subaudi, quoddam. Quintilianus, *Instit. Orator.* L. II., c. 2. «Cùm in loca aliqua post tempus reversi sumus.»

Hanc alia cùm rogaret causam facinoris,
Respondit: Ne quis discat prodesse improbis.

FABVLA XVIII.

Vulpis et Draco.

In Avarum.

VVLPIS cubile fodiens, dum terram eruit,
Agitque plures altiùs cuniculos,

---

5. *Hanc alia cùm rogaret*] Sensus est: cùm ab ipsâ causam quaereret alia Colubra, cur id fecisset, respondit: feci, ne quis ex hujusce viri boni exemplo disceret improbis benefacere. *Verum,* inquit Burmannus ad hunc locum, *an Colubra contra se sententiam pronuntiaret, et se ipsa improbam vocaret? non fit mihi vero simile, nec Phædri ingenio convenire puto.* Ille ergo suspicatur, Poëtam ipsum hic ab aliquo interrogatum respondere; et hunc putat locum sic esse emendandum:

Hìc aliquis cùm rogaret causam facinoris,
Respondi: Ne quis discat prodesse improbis.

At istud est, aut ego fallor, ultra modum philosophari: nam præterquàm quòd homines aliquando sunt ita perversi, ut sibi à bonis benefieri nolint; non rarò etiam contingit, ut improbi et malefici non modò tales se esse ultro profiteantur, sed et glorientur: illam ergo stultam perversitatem responsioni Colubræ Phædrus rectè affingere potuit. Quod autem docet, malis non bene esse faciendum, idem longè ante ipsum docuerat Ennius, quem Cicero, *Offic.* L. 2., c. 18., tanquam præclarè locutum, laudat dicentem:

Benefacta male locata malefacta arbitror.

Tam illiberalem philosophiam ferebat eorum temporum conditio: at illam doctrinam omnem obruit disciplinæ christianæ sublimitas, quâ jubemur benefacere non solùm bonis, sed iis etiam, qui nos malè et injustè persequuntur.

2. *Agit cuniculos*] T. Livius, L. 5., c. 19., *cuniculus in arcem agi cœptus.* Porrò ex eo, quòd Cuniculus antrum, in quo habitet, effodiat, Cuniculum pro fossâ subterraneâ dictum fuisse vulgò creditur: quod etiam videtur credidisse Martialis, cùm dicat, L. 13., *Epigr.* 60.

Pervenit ad Draconis speluncam ultimam,
Custodiebat qui thesauros abditos.
Hunc simul aspexit: Oro, ut imprudentiæ
Des primùm veniam; deinde, si pulchrè vides,
Quàm non conveniens aurum sit vitæ meæ,
Respondeas clementer: Quem fructum capis
Hoc ex labore, quodve tantum est præmium,
Ut careas somno et ævum in tenebris exigas?
Nullum, inquit ille: verùm hoc à summo mihi
Iove adtributum est. Ergo nec sumis tibi,
Nec ulli donas quidquam? Sic Fatis placet.
Nolo irascaris, liberè si dixero:
Dis est iratis natus, qui est similis tibi.

Gaudet in effossis habitare Cuniculus antris:
Monstravit tacitas hostibus ille vias.

At petere hostem per cuniculos nôrant certè Romani, cùm vox, *Cuniculus*, orta est in Hispaniâ. Etenim Varro *de re rust.* L. III., c. 12. *Tertii*, inquit, *generis est, quod in Hispaniâ nascitur, simile nostro Lepori ex quâdam parte, sed humile: quem Cuniculum appellant . . . Cuniculi dicti ab eo quòd sub terrâ cuniculos ipsi facere solebant, ubi lateant in agris.* Sed itidem falluntur, qui inde colligunt, vocem, *Cuniculus*, esse origine Hispaniensem: nam Cuniculi à Romanis, Hispaniam colentibus, sic appellati sunt: quos quidem in Hispaniâ ipsâ et in Balearibus insulis indigenæ *Leberidas* nominabant: deinde verò, prævalente sensim Romana linguâ, Hispani æquè ac Romani, Cuniculos vocitarunt. Hinc Plinius, *Hist.* L. VIII., c. 55. Leporum, inquit, generis sunt, quos Hispania *Cuniculos* appellat. Vide non minùs doctum, quàm rarum, Bernardi Aldreti librum, Romæ an. 1606 in 4to editum, quem ille insripsit, *Origen de la lengua Castellana*, Lib. I., cap. 17., pag. 108.

3. *Speluncam ultimam*] Id est, extremam, sive speluncæ extremitatem. Ita Terentius, *Phorm.* Act. I., Sc. 4., v. 38.

Sed quis est senex hic, quem plateâ video in ultimâ?

4. *Custodiebat*] Pomp. Festus: *Dracones*, inquit, *dicti ἀπὸ τοῦ δρακεῖν, quod est, videre: clarissimam enim dicuntur habere oculorum aciem: quâ ex causâ incubantes eos thesauris, custodiæ causâ, finxerunt Antiqui.*

Abitvrvs illùc, quò priores abierunt,
Quid mente cæcâ miserum torques spiritum?
Tibi dico, avare, gaudium heredis tui,
Qui ture Superos, ipsum te fraudas cibo;
Qui tristis audis musicum citharæ sonum;
Quem tibiarum macerat jucunditas;
Opsoniorum pretia cui gemitum exprimunt;
Qui dum quadrantes aggeras patrimonio,
Cœlum fatigas sordido perjurio;

---

16. *Quò priores abierunt*] Plautus, *Casin. Prologi* v. 19. in eumdem sensum, et penultimâ syllabâ pariter correptâ, dixit:

Qui nunc abierunt hinc in communem locum.

Locus enim communis ille est sipse, quem Phædrus intelligit. Priores autem ii sunt, qui ab aliis majores appellantur.

19. *Ture*] Flav. Sosipater Charisius, *Institut. grammaticar.* L. I., columnâ 58, editionis Putschianæ: *Tus*, inquit, *à tundendo sine aspiratione dicitur.* Neque aliter hanc vocem in pervetusto Virgilii Codice Florentino scriptam invenies.

21. *Macerat* Id est, adfligit, vel emaciat. Terentius, *Andr.* Act. 5., Sc. 3., v. 15.

Sed quid ago? cur me excrucio? cur me macero?

Lucretius, L. III., v. 75.

Macerat invidia.

22. *Gemitum exprimit*] Eleganter et aptè dictum: nam exprimere, est premendo elicere. Lucretius. Lib. III., v. 496.:

Exprimitur porrò gemitus, quia membra dolore
Adficiuntur.

23. *Dum aggeras*] Virgilius, *Aen.* L. III., v. 63.

Aggeritur tumulo tellus.

Neque scribendum est, *adgeras*, quemadmodùm Burmannus et alii ediderunt, contra auctoritatem exemplarium veterum. Atque Eutyches grammaticus, libro secundo, monet ex aggerendi verbo factum fuisse nomen aggeris; quod et disertè docent, libellis de Orthographia, Agrœtius et Cassiodorus.

24. *Cœlum fatigas*] *Quomodò*, inquit ad hunc locum, in majore suo commentario, Burmannus, *perjurio nostro*

Qui circumcidis omnem impensam funeris,
Libitina ne quid de tuo faciat lucri.

PHAEDRVS.

Qvid judicare cogitet Livor modò,
Licèt dissimulet, pulchrè tamen intelligo:
Quidquid putabit esse dignum memoriæ,
Aesopi dicet: si quid minùs adriserit,
A me contendet fictum quovis pignore.
Quem volo refelli jam nunc responso meo:
Sive hoc ineptum, sive laudandum est opus,
Invênit ille, nostra perfecit manus.
Sed exsequamur cœptum propositi ordinem.

---

fatigare possimus Cælum, non facile videtur explicatu . . . *sordidum etiam perjurium negotium facessit.* At perjurio fatigare Cœlum eo modo Avarus dicitur, quo Iuno apud Virgilium *Aen.* L. I., v. 284.

Quæ mare nunc terrasque metu Cœlumque fatigat.

Ad quem versum Servius: *fatigat verò*, inquit, *pro exercet*, *sollicitat*, *commovet*. Cœlum ergo Avarus, non pro se quidem, ut Iuno, sed contra se commovet; ac proinde fatigare dici latinè potest. Neque quòd perjurium Avari sordidum vocatur, major ea est difficultas: omnis enim sordida censetur agendi ratio hujus hominis, qui sit ipse sordidus: ratio igitur, ad quam Avarus pejerando confugit, sordida potest vocari; ac proinde perjurium ipsius dici quoque sordidum potest. Agendi rationem hujuscemodi Cicero, *Offic.* L. 2., c. 6. *sordidam* pariter, immo *sordidissimam et inquinatissimam* vocat.

25. *Qui circumcidis*] Sensus est: qui tuo etiam in testamento impensam omnem, tuis exsequiis debitam, circumcidendo et abradendo minuere conaris, ne Libitinarii de tuâ pecuniâ reportent aliquid lucri.

26. *Libitina*] Horatius, L. II., *Sat.* 6., v. 19.

Autumnusque gravis, Libitinæ quæstus acerbæ.

Ubi Libitina pariter quæstum sive lucrum facere dicitur, sed ita, ut pro Libitinariis accipienda sit.

(1. Cur *modo?* Scribe: *Quo judicare* etc. B.)

5. *Quovis pignore*] Ita Catullus, carm. 45., v. 4.

Quovis Sabinum pignore esse contendunt.

9. *Hoc opus*] Id est, hoc scribendi genus.

FABVLA XIX.

De Simonide.

HOMO doctus in se semper divitias habet.
SIMONIDES, qui scripsit egregium melos,
Quo paupertatem sustineret faciliùs,
Circumire cœpit urbes Asiæ nobiles,
Mercede acceptâ laudem victorum canens.
Hoc genere quæstûs postquàm locuples factus est,
Venire in patriam voluit cursu pelagio
(Erat autem natus, ut aiunt, in Ceà insulâ):
Ascendit navem, quam tempestas horrida
Simul et vetustas medio dissolvit mari.

---

2. *Scripsit egregium melos*] Unde Melicus cognominatus est: quod et indicat Plinius, *Hist.* L. VII., c. 24. Varia, præter hoc carmen lyricum, poëmata scripserat: eorum quae supersunt, collegit Fulvius Ursinus, et cum aliis aliorum carminibus Antverpiae anno 1568 excudi curavit formis Plantini elegantissimis. Natus est autem in Ceâ insulâ, Simonides, Pisistràti, Atheniensium tyranni, temporibus, annis ante Christum circiter CCCCCLVIII. Cùmque esset prope nonagenarius, mortuus est Syracusis apud Hieronem regem, qui acciverat ipsum, et sibi multis beneficiis devinxerat.

5. *Mercede acceptâ*] Rectè quidem, pro eo, quod diceremus gallicè, *se faisant payer d'avance:* et sic omnes fere Interpretes hunc locum intelligunt, propter avaritiam, quâ laborasse dicitur: attamen, si verum est, quod ipse Phaedrus fabulâ seq. XXII, de eodem narrat, mercedem ejusmodi praeviam non semper accipiebat.

7. *Voluit cursu pelagio*] Immo necesse id fuit; quoniam Cea pelago circumclausa petebatur. Sed verba Auctoris nostri paulo benigniùs explicanda sunt: et quamvìs cursus pelagius nihil aliud, quàm navigationem, significare videatur, hìc tamen accipiendus est pro peregrinatione sive circuitione maritimâ. Intellige itaque, voluisse Simonidem, quemadmodùm Urbes Asiae minoris, à mari remotas, circumierat, sic maritimas pariter circumeundo in Patriam tandem devenire.

Hi zonas, illi res pretiosas colligunt,
Subsidium vitæ: quidam curiosior:
Simonide, tu ex opibus nil sumis tuis?
Mecum, inquit, mea sunt cuncta. Tunc pauci enatant,
Quia plures onere degravati perierant.
Prædones adsunt; rapiunt, quod quisque extulit;
Nudos relinquunt. Forte Clazomenæ prope
Antiqua fuit urbs, quam petierunt naufragi.
Hîc literarum quidam studio deditus,
Simonidis qui sæpe versus legerat,
Eratque absentis admirator maximus,

---

14. *Mecum mea sunt cuncta*] Hanc sententiam Cicero, *Paradoxo* I., cap. I., tribuit Bianti, uni ex septem Graeciae Sapientibus. Quae quidem sententia non esse hominis avari, qualem fuisse ferunt Simonidem nostrum, fortasse videbitur. Sed ille, quantumvìs pecuniae cupidus fuerit, sapiens tamen habitus est, et effata ejus praeclara passim memorantur: neque omnes avari ita suâ cupiditate excœcantur, ut amorem vel conservandae vitae, vel famae etiam propagandae praeferendum huic esse aliquando non judicent.

15. *Perierant*] Burmannus conjecturas quorundam inanes et exemplum Hoogstratani sequutus reposuit, *perierunt;* atque in suâ editione ultimâ: *Non video*, inquit, *quare*, *perierunt*, *debeat mutari.* Si credidit hanc fuisse veterem lectionem, falsus est: legitur enim, *perierant*, in Codicibus manuscriptis et in plerisque editionibus.

17. *Clazomenæ*] Ioniae urbs, in peninsulâ ad mare Aegaeum. Pomponius Mela, Lib. I., cap. 19. *Super angustias* (peninsulae) *hinc Teos*, *illinc Clazomenæ.* Legitur in veteribus Melae editionibus, *Clazomena;* at rectè à Pintiano restitutum est, *Clazomenæ*. Horatius, L. I., *Sat.* 7., v. 4.

Persius hic permagna negotia dives habebat
Clazomenis.

Cicero, *Tuscul.* L. I., c. 43. *Præclarè Anaxagoras, qui cùm Lampsaci moreretur, quaerentibus amicis, vellet ne Clazomenas in patriam, si quid ei accidisset, auferri: Nihil necesse est, inquit; undique enim ad inferos tantumdem viæ est.*

Sermone ab ipso cognitum cupidissimè
Ad se recepit; veste, nummis, familiâ
Hominem exornavit. Cèteri tabulam suam
Portant, rogantes victum. Quos casu obvius
Simonides ut vidit: Dixi, inquit, mea
Mecum esse cuncta? Vos quod rapuistis, perit.

FABVLA XX.

Mons parturiens.

Mons parturîbat, gemitus immanes ciens,
Eratque in terris maxima expectatio:
At ille murem peperit. Hoc scriptum est tibi,
Qui magna cùm minaris, extricas nihil.

---

22. *Sermone ab ipso*] Hoc vult Phaedrus: Simonidem, qui antea scriptis innotuerat, nunc se, qualis esset, ipso sermone ostendere.

23. *Familiâ*] Id est, justâ famulorum copiâ.

24. *Tabulam suam*] Solebant naufragi tabulam, in quâ saevitiam maris, fractam navem, seipsos enatantes depingi curavissent, portare secum, et circumferre stipem rogantes.

26. *Dixi, inquit etc.*] Haec a Simonide interrogando meliùs et elegantius dicta mihi visa sunt. Terentius, *Ennuc.* Act. 5., Sc. 9.

Dixin' ego in hoc inesse vobis Atticam elegantiam?
Atque fortè Phaedrus non, *dixi, inquit*, scripserit: sed, *dixin'*, *ait*.

27. *Quod rapuistis*] Id est, quod eripuistis è naufragio. (Bentl., nescio qua fide, *habuistis*. B.)

Perit] Pro *periit*, quod poëtis familiare est.

Fab. 20., 1. *Parturîbat*] Pro, *parturiebat*. Hoc notum est atque usitatius, quàm ut exemplis confirmari debeat.

2. *In terris*] Id est, inter homines, qui terras circumjacentes incolebant.

4. *Minaris*] Horatius, L. II., *Sat.* 3., v. 9.

Atqui vultus erat multa et praeclara minantis.

Extricas] Id est, depromis.

FABVLA XXI.

Formica et Musca.

FORMICA et Musca contendebant acriter,
Quæ pluris esset. Musca sic cœpit prior:
Conferre noštris tu potes te laudibus?
Ubi immolatur, exta prægusto Deûm;
Moror inter aras, templa perlustro omnia;
In capite regis sedeo, cùm visum est mihi,
Et matronarum casta delibo oscula:
Laboro nihil, atque optimis rebus fruor.
Qui horum simile tibi contingit, rustica?
Est gloriosus sanè convictus Deûm,
Sed illi, qui invitatur, non qui invisus est.
Aras frequentas; nempe abigeris, quo venis.

Fab. 21., 2. *Quæ pluris esset*] Id est, utra pluris esset aestimanda. Vide Lib. I., fab. 24., v. 8. Sic Virgilius, *Aen.* L. XII., v. 126., de Rutulis et Romanis:
Quos generos vocet?
Sic et Lucanus de Caesare et Pompejo:
Quis justius induit arma?

4. *Exta praegusto Deûm*] Sensus est, ubi immolantur victimae, partem viscerum illam ipsam, quae Deorum est, sive quae infertur altaribus, praegusto. Mactatis pecudibus, si viderentur exta felicia, pars offerenda Diis, pars sacrificulis vescenda reservabatur.

8. *Optimis rebus fruor*] Corn. Nepos de Pomponio Attico, in ejus vitâ, cap. 13. *Bene habitavit, omnibusque optimis rebus usus est.*

10. *Est gloriosus*] Ibi respondet formica, esse quidem gloriosum cum Diis convivere.

12. *Aras frequentas*] Hujus et sequentium quinque versuum facta est à Criticis turbida et infelix, opinor, transpositio contra MSS. Codicum auctoritatem. Primus anno 1596 turbavit ipse Pithœus, invitâ sui exemplaris lectione; ediditque tali ordine: 1 Reges commemoras. 2 Ego granum. 3 Te circa, 4 Aras frequentas. 5 Nihil laboras. 6 Superba jactas. Hunc sequuti sunt Rittershusius; Rigaltius in 2â ac 3â suâ editione; Faber.

Reges commemoras et matronarum oscula.
Super etiam jactas, tegere quod debet pudor.
Nihil laboras: ideo cùm opus est nil habes.
Ego granum in hiemem cùm studiosè congero;
Te circa murum vi[illegible] pasci stercore.
Aestate me lacessis; cùm bruma est, siles:
Mori contractam cùm te cogunt frigora,
Me copiosa recipit incolumem domus.
Satis profectò [illegible]tudi superbiam.
FABELLA talis hominum discernit notas
Eorum, qui se falsis ornant laudibus,
Et quorum virtus exhibet solidum decus.

Schefferus, Hoogstratanus, Burmannus et alii permulti. Bentlejus ab istis paulo diversus abiit, nec minùs longè à vetere scripturâ recessit. Nos illorum omnium conjecturas, nullo rationum pondere suffultas, manuscriptorum exemplarium auctoritati neutiquam esse anteferendas judicavimus; et sex illos versus in eum revocavimus ordinem, quo fideliter exscriptos editiones Rigaltii prima, atque Hanoviensis, et Neveletana ipsos repraesentant. Immo, ut hoc modo disponerentur, postulare videbatur ipsa orationis connexio: sic enim quaecumque Musca jactavit, suo quaeque ordine à Formicâ refutantur. Idem sensisse mecum spero Gabrielem Brotier, quoniam hos versus eodem, ac ego, curavit ordine disponi.

14. *Super etiam jactas*] De versu, à syllabis quatuor brevibus initium metri ducente, vide quae observavi ad Lib. III., fab. 14., v. 12. Hanc porrò lectionem optimam, quam exemplar et Pithœanum et Remense, et ipse Perotti Codex exhibent, recipere non dubitavi pro *superba jactas*, quod Pithœus ex merâ conjecturâ primus edidit. Hic *super* idem est, quod *insuper*. Scripsit Terentius, *Eunuc.* Act. 5., Sc. 7., v. 13. *Insuper etiam* et *Adelph.* Act. 2., Sc. 2., v. 38. *Etiam insuper*. Virgilius autem, *Aen.* L. II., v. 71. *Et super ipsi Dardanidæ*, ac L. XI., v. 226. *Ecce super*. Notatque Servius ad utrumque locum, *super* à Virgilio dictum fuisse pro *insuper*.

22. *Hominum notas*] Curius ad Ciceronem, Lib. VII., *ad Famil.* Epist. 29.: *Sulpicii successori nos de meliore notâ commenda.* Ad quem locum sic P. Manutius: *Translatio à doliis, quibus diversæ inuruntur notæ, ut internoscantur vina.*

FABVLA XXII.

Simonides à Diis servatus.

QVANTVM valerent inter homines literæ;
Dixi superiùs: quantus nunc illis honos
A superis sit tributus, tradam memoriæ.
SIMONIDES idem ille, de quo retuli,
Victoris laudem cuidam pyctæ ut scriberet,
Certo conduxit pretio. Secretum petit.

---

2. *Dixi superiùs*] Fab. præced. XIX. Vocis autem *superiùs*, eo sensu, quo hic accipitur, usurpatæ rara exempla sunt apud bonos Auctores Latinitatis, qui vocem, *supra*, ad id ipsum fere semper adhibuerunt.

5. *Victoris laudem*] Sensus est: conduxit laudem, qualis in victores componi solebat, ut eam cuidam pyctæ scriberet. Pyctam Phædrus hic vocat, qui vulgò pugil vocatur. Sic Plinius, *Hist.* VII., c. 47. *Euthymus pycta, semper Olympiæ victor.* Illum verò pugilem, cujus noster poëta nomen reticet, appellatum fuisse Scopam, testatur Cicero, eamque Historiam omnem, Lib. 2. *de Orat.* cap. 86. refert; ut et Quintilianus, *Instit. orat.* Lib. XI., c. 2., qui tamen incertum apud Veteres relinqui dicit, Scopasne iste pugil, an Glaucus, an Leocrates, an Agatharchus nominatus fuerit: tum etiam, domus, in quâ peracta est Historia, Pharsaline, an Cranone fuerit; pariter dissentire Auctores fatetur. Facilè ego crediderim, Scopam illum fuisse Cranonensem, divitiis ac munificentiâ insignem, à quo etiam posteri ipsius Scopadæ dicti sunt, ac tantoperè celebrati, ut auctor magni lexici geographici *Bruzen de la Martiniere*, Ortelii thesaurum exscribens, eos inter varios Thessaliæ populos inscitè numeraverit.

6. *Conduxit*] Docent MSS. Codices ita esse legendum, non verò *condixit*, ut emendandum esse quidam Critici censuerunt. Operam quidem vel artem alienam qui sibi præstandam pactâ mercede obligant, eam conducere bene latinè dici possunt: at eodem sensu, quo Phædrus, Cicero, *de Divinat.* L. II., c. 21. de redemptore loquitur, qui *columnam conduxerat faciendam.* Nam vocabantur redemptores, qui certo pretio faciendum aliquid suscipiebant.

Exigua quum frenaret materia impetum,
Usus poëta moris est licentià,
Atque interposuit gemina Ledæ Sidera,
Auctoritatem similis referens gloriæ.
Opus adprobavit: sed mercedis tertiam
Accepit partem: cùm reliqüum posceret;
Illi, inquit, reddent, quorum sunt laudes duæ.

---

6. *Secretum petit*] Id est, secedit. Nimirum, ut ait Ovidius:

Carmina secessum scribentis et otia quærunt.

(Scribamus potius: — *pretio: secretum petit.* B.)

7. *Impetum*] Id est, mentis calorem.

8. *Usus poëta*] MSS. Codices habent, *usus poëtæ*; unde Rittershusius, mutatione levissimâ, concinnavit lectionem, quam esse accipiendam credidimus.

10. *Auctoritatem*] Sensus est: Castoris et Pollucis exemplum, qui similem gloriam erant consequuti, referens, quò major laudi, quam scribebat, accederet auctoritas.

11. *Adprobavit*] Verbum solemne: redemptores enim propriè opus, quod conduxerant, adprobare dicebantur.

12. *Reliquum*] Ista vox in quatuor syllabas dispescitur. MSS. Codices habent, *reliquam;* quod dici de duabus partibus nequaquam potest. Eodem modo, ac Phædrus, A. Gellius scripsit, L. V., c. 10. *Ne reliquum mercedis daret.*

13. *Quorum sunt laudes duæ*] Faber ad hunc locum: *Mendum, inquit, fœdissimum; et à nemine tamen, quod mecum mireris, animadversum.* Gudius autem: *Laudes duæ, solœcismus.* Schefferus quoque: *Laudes duæ! Quid? an ergo numerantur et laudes?* Talibus hominum eruditorum judiciis deterriti, hanc MSS. Codicum lectionem Critici post Fabrum fere omnes repudiarunt; ac plerique conjecturam Schefferi, *laudis duæ*, legentis, receperunt, monueruntque, debere hoc de duabus laudis Simonideæ partibus intelligi: quæ profectò loquendi formula et inelegans et dura et parum latina mihi videtur; præsertim cùm vox, *partem*, tantummodò præcesserit, et altiûs etiam illa repetenda sit. Ego verò antiquam lectionem esse retinendam censeo; et subesse neque mendum neque solœcismum ullum puto; et Laudes hic, si pro Laudationibus, ut ratio jubet, accipiantur, numerari posse existimo. Nam Quintilianus, *Instit. Orat.* L. II., c. 7. Laudationes fu-

Verum ut ne iratum te dimissum sentiam;
Ad cœnam mihi promitte: cognatos volo
Hodie invitare, quorum es in numero mihi.
Fraudatus quamvis et dolens injuriâ,

---

nebres Romanorum et Laudes Deorum; virorumque, quos priora tempora tulerunt, ad unum idemque genus eloquentiæ revocat; neque ibidem per Laudem Herculis aliud quàm ejus Laudationem intelligit. Itaque Simonides Laudem à se scriptam fuisse unicam credidit: at Scopas tres fuisse scriptas contendebat, unam sibi, alteram Castori, Polluci tertiam; quamobrem duas mercedis partes ab illis esse reddendas, ad quos duæ laudes pertinerent. Faber volebat reponi:

Illi, inquit, reddent, quorum sunt laudes, duo.

Et hoc pacto mendum, à se excogitatum, tolli existimabat. Sed ex eo quæri potuisset, annon ibi duæ laudes essent necessariò intelligendæ, ubi duæ numero essent personæ. quæ laudem accepissent suam cuique convenientem; cùm præsertim non ambigeretur, quin alicui tertio sua quoque propria scripta laus fuisset. Dolebam, quòd solus ita sentire mihi viderer: at non sine quodam sensu lætitiæ vidi tandem in editione Phædri elegantissimâ, quæ typis I. Barbou nitidis anno 1783 Parisiis excusa est, animadvertisse Gabrielem Brotier, rectè et latinè scriptum ab Auctore nostro fuisse, *Laudes duæ*, pro eo quod gallicè dicitur, *deux eloges*.

14. *Iratum te*] Conjecit Rittershusius ita esse legendum, pro *irate te*, quod exhibent MSS Codices: et hæc quidem conjectura præ aliis Criticorum compluribus vera mihi visa est: nam librarius aliquis compendio scripserit, *iratu*; unde alius facillimè confinxerit, *irate*, præsertim cum vocula *te* statim sequeretur. Sensus autem est: Verùm ut sentiam, te non discedere hinc iratum, ad cœnam mihi promitte.

16. *Invitare*] Pugiles nempe victores magno convivio solebant victoriam suam celebrare; ac sedulò providebant, ut ne hinc abesset, qui laudem ipsis scripsisset: Scopam ergo Simonides ejusque convivas induceret, ut se esse iratum crederent, si ad cœnam non promitteret. Propriè autem dictum: Ad cœnam promitte. Ita Plautus, *Menæch.* Act. 5., Sc. 2., v. 43 versu hoc bono octonario:

Unâ operâ me prohibere, ad cœnam ne promittat, postules?

Ne, male dimissam, gratiam corrumperet,
Promisit; rediit horâ dictâ, recubuit.
Splendebat, hilare poculis, convivium;
Magnó apparatu læta resonabat domus:
Repentè duo cùm Iuvenes, sparsi pulvere,
Sudore multo diffluentes corpora,
Humanam supra formam, cuidam servulo

---

18. *Ne male dimissam*] Sensus est: ne oblatam sibi gratiam, sive amicitiam male dimittendo corrumperet, Plana, opinor, ibi sunt omnia; mirorque hunc locum à Burmanno, Bentlejo, Gudio, Gronovio fuisse tam laboriosè vexatum: qui mihi quidem nodum in scirpo quæsiisse videntur. Quis neget, gratiam hic idem esse, ac amicitiam? Bene autem latinè amicitiam dici posse dimissam fortè non crediderint: at Cicero, *de amicit.* cap. 21., *amicitias nonnunquam dimittendas* commemorat. Lectio ergo, quam revocavimus, non erat, invitis MSS. Codicibus, veteribusque multis editionibus, repudianda.

20. *Hilare poculis*] Id est, quod hilarabant pocula. Virgil. *Ecl.* 5., v. 29.
Et multo imprimìs hilarans convivia Baccho.

22. *Duo cùm Iuvenes*] Quintilianus, *Instit. orat.* L. XI, c. 2. *Simonides nuntio est excitus, quòd eum duo Iuvenes equis advecti desiderare majorem in modum dicebantur: et illos quidem non invênit; fuisse tamen gratos erga se exitu comperit: nam vix eo limen egresso, triclinium illud supra convivas corruit.* Cicero, *de orat.* L. II., c. 86. *Paulo post esse ferunt nuntiatum Simonidi, ut prodiret: Iuvenes stare ad januam duos quosdam, qui eum magnoperè evocarent: surrexisse illum ipsum; prodiisse; vidisse neminem. Hoc interim spatio conclave illud, ubi epularetur Scopas, concidisse; eâ ruinâ ipsum oppressum cum suis interiisse.*

23. *Diffluentes corpora*] Modus est loquendi græcus, apud poëtas latinos frequens; ipsis etiam Historicis, præsertim Tacito, aliquoties usurpatus.

24. *Humanam supra formam*] Subauditur, *existentes.* Formæ autem vox non solum ad vultum, sed ad præstantiam corporis universam pertinet. Eos porrò, non Cranone, sed Locris apparuisse dicit Ioannes Saresberiensis, in *Policratico,* Lib. I., et fuisse *Iuvenes procerioris staturæ, elegantioris formæ, in candido habitu.*

Mandant, ut ad se provocet Simonidem:
Illius interesse, ne faciat moram.
Homo perturbatus excitat Simonidem.
Unum promôrat vix pedem triclinio:
Ruina camaræ subitò oppressit ceteros;
Nec ulli Iuvenes sunt reperti ad januam.
Ut est vulgatus ordo narratæ rei,
Omnes scierunt, Numinum præsentiam
Vati dedisse vitam mercedis loco.

EPILOGVS.

Poëta.

SVPERSVNT mihi, quæ scribam; sed parco sciens:

---

25. *Provocet*] Eodem modo loquuntur, Plautus, *Mil. glor.* Act. 4., Sc. 3., v. 29. ac Terentius, *Eunuc.* Act. 4., Sc. 1., v. 51.

28. *Triclinio*] Servius ad Virg. *Aen.* Lib. I., v. 703., contendit, *errare eos, qui triclinium dicunt ipsam basilicam vel cœnationem.* Sed ipsum (si tamen ipsius hæc verba sunt) errare patet ex testimoniis Quintiliani ac Ciceronis, quae ad superiorem versum 22., retulimus, ubi Caenatio, sive conclave, et triclinium, unum idemque esse ostenduntur: atque etiam ex auctoritate Vitruvii, L. VI., c. 5., et Philandri doctissimi interpretis, qui non aliter sentiunt.

29. *Ruina camaræ*] Cicero ad Quintum fratrem, L. III., *Epist.* 1., Sect. 1. *Pavimenta*, inquit, *rectè fieri videbantur: camaras quasdam non probavi, mutarique jussi.* Camara saepius, quàm camera, invenitur scripta in vetustis exemplaribus.

31. *Ordo narratae rei*] Id est, ubi res innotuit omnis eo ordine, quo in hâc fabellâ narrata est.

1. *Sed parco sciens*] Id est, parco prudens, scribere scilicet; sive prudenter omitto. Hic quidem Phaedrus monet, se nolle fabellas ultra scribere; at in Prologo libri sequentis, v. 2., damnat mutatque suum istud consilium.

Primùm, esse ne tibi videar molestior,
Distringit quem multarum rerum varietas.
Dein si quis eadem fortè conari velit,
Habere ut possit aliquid operis residui:
Quamvis materiæ tanta abundet copia,
Labori faber ut desit, non fabro labor.
Brevitatis nostræ præmium ut reddas peto,
Quod es pollicitus: exhibe vocis fidem:
Nam vita morti propior est quotidie:
Et hoc minùs perveniet ad me muneris,
Quo plus consumet temporis dilatio.

(2. Recte Beutl.: *P.*, *esse vid. ne t. m.* B.)

3. *Distringit rerum varietas*] Ita Cicero, *de orat.* L. III., c. 2. *Quamdiu Crassi fuit ambitionis labore vita districta.* Et Plinius, Lib. VII., *Epist.* 15. *Distringor officio.*

5. *Aliquid operis residui*] Ad hunc locum Franciscus Hare: *Dixeris*, inquit, *aliquid operis relictum*, *non aliquid operis relicti.* At multùm ille falsus est; ipsumque Burmannus plurimis veterum adductis exemplis egregiè refellit, quae commemorare hìc supersedebo.

6. *Materiae*] Cicero apud Lactantium, *Institut. divin.* L. II., c. 8., *Faber cùm quid aedificaturus est*, *non ipse facit materiam*, *sed eâ utitur*, *quae sit parata.* Monuit Pithœus, scriptum in exemplari suo fuisse, non, *materiae*, sed, *naturae*: quam lectionem debuisse retineri Gudius contendit; at ceterorum omnium, qui Pithœanam emendationem admiserunt, auctoritatem hujus esse opinioni anteferendam censui.

9. *Vocis fidem*] Vocis fides exhibetur, quando fit, quod promissum fuit. Cicero, *Offic.* L. I., c. 7. *Credamus*, *quia fiat quod dictum est*, *appellatam fidem.* Fides igitur vocis est id, quod, cùm fuerit prolatâ voce significatum, fieri debet.

11. *Perveniet*] Uterque MSS. Codex et aliquot editiones habent, *veniet*, claudicante versu. Cum plerisque Criticis admisimus, *perveniet*, quod parum differt à vetere scripturâ; nam librarii, *pveniet*, scribere compendio solebant.

12. *Temporis*] Ad voculam, *plus*, referenda est ista vox; neque hìc temporis dilatio intelligenda.

Si citò rem perages, usus fiet longior:
Fruar diutius, si celeriùs cœpero.
Languentis ævi dum sunt aliquæ reliquiæ,
Auxilio locus est: olim senio debilem
Frustra adjuvare bonitas nitetur tua,
Cùm jam desierit esse beneficio utilis,
Et mors vicina flagitabit debitum.
Stultum, admovere tibi preces, perspexeris,

---

15. Hi duo versus eamdem diversis verbis sententiam exhibent: usum enim beneficii longiorem habere, idem est, ac beneficio diutius frui; rursusque, si res peragatur citò, consectarium est, ut eo celeriùs frui beneficio Phaedrus incipere possit. Malè ergo brevitati, quam ipse paulo ante venditavit, consulere hic videtur.

18. *Beneficio utilis*] In utroque MSS. Codice legitur: *Beneficio utilius:* pro quo Pithœus et sequaces ejus permulti reposuerunt, *beneficium utile*, optimo quidem sensu; sed nimiùm a vetere scripturâ recessisse mihi videntur. Lectionem nostram invenit Gudius; et sic ediderunt Hoogstratanus, Gronovius, Mascrier, Philippe, ac novissimé Gabriel Brotier. Gudius autem et Hoogstratanus, et Gronovius locum hunc isto fere modo explicant: *Cùm jam tuus Phaedrus desierit esse tuo beneficio utilis.* Quae potuit explicatio Burmanno aliisque displicere, fortè existimantibus, non bene latinè dici, hominem alicui rei utilem; quamvìs apud Ciceronem, *Offic.* L. I., c. 1., homo *ad rem nullam utilis* memoretur. Sed verba Phaedri aliter licet explicare; et *utilis* commodè ad vocem bonitatis referri potest, ut sensus sit: Cùm jam tua bonitas beneficio, collato videlicet, utilis mihi esse desierit.

19. *Flagitabit debitum*] Horatius, *art. poët.* v. 63.
Debemur morti nos nostraque.
(Recte Bentl. *flagitarit*, ut *desierit*. *B.*)

20. *Perspexeris*] Alii legunt, *existima*, vel *existimes*, vel *existimo*; alii, *est*, *Eutyche;* alii, *sexcenties*. in Codice Pithœano legitur, *præcepsexis:* unde eruendum esse, *perspexeris*, credidi. Etenim, *preoé*, in MSS. Codicibus idem sæpe est, quod, *preces*: deinde: *perspexeris*, mutari a librariis compendio scribendi facilè potuit in, *pspexis*, ac denique in, *psexis*. Porrò sensus est: ipse perspexeris, me stultè, sive imprudenter facere, quòd preces tibi admoveam, cùm sis sponte misericors.

Proclivis ultro cùm sit misericordia.
Sæpe impetravit veniam confessus reus;
Quanto innocenti justiùs debet dari?
Tuæ sunt partes, fuerant aliorum priûs;
Dein simili gyro venient aliorum vices.
Decerne, quod religio, quod patitur fides,
Et gratulari me fac judicio tuo.
Excedit animus, quem proposuit, terminum;
Sed difficulter continetur spiritus,
Integritatis qui sinceræ conscius,
A noxiorum premitur insolentiis.
Qui sint, requires; apparebunt tempore.
Ego quondam legi quam puer sententiam:

---

22. *Confessus reus*] Ovidius, *Pont.* L. II., *Epist.* 2., v. 56.

Non est confessi causa tuenda rei.

Confessus autem reus ille dicitur, qui crimen cogitur suum confiteri, sive qui convictus est.

25. Sensus est: nunc te ad meam defendendam causam tempus invitat: jam antea alii istud officium susceperant, suscipientque deinde etiam alii, qui eadem, ac tu et illi, obituri sunt munera. Admodùm verisimile est, annuas hic à Phædro munerum vices à magistratibus obeundas intelligi; ac proinde Epilogum istum non spectare neque ad Eutychum, neque ad Particulonem, qui pileata fuisse capita videntur.

27. *Iudicio tuo*] Hìc, opinor, de judicio agitur, non circa fabellas, sed circa fortunam Phædri proferendo.

31. *A noxiorum insolentiis*] Satis fuerat scribere, *insolentiis*, sine præpositione. Similiter tamen homo apud Ovidium, *Fast.* Lib. V., v. 710. *trajectus ab ense: et Trist.* L. II., v. 421. *defensus ab armis*, memorantur. Quemadmodùm autem Phædrus, *insolentias*, ita Cicero *lætitias*, *præsentias*, *audacias*, pluraliter extulit.

32. *Tempore*] Opportuno scilicet. Ita Cicero, *ad Famil.* Lib. V., *Epist.* 10. *Renovabo commendationem, sed tempore.*

Palam mutire plebejo periculum est,
Dum sanitas constabit, pulchrè meminero.

---

34. *Periculum est*] Sententia, quæ hìc refertur, desumpta est ex Ennii *Telepho*, ut monet Festus, qui pariter voce, *mutire*, eam recitat: sed in hujus tum MSS. Codicibus, tum editionibus vulgatis legitur, *piaculum*, non verò, *periculum*, ut habent Phædri Codices MSS. et pleræque editiones. Hæc autem ipsa lectionis varietas novum est testimonium, quo illud, quod jam demonstravimus, has esse Phædri fabellas, confirmatur: auctor enim si esset recens, versum Ennii retulisset, qualis in omnibus Festi exemplaribus exhibetur.

(Recte Desbill. Ceterum metri gratia scribendum: *P. mutire* (*muttire*) *plebejo est p.*, ut pronuntietur *plébejo est*, accentu retracto, non duplici et falso ejusdem verbi (*plébejó*), quod vitiosum. *B.*)

(35. *Sanitas*, ratio, bona mens. Cf. Scheffer. et lexica. *B.*)

LIBER QVINTVS.

PROLOGVS.

Ad Particulonem.

Cvm destinassem terminum operi statuere
In hoc, ut aliis esset materiæ satis,
Consilium tacito corde damnavi *meum*.
Nam si quis etiam talis est tituli *appetens*,

Prol. v. 1. *Terminum operi statuere*] Hanc Schefferi emendationem, quam admisit Bentlejus, admittere quoque non dubitavi; tùm quia leviter à MSS. Codicum fide recedit, in quibus legitur, *terminum operis habere*; nam, *habere*, non multùm in vetere scripturâ differt à *statuere*: tum etiam, quòd, *operis habere terminum*, quæ lectio est à plerisque Criticis recepta, locutio mihi insolita et vix latina videatur, præsertim cum verbum *destinassem* præcesserit.

3. *Meum*] Abest ab utroque Codice manuscripto hæc vocula, quam primus excogitavit Rittershusius, et ultro cum plerisque Criticis admisimus. (A Salmasio esse ait Burm., qui malit *prius*, quemadmodum Terentius dicat Andr. IV., 3.: *Repudio quod consilium primum intenderam.* B.)

4. *Tituli appetens*] Et hunc pariter versum ultimo pede minorem uterque Codex exhibet. Permulti cum Rigaltio legere maluerunt, *tituli artifex;* sed hoc pacto titulus nihil aliud significare jam potest, nisi inscriptionem, cujus artifex fore post Phædrum aliquis, quâ ratione diceretur, non video. Nos cum Freinshemio, vocem *appetens* aptè

Quo pacto divinabit, quidnam omiserim,
Ut illud ipsum cupiat famæ tradere:
Sua cuique cùm sit animi cogitatio

---

ad sensum Auctoris adjici posse, censuimus: nam *talis tituli appetens* idem est, ac *similis gloriæ cupidus*. Neque significationem ea vox diversam habet apud Ciceronem, *Orat. in Pison.* c. 9., ubi *titulus consulatûs;* aut *Tuscul.* L. V., c. 1.; ubi *titulus sapientis* memoratur.

5. *Divinabit*] In Codice tum Pithœano tum Remensi scriptum est, *damnabit*, errore manifesto oscitantis librarii. Rigaltius, anno 1617, primus lectionem, quam cum omnibus Criticis amplexi sumus, exhibuit: quia verò tacuit, ut solet, unde hanc eruisset, multi existimarunt, ipsam esse Codicis Remensis lectionem. At epistola MSS. missa Remis ad Franc. nostrum Vavassorem, me docuit, Codicem illum nihil à Pithœano differre, cùm hic, tum in aliis fere omnibus locis; ita ut alterutrum ex altero fuisse exscriptum verisimile sit.

6. *Ut illud ipsum cupiat*] MSS. Codices et editiones aliquot habent: *ut illum ipsum cupiam:* unde sensus bonus elici nullus potest. Guyetus et Faber emendationem proposuerunt, quam recepimus. Omnis autem hic locus sic explicandus est: quomodò divinare ille poterit, quænam argumenta tractare eo consilio noluerim, ut illa ipsa cupiat memoriæ tradere? Gallicè, *à dessein de lui faire naître l'envie de les transmettre à la posterité.* Quomodò istud divinare poterit, cùm quisque propriâ excogitandi quidlibet facultate polleat, et colore item proprio, sive propriâ res excogitatas exprimendi ratione utatur? Nimirùm Phædrus multis jam exemplis, ut ipse, L. III., *Prol.* v. 50. loquitur, vitam hominum sui temporis et mores ostenderat: dixerat, L. IV., *Epil.* v. 1. multa superesse, quæ scriberet: et ab his abstinere se velle significaverat: at nunc propositum suum repudiat hâc de causâ, quòd vere tur, ne si quis ipsius vestigiis insistere velit, argumenta ille vel non excogitet, quae tractanda essent, vel malè exsequatur. Mens Auctoris in hoc loco non omnibus obvia est. Cave ne argumenta, quae hactenus ille se omisisse dicit, de Aesopicis generatim intelligas fabulis, quas componere præterea potuisset: sed ea refer ad Apologos dumtaxat, qui mores corruptos Romanorum ostenderent, vitamque nefariam optimatum quorumdam carperent: opus, ut ipse magno suo malo expertus est, periculosæ aleæ plenissimum.

Colorque proprius? Ergo non levitas mihi,
Sed certa ratio causam scribendi dedit.
Quare, Particulo, quoniam caperis fabulis,
Quas Aesopéas, non Aesopi nomino,
(Nam is paucas ostendit, ego plures dissero,

---

8. *Colorque proprius*] Legitur in utroque MSS. Codice, *colorque prior*, metro et latinitate repugnantibus: pro quo Rittershusius proposuit legendum, *proprius*: quam lectionem pleræque editiones exhibent. Librarius aliquis compendio scripserit, *pprius*, ex quo alter fecerit, prius; demum tertius, sibi visus doctior, corrigere solœcismum voluerit, ac reposuerit *prior*. Rectè autem cujusque proprius color pro ratione scribendi propriâ dictus est: sic enim Cicero *de clar. Orat.* c. 46. Urbanitatis colorem vocat illum, qui Scriptorum Romæ commorantium erat proprius.

11. *Aesopeas, non Aesopi*] Fabulæ dicuntur Aesopeæ vel Aesopiæ, vel etiam Aesopicæ, quæ ad exemplar, quod reliquit Aesopus, factæ sunt; Aesopi autem, quas Aesopus vel fecit, vel fecisse creditur.

12. *Nam is paucas ostendit*] Pithœus in suo Codice MSS. invênit: *Quasi paucas ille ostendit, ego plures dissero:* unde confecit et edidit:

Quasi paucas ostenderit, ego plures dissero.

Quam lectionem plerique posteriorum editionum auctores admiserunt: sed recténe et apte ad Phædri mentem istud, *quasi ostenderit*, explicare potuerint, scire laboro. Ego verò nullum sensum ex his verbis eruere bonum potui. Itaque judicavi, *nam is*, legendum esse, pro, *quasi*, quod quidem facilè à Librario intrusum fuerit, dum inter scribendum respicit ad vocem, *quas*, unde initium sumit versus proximè superior. Iam verò, *ostendit*, quod genuinum est, retinetur, et *ille*, tanquam glossema ejicitur ratione tanto magis plausibili, quòd, *is*, in ipsius locum substituatur. (Sic scribamus: *Quia paucas ille ostendit, ego plus dissero. Plus*, plura. *Plures* vel glossema est, accommodatum prægresso *paucas*, vel forte exaratum pro *plus*, sicut *salutantes* pro *salutans*, III, 6, 3. *Sperantes* pro *sperans* apud Terentium Andr I, 2, 10. *Obhærentes* pro *obhærens* Militis Plautinæ argum. poster. v. 8. etc. Quæ dedit Desbill., æque κακόμετρα sunt atque ista Pithœi, quæ repetere seriores non sunt dedignati praeter unum Bentlejum, qui quod posuit, *Quia paucas ille ostendit, ego plures fero*, longius recedit a scriptura vetere. *B.*)

Usus vetusto genere, sed rebus novis)
Quintum libellum dum tu Variae perleges,
Hunc obtrectare si volet malignitas,
Imitari dum non possit, obtrectet licet;
Mihi parta laus est, quòd tu, quod similes tuî

---

13. *Vetusto genere*] Scribendi scilicet; eoque non alio, quàm quod, L. I., *Prol.* v. 1. vocatur *Aesopi genus*. Res autem novae, de quibus hic agitur, intelligendae sunt illae ipsae fabulae, quas numero plures Phaedrus à se inventas fuisse gloriatur.

14. *Quintum Libellum*] Cùm Pithoeus, *quartum Libellum*, in suo Codice scriptum videret, hunc libri quinti Prologum ad calcem libri quarti rejecit: at quanto proclivius erat, *quintum*, pro, *quartum*, reponere, ut fecimus, Ursini ac Bentleji exemplum sequuti. (Codd.: *Quartum l. dum varie perl.* Scripserim *Quarto l. addendum Variae perleges. Hunc* etc. *Perleges*, perlegas velim, perlege. *B.*)

Dum tu Variae perleges] Hanc felicissimam Gabrielis Brotier emendationem avidè confestimque recepimus; cujus etiam observationem referre non pigebit: *Hic agitur de Particulonis villâ, quæ erat Variæ, nunc Vicovaro, in ripâ dextrâ Anienis, agroque Tiburtino, viâ Valeriâ.* Proxima fuit Horatii villa, qui et Variam memorat, L. I., *Epist.* 14., v. 1.

Villice silvarum, et mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis, habitatum quinque focis, et
Quinque bonos solitum Variam dimittere patres.

Ad fidem Codicis Pithœani, *dum varie perleges*, claudicante versu, editiones Rigaltiana 1600, Hanoviensis 1603, et Neveletana 1610, exhibent: Pithœus antea ex ingenio suo ediderat, *dum vacivè perleges*: at Rigaltius anno demum 1617 edidit, vel potius (nam ibi est mendum typographicum) edere voluit, *dum tu variè perleges;* cui Critici complures assenserunt, nihil de Variâ suspicantes. Sed quid est, *variè perlegere?* An latina hic et apta est oratio? Pro, *dum tu variè*, vel pro, *dum vacivè*, legi voluerunt Hoogstratanus, anno 1711, *dum vacivus*; Iac. Gronovius. *ductum variè;* Franciscus Hare, *dum tu validè*; Bentlejus, *cùm vacant;* ego excogitaveram, *dum tu rite:* quae lectio nec Phaedro videtur indigna, nec multùm à vetere scripturâ differt, si modum, quo literae in MSS. Codicibus exarari ac disponi solent, consideres,

Vestras in chartas verba transfertis mea,
Dignumque longâ judicatis memoriâ.
Inliteratum plausum cur desidero?

Poëta ad Lectorem.

Aesopi nomen sicubi interposuero,
Cui reddidi jampridem quicquid debui,
Auctoritatis esse scito gratiâ:

---

20. *Inliteratum etc.*] MSS. Codices et aliquot editiones exhibent, repugnante lege metricâ:

In literarum plausum ire desidero.

Cui malo remedium ut afferret Gudius, legendum censuit:

In literarum ire plausum desidero.

Ubi producitur syllaba, *re*, attrahendo ad se literam, *p*, quae subsequitur: et sic edidit Hoogstratanus anno 1701. At forsitan, *ire in plausum*, nihil aliud significare possit, ac, *plaudere*: quod et ipse Phaedrus, fab. seq. 7., v. 28, his verbis, *in plausus consurrectum est*, videtur confirmare. Ego verò arbitratus sum, admittendam esse Scioppii conjecturam, qui pro, *ire*, legendum proposuit, *non*, vel, *cur*: sed, *cur*, propiùs accedit ad veterem scripturam, et elegantiorem, nisi fallor, vividioremque orationem efficit. Plausus autem inliteratus, sive illiteratus idem est, quod plausus ab illiteratis datus. Ita Cicero, *ad Famil.* L. IX., *Epist.* 16. dicta quaedam vocat *non illiterata.* (Verba *Ill. pl. cur desidero?* sunt se ipsum reprehendentis, quod talem plausum appetat. Rectum *Ill. pl. non desidero.* Scriptum nō in *ne*, hoc porro in *ire*, degeneravit. *B.*)

1. *Interposuero*] Fabularum hujus libri, quae supersunt, nulla Aesopi nomen interpositum exhibet: illud tamen interponendum alicubi praenuntiare Phaedrus videtur: at earum ipsarum, quae ibidem hodie continentur, paucitas plures deperiisse satis demonstrat.

2. *Iampridem*] Passim videlicet in libris quatuor superioribus. (*Reddidit*, quidquid habuit, h. e. gratias, quia fabulas ab Aesopo acceptas sub ipsius nomine in praecedentibus proposuit, ut monet Scheffer. *B.*)

3. *Auctoritatis gratiâ*] Id est, propter auctoritatem, et quae tanti nominis esse creditur, et quae meis etiam fabellis inde concilianda sit.

Ut quidam artifices nostro faciunt seculò,
Qui pretium operibus majus inveniunt novis,
Si marmori adscripserunt Praxitelem suo,
Trito et Myronem argento, tabulæ et Zeuxidem
Ideo fuscatae: plus vetustis nam favet
Invidia mordax, quàm bonis præsentibus.
Sed jam ad fabellam talis exempli feror..

---

5. *Operibus novis*] In Codicibus MSS. et in plerisque editionibus legitur *novo*, ita ut referatur ad sequentem versum. Reposui *novis*, quae vox satis bellè opponitur voci, *vetustis*, quàm versus octavus exhibet. Cùm autem sequatur, *marmori suo*, quid necesse fuit, ut adjiceretur, *novo?*

7. *Trito et Myronem argento*] MSS. Codices et veteres editiónes hunc locum omnem sic adornatum exhibent:

Detrito Myronem argento; fabulae exaudiant
Adeò fugatae.

Qui locus Rigaltio, Burmanno, et aliis pro desperato habitus est. Nos exemplo quorundam Criticorum animati, deserere illum inemendatum noluimus. Itaque *trito et* pro *detrito*, *tabulæ* pro *fabulæ*, *et Zeuxidem* pro *exaudiant*, *ideo fuscatæ* pro *adeò fugatæ* reposuimus, recténe an secus, peritis judicandum relinquimus. Sensus porrò est: si marmoreae statuae, recèns à semet ipsis elaboratae, Praxitelem inscripserunt: aut Myronem argento paulùm attrito, quod ipsi scalpserint; vel Zeuxidem tabellae, quam et pinxerint et hac eâdem de causâ infuscaverint. Myron Praxitele annis fere octoginta vetustior perhibetur: illum quidem Plinius, *Hist.* Lib. XXXIV., cap. 8. inter Statuarios recenset; sed et Scalpturam exercuit, etiamque laboravit in argento; ut Statius docet, *Silv.* L. I., carm. 3., v. 50.

Quidquid et argento primum vel in aëre Myronis
Lusit et enormes manus est experta colossos.

Zeuxis Heracleotes, pictor celeberrimus, paulo ante Praxitelem floruit. (Ingeniosissime Bentl.: *Q. pr. op. m. inv.* novis, *Si m. adscripsere Pr.*, Scopàn Aeri; *Myr. arg.*, tabulæ Zeuxidem. *Adeo* fucatæ *plus vetustati favet* etc. B.)

10. *Ad fabellam talis exempli*] Id est, ad fabellam, quæ erit hujusmodi. Verba enim Phædri intelligo de fabellâ tali simpliciter, qualis sequitur, sine ullo respectu ad ea, quae præmissa sunt.

FABVLA I.

Demetrius Phalereus, et Menander poëta.

DEMETRIVS, qui dictus est Phaléreus,

---

1. *Phalereus*] Cùm græcè dicatur plerumque Φαληρεύς, rarò autem Φαλήρειος, non video, cur *Phalereus* penultimam syllabam habere brevem non possit. Schefferum ergo et Hoogstratanum, qui hanc esse naturâ suâ longam prcnuntiant, non esse audiendos puto:, neque necesse est verba transponi hoc modo:

Demetrius, Phalereus qui dictus est,

ut fecit Burmannus; aut reponi *Phalerius*, ut volebat Heinsius. Iam verò si arbitrati sunt, vocem *Phalereus* terminari diphthongo, quam duas in vocales distrahere non liceat, falsos eos esse ostendet Philippus Labbe, meus conterraneus, in Indicibus eruditæ pronuntiationis, pag. 221. Etenim Virgilius, *Ecl.* 3., v. 41.

Orpheaque in medio posuit sylvasque sequentes.

Et Ovidius, *Heroid.* Epist. 8., v. 31.

Me tibi Tyndareus vitâ gravis auctor et annis
Tradidit.

Et Culicis Auctor, qui certè antiquissimus est, v. 116.

Orpheus Hebrum
Restantem tenuit ripis sylvasque canendo.

Et Palladius, in *Virgilii Catalectis*, edit. Lindenbrog. pag. 174.

Moresque agrestes expolivit Orpheus.

Demetrius autem Phalereus ille ipse est, cujus cùm alias excellentis ingenii dotes, tum imprimis doctrinam, suavemque ac floridam eloquentiam sæpe commendavit Cicero; atque *Orat. pro Rabirio Posth.* c. 9. *Accepimus*, inquit, *Demetrium et ex Republicâ Athenis, quam optime gesserat, et ex doctrinâ nobilem et clarum, qui Phalereus vocitatus est, in eodem isto Aegypti regno, aspide ad corpus admotâ, vitâ esse privatum.* Is nempe, ut refert Diogenes Laërtius, Lib. V., cùm Athenas rexisset eo successu, ut positæ ipsi Statuæ trecentæ ac sexaginta fuerint, demum ab Atheniensibus absens damnatus est: et post Cassandri, Macedoniæ regis, mortem ad Ptolemæum se contulit in Aegyptum, ubi illo mortuo, ob metum Philadelphi successoris, mortem ipse sibi consciscere non dubitavit. Idem Diogenes eum fuisse dicit Peripateticorum sui temporis

Athenas occupavit imperio improbo.
Ut mos est vulgi, passim et certatim ruunt,
FELICITER succlamant. Ipsi principes
Illam osculantur, quâ sunt oppressi, manum,
Tacitè gementes tristem Fortunæ vicem.
Quinetiam resides, et sequentes otium,
Ne defuisse noceat, reptant ultimi;

---

omnium doctissimum, et opera ejusdem historica, politica, poëtica, rhetorica multa commemorat: sed et Fabulas Aesopi in unum corpus ab ipso fuisse collectas docet. Annis fere ante Virginis partum trecentis floruit. Phalereus ab antiquo Athenarum Phalereo portu dictus est, qui portus ab Argonautâ Phalero nomen acceperat. Haec porro fabula in Codicibus manuscriptis et satis multis editionibus sic inscribitur: Demetrius Rex et Menander poëta: qui manifestus error est; noster enim Demetrius Archon quidem Athenis, nunquam autem Rex fuit. Sub ejus nomine circumfertur liber de interpretatione, typis nec semel mandatus: at ille fetus Dionysio Halicarnassensi tribuitur in veteribus Scholiis ad Nebulas Aristophanis.

2. *Athenas occupavit*] Iuvante, ut perhibetur. Cassandro, Macedoniae Rege. Quod autem subjicit Phaedrus, patratum id fuisse dominatione improbâ; aliter sensisse videtur Cicero, qui *de Legib.* L. III., c. 6.: illum dicit *utrâque re excelluisse, ut et doctrinæ Studiis et regendâ Civitate princeps esset.* Et L. II., c. 26., *fuit enim hic vir, ut scitis, non solùm eruditissimus, sed etiam e Republicâ maximè, tuendæque Civitatis peritissimus.* Quae sanè verba imperium improbum non modò non significant, sed planissimè etiam excludunt.

(3. Codd. *ruit.* Bentl.: *Ut m. est, vulgus p. et c. ruit, F. subclamat. Vulgo principes* opponuntur. *B.*)

4. *Feliciter succlamant*] Ita scribendum est sine distinctione; et idem est, quod, succlamant: *Feliciter eveniat!* Etenim, *feliciter dicere, acclamare, succlamare*, gratulationum formulae sunt. Iuvenalis *Sat.* 2., v. 119.

Signatae tabulae; dictum feliciter.

Principes] Id est, primi Civium.

8. *Reptant ultimi*] Id est, ultimi, quippe tardè ambulantes, accedunt.

In quîs Menander, nobilis comœdiis,
Quas, ipsum ignorans, legerat Demetrius
Et admiratus fuerat ingenium viri,
Unguento delibutus, vestitu adfluens,
Veniebat gressu delicato et languido.
Hunc ubi Tyrannus vidit extremo agmine:
Quisnam cinædus ille in conspectu meo

---

9. *Quîs*] Ita scribendum, pro *quibus*; non verò *queis*, quod Auctores aut Phaedro vetustiores, aut vetusta affectantes usurpare solebant. *In quîs* autem idem est ac inter quos, vel in quorum numero.

10. *Ipsum ignorans*] Id est, cùm ille nondum esset ipsi de facie cognitus; uterque tamen, ut legere licet apud Diogenem Laërtium, Theophrasti discipulus fuit: sed hoc fieri diversis temporibus oportuit. Posthac etiam ostendit se Menander Demetrio tam addictum, ut, illo expulso damnatoque, in periculum vitae eâ solùm de causâ venerit, quòd amicus ejus foret.

12. *Vestitu adfluens*] Ita Livius Andronicus, pag. 4, editionis Scriverianae:

Asiatico ornatu adfluens.

(H. e. divite vestitu. Cf. Heins. *B.*)

15. *Quisnam*] Hanc esse Codicis Remensis lectionem, docuit nos epistola missa Remis ad Franc. Vavassorem: quae Lectio mihi visa est optima: etenim apud Terentium aliosque scriptores antiquos rarò, *quinam*, fere semper *quisnam*, legitur.

Cinædus] Id est, effeminatus. Neque fortè suspicio tam probrosa à Menandro multùm abludit, si vera narrantur in ejus Epistolâ, quae inter Epistolas Alciphronis tertia est libri secundi: ipsum nempe, à Ptolomaeo Rege invitatum, transmigrare in Aegyptum noluisse, ne suam Glyceram relinqueret.

In conspectu meo] Hanc lectionem, quae MSS. Codicum, Pithœani Remensisque, ac multarum Editionum est, plurimis Auctorum veterum similibus exemplis Schefferus et Burmannus defenderunt. In Codice Perotti legitur, *in conspectum meum*; sed cùm, *in conspectu*, aequè ac, *in conspectum venire*, oratio latina sit, veterem lectionem retinendam esse credidi. (Bentl. quoque *in conspectu meo*. Praefero tamen scripturam codicis Perott. *B.*)

Audet venire? Responderunt proximi:
Hic est Menander scriptor. Mutatus statim:
Nunquam, inquit, homines specie ab externâ mihi
Dijudicandos esse, nunc intelligo.

FABVLA II.

Viatores et Latro.

Dvo *cùm incidissent in Latronem milites,*
Unus profûgit; alter autem restitit,
Et vindicavit sese forti dexterâ.
Latrone occiso timidus accurrit comes,
Stringitque gladium, dein rejectâ penulâ:
Cedo, inquit, illum; jam curabo, sentiat,
Quos attentarit. Tunc qui depugnaverat:
Vellem istis verbis saltem adjuvisses modò:
Constantior fuissem vera existimans:
Nunc conde ferrum, et linguam pariter futilem.
Ut possis alios ignórantes fallere,

Fab. 2., 1. Hi duo versus inventi sunt in Codice MSS. Nic. Perotti.

5. *Rejectâ penulâ*] Ex humeris in dorsum iste Thraso penulam rejecerat, ut strictum gladium liberiùs rotaret. Penulâ tunicae superadditâ Romani facere iter solebant. Adhibebatur illa contra pluvium tempus. Quintilianus, *Instit. Orat.* L. VI., c. 3.; *Galba*, inquit, *penulam roganti respondit: non pluit, non opus est tibi: si pluit; ipse utar.*

6. *Cedo*] Id est, trade illum mihi. Plautus, *Aulul.* Act. 4., Sc. 4., v. 8.:

Nihil equidem tibi abstuli . . . At illud, quod tibi abstuleras, cedo.

11. *Ut possis*] Id est, licèt verbis tuis istis magnificis alios, qui te ignorant, possis fortè fallere, ego tamen etc. Omnes, quas equidem vidi, editiones hunc versum majori distinctione claudunt, et ad praecedentem referunt: no-

Ego, qui sum expertus, quantis fugias viribus,
Scio, quàm virtuti non sit credendum tuæ.
Illi adsignari debet hæc narratio,
Qui re secundà fortis est, dubiâ fugax.

FABVLA III.

Calvus et Musca.

Calvi momordit Musca nudatum caput;
Quam opprimere captans, alapam sibi duxit gravem.
Tunc illa inridens: Punctum volucris parvulæ

---

stratesque interpretes gallicè vertunt, *afin que vous puissiez*, sensu frigido, ut videtur, nec satis idoneo. Cicero non aliter ac Phaedrus *Epist. ad Brutum* nonâ scribebat: *Ut reliqua ex sententiâ succedant; vix satis liberi videmur fore.*

13. *Scio quàm*] Pithœus edidit, *scio quòd:* quae latina et bona est locutio, ut ostendit Perizonius ad *Sanctii Minervam*, L. III., c. 14. Nam Plautus, *Asinar.* Act. I., Sc. I., v. 37.:

Equidem scio jam, filius quòd amet meus
Isthanc meretricem è proximo Philenium.

Similiter Virgilius, *Georg.* L. I., v. 415.

Haud equidem credo, quia sit divinitus illis
Ingenium, aut rerum fato prudentia major.

At cùm Perotti Codex habeat; *scio quam;* Remensis autem, *scio quid;* nec aliter in Pithœano legi, Gabriel Brotier testetur; Perotti lectionem, ceteroqui bene latinam, admittendam esse judicavi.

Fab. 3., 2. *Captans*] Id est, tentans. Vide notata ad Lib. IV., fab. 8., v. 6.

Alapam sibi duxit] Quintilianus, *Instit. Orat.* L. IV., c. 2., pag. 388., editionis Paris. an. 1725.: *Colaphum tibi ducam, et formulam scribam, quòd caput durum habeas,*

3. *Punctum*] Id est, punctionem. Plinius, *Hist.* L. 29., cap. ult. *Mustelæ, etiam oculis punctu erutis, aiunt visum reverti.*

Voluisti morte ulcisci: quid facies tibi,
Injuriæ qui addideris contumeliam?
Respondit: Mecum facilè redeo in gratiam,
Quiá non fuisse mentem lædendi scio;
Sed te, contempti generis animal improbum,
Quæ delectaris bibere humanum sanguinem,
Optem necare vel majore incommodo.
Hoc argumentum veniâ donari docet,
Qui casu peccat. Nam, qui consilio est nocens,
Illum esse quâvis pœna dignum judico.

FABVLA IV.

De Verre et Asino.

Qvidam immolasset Verrem cùm sancto Herculi,
Cui pro salute votum debebat suâ,

---

5. *Injuriæ qui addideris*] Injuriam Burmannus ad Muscam, contumeliam verò ad Calvum refert, ut sensus sit: quâ pœnâ temet ipsum afficies, qui non modò volueris me injustè occidere, sed tibi etiam ipsi contumeliam feceris? At verbum, *addideris*, satis apertè significat, separandam hic non esse à contumeliâ injuriam, et ad Calvum utramque pertinere. Itaque quòd seipsum ille percusserit, injuriam fecit; quòd autem caput, partem corporis verendam, palmâ etiam extensâ verberaverit, contumeliam injuriae addidit.

8. *Contempti generis*] Id est, quae ex genere animalium contempto cùm sis, etiam es improba.

11. *Veniâ donari*] Pro, *veniam dari*, quod habent MSS. Codices, reposuimus, *veniâ donari*. Si quis tamen cum Rigaltio et aliis, *veniam ei dari*, legere maluerit, non multùm repugnabimus.

Fab. 4., 1. *Sancto Herculi*] Sancus, nomine ex linguâ Sabinorum deducto, idem est ac Hercules. Ille autem deus sanctus, atque etiam sanctissimus passim apud Auctores antiquos et in vetustis marmoribus memoratur.

Proposito cunctos invitavit præmio,
Quam quisque posset ut novitatem ostenderet.
Venêre artifices, laudis ad certamina;
Quos inter Scurra, notus urbano sale,
Habere dixit se genus spectaculi,
Quod in theatro nunquam prolatum foret.
Dispersus rumor civitatem concitat:
Paulò ante vacua turbam deficiunt loca.
In scenâ verò postquàm solus constitit,
Sine apparatu, nullis adjutoribus,
Silentium ipsa fecit expectatio.
Ille in sinum repentè demisit caput,
Et sic porcelli vocem est imitatus suâ,
Verum ut subesse pallio contenderent,
Et excuti juberent. Quo facto, simul
Nihil est repertum, multis onerant laudibus,
Hominemque plausu prosequuntur maximo.

---

præsertim Augusti seculo, scriptoribus in usu frequentissimo fuisse, ut declinationis tertiæ nominibus, quae casum pluralem in *ium* terminant, quartus deinde casus in *is*, non in *es* terminaretur: quod vetustissima quæque monumenta testantur: sed usus ille nunc apud nos obsolevit.

6. *Novitatem ostenderet*] Horatius, *art. poët.* v. 223.:
Illecebris erat et gratâ novitate morandus
Spectator.

8. *Scurra, notus urbano sale*] Plautus, *Mostel.* Act. I., Sc. I., v. 14.:
Tu urbanus verò Scurra, deliciæ popli,
Rus mihi tu objectas?

14. *Nullis adjutoribus*] Mimi et Histriones habebant in Theatro adjutores suos, qui variam, prout res postularet, operam ipsis commodarent. Suetonius, *illustr. Grammat.* cap. 8.: *Lucius Crassitius initio circa scenam versatus est, dum Mimographos adjuvat.*

18. *Verum*] Subaudi porcellum.

19. *Et excuti juberent*] Plautus, *Aulul.* Act. IV., Sc. 4., v. 19.:
Excute dum pallium.

Hoc vidit fieri Rusticus: Non mehercule
Me vincet, inquit: et statim professus est
Idem facturum meliùs se postridie.
Fit turba major, jam favor mentes tenet,
Et derisuri, non spectaturi, sedent.
Uterque prodit. Scurra digrunnit prior,
Movetque plausus et clamores suscitat.
Tunc simulans sese vestimentis Rusticus
Porcellum obtegere, (quod faciebat scilicet,
Sed in priore quia nil compererant, latens,)

---

26. *Et derisuri*] Sensus est: Mentes omnium in Scurram propensas ex opinione jam præjudicatâ favor occupat, minusque ut spectent, eos movet, quàm ut Rusticum derideant. Cùm omnes, quas norim, editiones hanc Pithœi lectionem exhibeant:

Et derisuri, non spectaturi sedent;

ab ipse discadere non sustinuimus: at Pithœus confessus est, in suo Codice legi:

Et derisuros, non expectaturos sitet;

In Codice autem Remensi pro, *expectaturos*, scriptum est, *spectaturos*, ut monuit Gudius: unde si tantummodò, *sitet*, mutetur in, *ciet*, efficietur:

Et derisuros, non spectaturos ciet:

Quæ mihi quidem lectio valde probabilis videtur.

27. *Digrunnit*] Grunnire porcorum proprium est, ut Varro docet apud *Nonium*, cap. 2. Verbum autem, *digrunnire*, usurpavit Phædrus, quemadmodùm Cælius apud Varronem, *L. Lat.* L. 6., c. 5. verbum, *dibalare*, usurpat hoc versu:

Tantam rem dibalare pro nihilo habuerit.

31. Sensus est: Porcellum simulabat obtegere, et id ipsum faciebat scilicet, verumque Porcellum vestimentis suis obtegebat; sed latebat spectatoribus eo faciliùs, quòd illi in prioris pallio, cùm illud excuti jussissent, nihil compererant. Itaque Rusticus iste sub umbrâ gestûs lususque fraudulenti latebat spectatoribus, sive eos fallebat; aliud enim significabat, aliud agebat. (Hæc, pace Desbillonii dixerim, intelligi sic non possunt. Pertinet *latens* ad *nil*, motusque sua sede existimandus est hic versus, et inserendus post 33., id quod pridem fecimus in editione harum fabularum cum Bentleji et selectis aliorum nostrisque notis, quæ editio prodiit Lipsiæ, 1803. B.)

Quem si occupâris, teneas; elapsum semel
Non ipse possit Iupiter reprehendere:
Occasionem rerum significat brevem.
Effectvs impediret ne segnis mora,
Finxere antiqui talem effigiem Temporis.

FABVLA IX.

Taurus et Vitulus.

Angvsto in aditu Taurus luctans cornibus,
Cùm vix intrare posset ad præsepia,
Monstrabat Vitulus, quo se pacto plecteret:

---

nitas: quia tamen ab anno 1600 lectionem hanc omnes admiserunt, excepto Bentlejo, qui, *cursu ille volucri*, legi vult, mutare quidquam non ausus fui. Proposuit Burmannus, *cursu volucris*, quod mihi non displicet: tunc enim vox, *aliquis*, subaudiri facilè possit; at fortè non item in alterâ lectione. Pro, *novaculâ*, autem reposui, *novaculam*, ut sensus sit: pendens in novaculam, non quæ pedibus ejus subjecta sit, quemadmodùm plerique explicant, at quam gerit manu. Ita Virgilius, *Æen.* Lib. V., v. 147., de Aurigis loquens:

Pronique in verbera pendent.

Ubi verbera pro flagellis accipienda sunt.

3. *Teneas*] Sedulò scilicet ac fortiter.

4. *Reprehendere*] Id est, revocare et resumere.

7. Sensus est: ut caveretur, ne segnis mora impediret, quominùs ea fierent, quae facienda sunt: talem effigiem Temporis, opportuni scilicet, sive Occasionis, Antiqui finxerunt.

Fab. 9., 3. *Se plecteret*] Plautus, *Bacchid.* Act. 1., Sc. 1., v. 37.:

Pro insigni sit corolla plectilis.

A. Gellius, Lib. XVIII., cap. 2.: *Coronam* (ponebat) *é lauro plexam.* Denique pro, *pectit*, quod habent Iuvena-

Tace, inquit; ante hoc novi, quam tu natus es.
Qvi doctiorem emendat, sibi dici putet.

FABVLA X.

Canis et Venator.

Adversvs omnes fortis veloces feras
Canis cùm domino semper fecisset satis,
Languere cœpit annis ingravantibus.
Aliquando objectus hispidi pugnæ Suis,
Adripuit aurem; sed cariosis dentibus
Prædam dimisit. Hîc tum Venator dolens,
Canem objurgabat. Cui latrans contra senex:
Non te destituit animus, sed vires meæ.

---

lis editiones vulgatae, *Sat.* 6., v. 493., rectè Philippus Rubenius, *Electorum* Lib. II., cap. 26., legendum esse judicavit:

Plectitque comas et volvit in orbem:

Et *id est*, inquit, *complicat*, *et concinnat in annulum.* (Rittershus. Bentl., alii, *flecteret*, Heins. *inflecteret.* Illud probo. *B.*)

5. *Sibi dici putet*] Id nempe, quod Vitulo Taurus respondit.

(6. Ταυτολογικῶς dictum *Hic tum.* Vel scribendum Hôc (eo facto) *tum*, vel, quod fere malim, *Prædam dimisit ictam. Venator* etc. Saepius h male vocabulis additum turbavit. Plautus Mil. 28. *At indiligenter hic eram*, ubi similiter nos *: A. ind. iceram.* B.)

(7. Scribamus: *Latrans cui c. s. Latrare* semper producit primam syllabam. Male codd.*: Cui senex contra latrans.* Sequitur Desbill. Hoogstratanum et Burmannum. *B.*)

8. *Non te destituit*] Sensus est: habes me eòdem semper animo, sed non iisdem viribus instructum.

Quod fuimus laudas, etiam damnans quod sumus.
Hoc cur, Philete, scripserim, pulchrè vides.

---

9. In MSS. Codicibus legitur, claudicante versu:
Quod fuimus laudas, jam damnas quod sumus.
Sic legendum putavi:
Quod fuimus laudas, etiam damnans quod sumus.
Quae lectio dignam Phaedro, ni fallor, sententiam exhibet.

10. *Philete*] Saepe in Corpore veterum Inscriptionum nomen Phileti, modò Liberti, modò civis Romani, occurrit, at nusquam supra Vespasiani tempora: in opere autem Italico Francisci Bianchini de sepulchralibus Inscriptionibus, in Viâ Appiâ repertis, et anno 1730 Romae publicatis, *Philetus aedituus fortunarum*, *et Hilarus Phileti frater*, inter libertos servosque Domûs Augustae memorantur; quod me docuit, dum explicat hunc Phaedri locum, Gabriel Brotier, meus olim contubernalis.

INDEX
FABVLARVM.

LIBER I.

INDEX.

LIBER II.

LIBER III.

INDEX.

LIBER IV.